

Fredagen den 8 maj

Kl. 09.00

Fyllnadsväl till utskott

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Fyllnadsväl till utskott

Företogs väl av en suppleant i trafikutskottet.

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen enhälligt föreslagit Sven-Olof Nordlund till suppleant i trafikutskottet.

Kammaren utsåg till

suppleant i trafikutskottet

Sven-Olof Nordlund (s)

2 § Justerades protokollet för den 29 april.

3 § Förste vice talmannen anmälde att *Anneli Hulthén* (s) fr. o. m. den 11 maj skulle tjänstgöra som ersättare för Bengt Göransson under den tid han är statsråd.

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1986/87:A104 och A105 till arbetsmarknadsutskottet

5 § Företogs till avgörande utbildningsutskottets betänkanden 1986/87:16, 19, 20, 21 och 23, jordbruksutskottets betänkanden 1986/87:17, 18 och 20, utrikesutskottets betänkanden 1986/87:21, 12 och 13 samt socialutskottets betänkande 1986/87:24 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 118).

Utbildningsutskottets betänkande 16

Mom. 1 (planeringsramar för den datavetenskapliga linjen)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 141 för reservation 1 av Pär Granstedt m. fl.

Mom. 6 (kvalitetsförstärkningar av vissa matematisk-naturvetenskapliga utbildningar vid universitetet i Umeå)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Pär Granstedt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 och 10 (lokalisering av den materialtekniska linjen till universitetet i Uppsala den 1 juli 1988)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föreslagits i reservation 3 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (medel för planeringskostnader för teknisk-fysiklinjen vid universitetet i Umeå)

Utskottets hemställan bifölls med 230 röster mot 66 för reservation 4 av Birgitta Rydle m. fl.

Mom. 15 (engelskspråkig utbildning inom civilingenjörsutbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Ylva Annerstedt och Lars Leijonborg – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (forskningsanknytning av yrkestekniska högskoleutbildningar)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 19 för reservation 6 av Björn Samuelson. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 24 (anslag till Utbildning för tekniska yrken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot dels reservation 7 av Birgitta Rydle m. fl., dels reservation 8 av Ylva Annerstedt och Lars Leijonborg, dels reservation 9 av Pär Granstedt och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Mom. 27 (gemensam arkitektskola för norra Skandinavien)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Pär Granstedt och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 19

Mom. 1 (planeringsramar för förskollärlinjen och fritidspedagoglinjen)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 52 för reservation 1 av Pär Granstedt m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (omprövning av tidigare riksdagsbeslut att lägga ned viss förskollä-
rar- och fritidspedagogutbildning)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som
ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 2
av Pär Granstedt m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (utbildningsarvode för vissa lärargrupper)

Utskottets hemställan bifölls med 237 röster mot 58 för reservation 3 av
Ylva Annerstedt m. fl.

Mom. 8–12 (utbildningsplanefrågor)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som
ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 5
av Pär Granstedt m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 20

Mom. 2 (journalistutbildning)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 140 för reservation 1 av
Pär Granstedt m. fl.

Mom. 7 (särskilda resurser till högskolan i Borås)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 16 för reservation 2 av
Björn Samuelson.

Mom. 9 (förstärkning av vissa verksamheter inom danshögskolan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Ylva Annerstedt
och Lars Leijonborg – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 21

Mom. 1 (ingenjörutbildning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Pär Granstedt
och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Mom. 4 och 5 (planeringsramarna och anslagsbeloppet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Birgitta Rydle
m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 och 7 (uttalande om utveckling av de små och medelstora högskolor-
na m. m. samt särskild resursförstärkning till dem)

Först biträdades reservation 3 av Birgitta Rydle m. fl. – som ställdes mot
reservation 4 av Pär Granstedt och Kerstin Göthberg – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Birgitta Rydle m. fl. – genom uppresning.

Mom. 18 (utbildningsbehov i Stockholmsregionen, särskilt den södra delen av regionen)

Utskottets hemställan bifölls med 233 röster mot 59 för reservation 5 av Pär Granstedt m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 20 (uttalande om ett projekt kallat "Smålands tekniska högskola")

Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 35 för reservation 6 av Pär Granstedt och Kerstin Göthberg.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 23

Punkt 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2

Mom. 8 (fortsatt utbyggnad av vallarna vid Vadstena slott)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Birger Hagård – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande 17

Punkt 2

Mom. 1 (anslag till Miljö- och energidepartementet)

Utskottets hemställan bifölls med 232 röster mot 66 för reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Punkt 4

Mom. 2 (anslag till Statens naturvårdsverk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 5 (anslag till Miljövårdsinformation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 7

Mom. 3 (anslag till Åtgärder mot försurningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (kalkningsprogrammet)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 37 för reservation 5 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander.

Punkt 8

Mom. 5 (insatser mot bottendöden i Laholmsbukten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (anslag till Särskilda projekt på miljövärdens område)

Utskottets hemställan bifölls med 257 röster mot 41 för reservation 7 av Lars Ernestam och Bengt Rosén.

Punkt 9

Mom. 1 (anslag till Mark för naturvård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 9 av Arne Andersson i Ljung m. fl. i motsvarande del, *dels* reservation 8 av Lars Ernestam och Bengt Rosén – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (anslag till Vård av naturreservat m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Arne Andersson i Ljung m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (tillsynsansvaret och principer för skötsel av naturreservat)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Karl Erik Olsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (principer för finansiering av mark för naturvård och ersättning för intrång m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Lars Ernestam och Bengt Rosén – bifölls med acklamation.

Punkt 12

Mom. 3 (ändring av förordningen om avgifter för finansiering av kemikalieinspektionens verksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande 18

Mom. 1 (restriktioner för importen av vissa livsmedel)

Först biträddes reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m. fl. med 112 röster mot 35 för reservation 2 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander. 150 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 160 röster mot 107 för reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 31 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (märkning av livsmedel m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (konsumtionsutbildning och konsumentupplysning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (vissa frågor om matkvalitet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 6 (förbud mot bestrålning av livsmedel m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Jordbruksutskottets betänkande 20

Mom. 1 (trädgårdsnäringspolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 36 för reservation 1 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (förbud mot import av trädgårdsprodukter som producerats på ett i Sverige förbjudet sätt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Karl Erik Olsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3–5

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande 21

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (medel för särskilda insatser i södra Afrika)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 43 för reservationen av Ingemar Eliasson och Maria Leissner.

Utrikesutskottets betänkande 12

Utskottets hemställan bifölls.

Prot. 1986/87:119

8 maj 1987

Invandring m. m.

Utrikesutskottets betänkande 13

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 16 för reservationen av Berith Eriksson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Socialutskottets betänkande 24

Mom. 1 och 2 (bemyndigande för regeringen m. m.)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 232 röster mot 66 för hemställan i reservation 1 av Göte Jonsson m. fl. i motsvarande del.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 2 av Daniel Tarschys och Ingrid Ronne-Björkqvist anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 3 (anslag till Bidrag till viss ortopedteknisk hjälpmedelsverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 199 röster mot 90 för reservation 3 av Daniel Tarschys m. fl. 8 ledamöter avstod från att rösta.

6 § Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1986/87:15 om invandring m. m. (prop. 1986/87:100 delvis).

Invandring m. m.

Anf. 2 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande 1986/87:15 behandlar en rad anslagsposter, bl. a. till statens invandrarverk, samt en rad motioner från allmänna motionstiden. Betänkandet handlar således främst om en rad anslagsfrågor, men eftersom flyktingfrågorna i stort för närvarande är synnerligen omdebatterade tillåter jag mig, fru talman, att även säga en del allmänt om flyktingpolitiken.

Mot bakgrund av den svåra flyktingsituationen i världen, där ca 15 miljoner människor befinner sig på flykt från sitt hemland på grund av politisk eller annan förföljelse och där vårt land tog emot ca 17 000 spontanflyktingar under 1986, är det tämligen självklart att invandrar- och flyktingfrågorna tilldrar sig ett stort intresse bland riksdagens ledamöter och hos allmänheten. Låt mig, fru talman, säga att det är ett positivt intresse, där ledamöter av denna kammare bl. a. söker finna vägar för en snabbare handläggning av asylärenden, ett så medmänskligt bemötande av människor i nöd och svårigheter som möjligt och ett motverkande av den främlingsfientlighet som tyvärr inte så sällan gör sig påmind ute i vårt samhälle. Vi har väl litet till mans med oro noterat de demonstrationer som nu under ett par

veckoslut ägt rum vid Centralen i Stockholm. Vi känner också till de tråkiga händelserna i Mellerud nyligen.

Vi som är förtroendevalda av medborgarna i vårt land har en stor uppgift i att på olika sätt verka som opinionsbildare för en fördomsfri och medmänsklig syn i flykting- och invandrarfrågorna. Ty även om vi ledamöter från skilda partier i riksdagen ser litet olika på vägarna att nå målet, så vågar jag säga att det finns en gemensam strävan hos samtliga riksdagspartier att bedriva en human och verkligt medmänsklig flykting- och invandrapolitik. Men politiken måste samtidigt vara realistisk. Vi måste kunna erbjuda de människor som kommer hit en fristad ute i våra kommuner, och det måste finnas realistiska arbetsmöjligheter för dem. Nuvarande väntetider i förläggningarna är alldeles för långa, och det bör vara en gemensam strävan för oss alla att verka för en snabbare handläggning och snabbare utslussning ut i samhället.

Det är nödvändigt med en intensifierad debatt och ökad information om flyktingsituationen och flyktingpolitiken. Låt mig i detta sammanhang framhålla det positiva arbete som bedrivs av våra ideella organisationer, t. ex. Rädda barnen och Röda korset. Kanske skulle vi i ännu högre grad använda oss av dessa organisationers tjänster. Låt mig också speciellt understryka vikten av det positiva samarbete som kommit till stånd i Nordiska rådet och den flykting- och invandrarkonferens som nyligen ägde rum i Saltsjöbaden, där vi var några riksdagskolleger som hade tillfälle att få delta. Jag är övertygad om att detta nordiska samarbete kommer att ge positiva resultat – och det är alldeles nödvändigt. Ty visst kommer den alltmer pressande flyktingsituationen att ställa oss inför ökade svårigheter. Hur stor är solidariteten med vår nästa, när det inte bara handlar om anslag via statsbudgeten utan kanske om rent personliga insatser och frågan om att avstå till förmån för vår nödlidande broder?

Det har i pressen talats om en eventuellt "kärvare" svensk flyktingpolitik. Enligt Svenska Dagbladet den 30 april skulle invandrarministern vid något tillfälle ha sagt att "i framtiden skall politiska flyktingar prioriteras" framför dem som får stanna av humanitära skäl. Detta uttalande stämmer ganska väl överens med den syn vi moderater har förespråkats i motioner, och jag vill fråga invandrarministern om socialdemokraterna nu något har ändrat inställning. Ett frågesvar här i riksdagen i går gav inget säkert svar på denna punkt.

Det har också i massmedia förekommit en del uppgifter om utvisningar eller förvägran av politisk asyl, där det visat sig att vederbörande hamnat i fängelse och torterats. Jag är inte alls ute efter att kritisera eller attackera invandrarministern, men jag är tacksam om vi kan få några upplysningar i statsrådets tal senare även om dessa frågor.

Låt mig så, fru talman, efter denna inledning, som jag kände det alldeles nödvändigt att göra, övergå till utskottsbetänkandet och då kanske främst de moderata reservationerna.

När det gäller anslaget till statens invandrarverk har vi moderater i en motion av Nils Carlshamre m.fl. ansett att de 44 nya tjänster som invandrarverket tillförs egentligen endast är en papperskonstruktion – de finns där ju redan. Det handlar om en permanentning av tidigare beviljade

extra resurser, och vi anser att invandrarverket bör beviljas det belopp som verket begärt för att ha en rimlig möjlighet att handlägga ärenden inom rimlig tid. Det lär för närvarande finnas ca 18 000 oavgjorda ärenden, och tyvärr har flera tjänstemän slutat och gått över till andra verksamheter, varför vi anser att det är absolut nödvändigt att ge verket de begärda resurserna.

Vi har vidare i vår motion begärt att den specialgrupp inom invandrarverket som sedan i fjol arbetat med att minska ärendebalanserna av regeringen får ett förordnande att biträda verket för att arbeta av dessa balanser. Utskottet förutsätter att regeringen verkar för att så kommer att ske, och detta betraktar vi som ett positivt svar på vår motion, varför vi inte har reserverat oss på denna punkt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 1.

Det är givetvis av största vikt att rutinerna vid handläggningen av asylärenden är sådana att de fyller högt ställda anspråk på rättssäkerhet. I flera motioner har man tagit upp just rättssäkerhetsaspekterna. Vi har i vår motion och i reservation 3 talat för tvåmansbeslut i asylärenden. Vi anser att även om en utredning utförs av endast en handläggare, så bör fler än en delta i själva beslutet. Detta borde – utöver rättssäkerhetsaspekterna – innebära en lättnad även för handläggarna i en pressad arbetssituation. Det pågår för närvarande en översyn av lagstiftning och handläggningsrutiner, och vi anser att man i denna översyn bör beakta vårt förslag, som är ägnat att öka förtroendet för invandrarverkets handläggning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation 3.

I reservation nr 13 har vi moderater i utskottet stött en motion av Görel Bohlin, där hon framhållit att den s. k. flyktinglussen i Märsta fungerat mycket bra och att det där finns ett mycket väl intrimmat personalteam, som nu kommer att skingras när den första mottagningen av flyktingar enligt planeringen skall ske vid en permanent utredningsförläggning vid Carlsunds vårdhem i Upplands Väsby. Flyktingförläggningen i Märsta ligger mycket nära Arlanda, och flyktingarna har därför mycket snabbt kunnat tas om hand. Med hänsyn till polisens tunga arbetsbörda har detta också varit en positiv faktor. Med tanke på den fortsatta starka flyktingströmmen hade vi kanske behövt båda förläggningarna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 13.

Det pågår för närvarande ett utrednings- och översynsarbete rörande bl. a. de bidrag och ersättningar som utgår till kommunerna för flyktingmottagandet. Vi moderater har i vår motion anført att den nuvarande konstruktionen med ersättning för flyktingmottagning och för kontant socialbidrag innebär en risk för att flyktingarnas inträde på arbetsmarknaden försvåras. Vi framför i reservation 16 att översynen av bidragskonstruktionen bör innefatta även bidraget för undervisning i svenska för invandrare (SFI). En sammanslagning av schablonersättningar, SFI-medel och ekonomiskt bistånd enligt vårt förslag skulle innebära förenklingar för såväl statliga som kommunala myndigheter. Man skulle kunna finna okonventionella lösningar, som passade de lokala förhållandena. Man skulle med andra ord kunna "skräddarsy" kombinationer av svenskundervisning, praktik, beredskapsarbeten eller AMU-utbildning, allt efter individuella behov. Med hänsyn till de ökade kostnaderna för flyktingmottagningen bör man också återgå till att ge

lån i stället för bidrag till flyktingarnas bosättning. Ett sådant förfarande skulle innebära ökade resurser till andra angelägna åtgärder men framför allt att flyktingarna kände sig mindre särbehandlade. Flyktingar vill faktiskt känna sig som vanliga människor med egna resurser, inte bara vara hänvisade till bidrag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 16.

I reservation 19 återkommer vi till en tidigare reservation rörande möjligheten till begränsat arbetstillstånd under väntetid för uppehållstillstånd. Reservationen är närmst föranledd av en motion av Sonja Rembo och Anita Bråkenhielm, men flera motionärer från skilda partier har framfört liknande synpunkter, nämligen att passivitet under väntan på uppehållstillstånd är en mycket svår påfrestning för de asylsökande och att det bör öppnas en positiv möjlighet till arbete för dem. En sådan möjlighet har t. ex. införts i Norge enligt vad vi fick veta vid Saltsjöbadskonferensen. Ibland tvingas de människor som väntar på uppehållstillstånd till årslång sysslolöshet, och man behöver inte ha särskilt livlig fantasi för att föreställa sig hur detta känns. I allmänhet är ju de asylsökande inställda på att skapa sig en ny framtid i det nya landet, och de har en sund önskan att försörja sig. Jag har hört många "väntare" säga: Jag vill arbeta, jag vill inte vara ett socialfall. – Låt oss då göra vad vi kan för att tillmötesgå dessa människors önskan om att slippa ifrån en beroendesituation, som de inte har bett om!

Herr talman! I reservation 19 säger vi moderater att det i de fall där det står klart att den asylsökandes fall skall tas upp till utredning om uppehållstillstånd bör kunna ges ett tidsbegränsat arbetstillstånd och att utlänningsförordningen bör ändras i enlighet med detta. Jag yrkar bifall till den reservationen.

Utöver detta, herr talman, vill jag också säga något om flyktingbarnens situation, som har berörts i flera motioner. Det är naturligtvis viktigt att barnen blir så väl omhändertagna som möjligt. Deras situation är ju särskilt ömtålig, och flykten i sig har varit en påfrestning som kan ge men för hela livet. Nu har emellertid utskottsmajoriteten klart uttalat det angelägna i att flyktingbarnens situation särskilt uppmärksammas, och vi har därför ställt upp för majoritetens skrivning. Efter utskottsbehandlingen har vi även fått veta från departementet att regeringen helt nyligen skärpt bestämmelserna i utlänningsförordningen när det gäller att ta barn i förvar och att skyddet för barnen skall öka. Detta ser vi som en positiv åtgärd.

Herr talman! Jag yrkar därmed slutligen bifall till de delar av betänkandet där vi är eniga.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 3 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Frågan om invandrare och flyktingar har under senare tid diskuterats på ett oroande sätt i våra massmedia. Bara detta är ett bevis för att den flyktingpolitik vi för i Sverige inte är bra och har svårt att accepteras. Något är fel, och något måste göras för att komma på rätt spår igen med den svenska flyktingpolitiken.

Enligt UNHCR har 9,5 miljoner av världens omkring 12 miljoner flyktingar fått en fristad i ett u-land. En liten rännil av flyktingströmmen söker sig varje år till västvärlden, medan några av världens fattigaste länder härbärgerar miljontals flyktingar. Det är inte så att Västeuropa tvingats ta hand om u-ländernas problem – det är snarare u-länder som hittills dragit det tyngsta lasset när det gäller flyktingmottagandet.

Det är därför av flera skäl djupt beklagligt att många regeringar i Västeuropa har reagerat på de senaste årens förändringar av antalet asylsökande med att söka försvåra för flyktingar att få asyl.

Denna utveckling kan Sverige inte helt undandra sig ansvaret för. Överenskommelsen med Östtyskland har på ett olyckligt sätt bidragit till att bygga upp en västeuropeisk mur mot asylsökande. Flyktingpolitiken handlar om livsavgörande beslut för tiotusentals människor årligen.

Genom flyktingpolitiken har vi makt att skapa ytterligare problem för den asylsökande, rasera det kanske sista hoppet, skapa depressioner och skilja barn från föräldrar. Men vi har också makten att skänka barn trygghet, reparera människors inre skador och återge en flykting tron på livet.

Just därför är rättssäkerheten av så avgörande betydelse för den asylsökande. Den faktiskt förda flyktingpolitiken måste ha en stark politisk förankring och får aldrig avvika från intentionerna i svensk och internationell lagstiftning.

Människor flyr av tvång, som en sista utväg ur en svår situation. Många flyr under strapatser och umbäranden. De lämnar sitt hemland bakom sig – ibland för alltid. Det är inget lätt beslut att fatta, men ofta har de som flyr inget val. Människor i denna belägenhet har rätt till asyl. En generös flyktingpolitik är en viktig hörnsten i arbetet för internationell solidaritet. Att bekänna sig till humanismens ideal är att tro på varje människas rätt till ett liv i värdighet. Därför måste grundinställningen för Sveriges flyktingpolitik vara att hålla dörren öppen för de människor som i desperation och rädsla tvingas fly från sina hemländer.

Därmed skulle jag, herr talman, vilja gå igenom de reservationer som folkpartiets representanter i utskottet har skrivit.

Vid många tillfällen har vi hört hur det uttalats att invandrarverket inte hinner med sina ärenden och hur svår arbetsbelastningen för detta statliga verk och dess personal är. Detta får i slutändan flyktingarna som kommer till Sverige lida för. Under långa väntetider fylls våra flyktingförläggningar med oroliga och nervösa flyktingar, som lider oerhörda kval innan besked till dem ges. Ju längre tid det går, desto svårare blir det att motta ett eventuellt negativt besked. Därför anser vi att invandrarverket skall ha medel för ytterligare ett antal tjänster för att snabbare kunna behandla de ärenden som kommer in. Vi vet att regeringen har ställt medel till förfogande för ett antal tjänster, men vi vill i vår reservation öka dessa med ytterligare 34 tjänster så att invandrarverket får det antal tjänster det självt har begärt.

En grundläggande princip i svensk rätt är att beslut skall motiveras. Av ett avslagsbeslut i asylärenden bör framgå varför myndigheterna anser att den asylsökandes åberopade skäl inte är tillräckliga för att få asyl eller varför myndigheterna betraktar den asylsökande som icke trovärdig.

Förvaltningslagens regler om motivering av beslut gäller även i asylären-

den. Men av sekretesskäl efterlevs de inte. Arbetsbördan för invandrarverket är ett annat skäl som anförs mot att motivera besluten i asylärenden. Sådana argument är stötande för rättskänslan.

Beslut i asylärenden måste motiveras. Det är inte tillräckligt att enbart återge innehållet i de åberopade lagrummen. Motiveringen bör anges i själva beslutet. Den asylsökande och dennes juridiska ombud skall självfallet få ta del av beslutet med motivering, även i de fall där detta sekretessbeläggs. Så länge besluten inte motiveras, kan myndigheternas handläggning inte kontrolleras på ett tillfredsställande sätt. Beslutsmotivering behövs dessutom för att man skall kunna få tillgång till en rättspraxis. Utan en sådan praxis är det svårt att skapa rättssäkerhet.

Riksdagen beslutade i samband med den invandrapolitiska propositionen att invandrarverket systematiskt skulle dokumentera och sprida den praxis som finns i fråga om att ge uppehållstillstånd åt asylsökande. I flera omgångar har invandrarverket påmints om riksdagsbeslutet, nämligen att verket systematiskt skulle dokumentera och sprida den praxis som finns i fråga om att ge uppehållstillstånd åt asylsökande. Det är enligt vår uppfattning stötande att riksdagsbeslut ignoreras under flera år. Riksdagsbeslutet kan inte heller anses vara automatiskt upphävt genom regeringens skrivelse om flyktingpolitiken. Skrivelsen om flyktingpolitiken och en dokumentation om praxis är två helt olika instrument för att möjliggöra politisk debatt och en demokratisk kontroll av hur flyktingpolitiken utformas i praktiken.

Vi har både här i kammaren och i utskottet diskuterat barnens situation i samband med asylsökandet. Jag vill tro att vi innerst inne har samma uppfattning om barnens rätt vid asylsökande, men ändå brister det så ofta vid mottagandet av just barnen.

Barn i flyktingärenden bär ofta på svåra upplevelser. De kan ha väl så starka skäl att söka politisk asyl som föräldrarna. Ibland har de kanske starkare behov av skydd än föräldrarna. Ändå får de ytterst sällan egna utredningar. Barnen betraktas som bihang till föräldrarna – och inte som individer med alldeles egna behov av asyl, trots att hälften av alla världens flyktingar beräknas vara barn.

Det är inte alltid som handläggare vid flyktingutredningen begär in uppgifter om barnen. Det kan ibland leda till att familjer med barn som verkligen har varit i starkt behov av att få stanna i Sverige inte fått göra det. Barnen får inga egna förhör, därför att barn inte anses kunna ha egna separat behov av asyl och därför att barn under 16 år inte själva behöver uppehållstillstånd. Både invandrapolitiska kommittén – IPOK – och den proposition som följde på utredningen slog fast att barnens situation måste uppmärksammas i samtliga fall och att humanitära skäl relaterade till barnen kan ha betydelse för prövningen av föräldrarnas ansökan.

Om IPOK:s intentioner följdes, skulle barnexpertis regelmässigt kopplas in redan i början av utredningen. Ett förslag om hur detta skulle kunna ske har utarbetats av PBU i Stockholms län. Man vill där i samarbete med landstinget skapa ett specialteam inom PBU för flyktingbarn, förlagt till en utredningsförläggning. Den föreslagna modellen förefaller vara väl ägnad att tillfredsställa kraven när det gäller att bättre uppmärksamma flyktingbarnens situation.

Förutom flyktingbarnens rättssäkerhet, dvs. deras behov av att inte bli bortglömda i utredningarna, är det dessutom viktigt att behandla och förebygga psykiska störningar som antingen kommer sig av flykten eller av den påfrestande tiden före beslutet om uppehållstillståndet och det nya livet i flyktingförläggningen. Den fruktan som familjen känner för att tvingas återvända till det land som den har flytt från drabbar barnen hårt. De reagerar främst på föräldrarnas sinnesstämning och är för sin egen psykiska tillväxt beroende av att föräldrarna orkar ge dem en trygg omgivning, vilket många flyktingföräldrar i sin pressade situation inte förmår göra. Flyktingbarn kan också ha svåra egna upplevelser från flykten. Barn med svåra upplevelser bakom sig kan behöva terapi.

Även här kan specialteam inom PBU för flyktingbarn komma väl till pass med tanke på den uppbyggnad av kompetens och erfarenhet som finns där.

En eventuell omläggning av asylförfarandet kommer naturligtvis också att kunna påverka väntetiderna. Men det viktigaste är kanske att undanröja de onödiga överklagandena till regeringen, som är resultat av den bristande rättssäkerheten och utredningarnas ibland bristfälliga karaktär. När så mycket som vartannat överklagande till regeringen bifalls, är det förmodligen ett stort antal asylansökningar som borde ha bifallits på ett tidigare stadium.

De långa väntetiderna blir än mer destruktiva för den asylsökande, då man inte får lov att arbeta under tiden. Det är självfallet negativt och förödmjukande att tvingas gå utan jobb under en längre tid. Flertalet asylsökande får efter beslut lov att stanna i Sverige. För dem vore det en stor fördel och en god början på vistelsen i Sverige, om de kunde arbeta under väntetiden. Integreringen i samhället underlättas och självkänslan stärks av att man kan göra nytta och få del av en arbetsgemenskap. En mycket negativ följd av kombinationen långa väntetider och förbud mot att arbeta är att många svenskar reagerar mot att de asylsökande "lever på det sociala".

Enligt vår mening är den bästa lösningen på detta problem att radikalt förkorta väntetiderna. Riksdagen bör emellertid också ge regeringen i uppdrag att pröva möjligheterna att tillåta beredskapsarbete under väntetiden. Vi måste lära oss att leva med svängningar i flyktingströmmarna. Det är de internationella kriserna och de interna förhållandena i olika länder som skapar flyktingar. I sökandet efter långsiktiga lösningar på flyktingproblemet måste man utgå från det perspektivet.

Ett generöst mottagande av asylsökande står inte i någon som helst motsatsställning till en ökning av kvotflyktingarna. Genom överföring av kvotflyktingar lättar man ej på spontanflyktingströmmen. Mot bakgrund av det jämförelsevis låga flyktingtryck som vi har, vår höga levnadsstandard och de stora utrymmena anser vi att flyktingkvoten på sikt måste öka.

Vi föreslår i vår partimotion att flyktingkvoten i år skall öka med 250 flyktingar till 1 500 som ett första steg.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 4, 6, 9, 11, 14 och 20.

I detta anförande instämde Per Arne Aglert, Barbro Sandberg och Karl-Göran Biörsmark (alla fp).

Anf. 4 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Minst 12 miljoner människor i världen är på flykt från sitt hemland undan krig och olika former av förföljelse. Merparten av världens flyktingar vistas i tredje världens länder. Den internationella solidariteten kräver att så många länder som möjligt tar sitt delansvar för flyktingarna. För Sveriges del kan vi göra det genom vårt arbete i internationella organ, genom bistånd till flyktingorganisationer och länder som hyser stora flyktinggrupper samt genom att ge flyktingar en fristad i vårt land.

Tyvärr måste vi konstatera att allt fler länder, inte minst i Europa, har börjat tumma på denna solidaritet. Olika åtgärder som försvårar flyktingars möjligheter att få asyl har blivit vanligare under det senaste året.

I riksdagen har det funnits en bred politisk enighet om den svenska flykting- och invandringspolitiken. Flykting 86-kampanjen och en opinionsundersökning har visat att också en klar majoritet av svenska folket sluter upp bakom denna politik.

Den svenska flyktingpolitiken brukar betecknas som generös. I debatten har allt fler börjat ifrågasätta hur det är med generositeten. Många människor upprörs med rätta över utvisningar av asylsökande som har vistats i landet i mer än två år i väntan på besked. Avvisningar och utvisningar till länder där de politiska förhållandena är oklara förekommer. Barn skiljs från sina föräldrar och placeras i häkte. I många människors ögon är detta inte en generös flyktingpolitik.

Det är viktigt att vi hanterar flykting- och invandringspolitiken på ett sådant sätt att människors förtroende för politiken inte urholkas. Regeringen och invandrarministern har ett stort ansvar på den punkten.

Antalet asylsökande vid vår gräns styrs av händelser i vår omvärld och varierar därför kraftigt över tiden. Det innebär att vi måste ha en betydande flexibilitet i vår mottagningsorganisation.

Den socialdemokratiska regeringen har varit senfärdig när det gäller att tillföra de myndigheter som har att hantera asylsökningar ökade resurser, i takt med att antalet asylsökande har ökat.

Balansen av asylsökningar är i dag stor. De långa handläggningstiderna leder till mycket oro och mänskligt lidande bland de asylsökande. Den stora balansen kostar också mycket pengar för samhället, i form av dyra förlägningsplatser och ökad administration. Invandrarverket bedömde i sin anslagsframställan att balansadministrationen upptog 30 % av den effektiva arbetstiden på verket.

Från centerpartiets sida har vi under flera år krävt åtgärder som förkortar handläggningstiderna. Det är bra att regeringen nu äntligen har bestämt sig för att förkorta handläggningstiderna. Förväntningarna på de tillsatta utredningarna är därför stora. I avvaktan på att utredningarna blir klara är det ändå viktigt att polisen, invandrarverket och departementet får ökade resurser, så att den nuvarande balansen kan minskas. Vi förväntar oss från centerpartiets sida att regeringen verkligen utnyttjar det bemyndigande som riksdagen nu ger.

Barn får oftast ta emot de hårdaste törnarna när vuxenvärlden är i gungning. Flyktingbarnen är inget undantag. Rädda barnen har i en rapport utförligt visat på flyktingbarnens utsatta situation.

I proposition 1983/84:144 om invandrings- och flyktingpolitiken anförde dåvarande invandrarministern: "Vid bedömningen av utlänningsärenden som rör barnfamiljer skall självfallet beaktas sådana omständigheter av humanitär natur som hänför sig till barnen och deras situation från hälsosynpunkt och övrigt." Tyvärr har detta uttalande inte fått det genomslag i den dagliga verksamheten som förutsattes. I ett par uppmärksammade fall har små barn tagits i förvar, trots flera riksdagsuttalanden om förbud.

Barnens situation måste tas på allvar. Därför föreslår vi från centerpartiets sida i reservation 15 att åtgärder vidtas som bättre tillgodoser barnens behov i samband med asylansökan och i övrig flyktingmottagning.

Ett annat område som kräver snara åtgärder från regeringens sida gäller flyktingarnas försörjning. Den nuvarande kopplingen till socialbidrag är olycklig ur flera synpunkter.

Ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagens bestämmelser är i första hand avsett som en inkomstutfyllnad vid otillräcklig egen inkomst eller då medel till egen försörjning helt saknas under kortare perioder. De flyktingar som nu tas emot i kommunerna erhåller ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagens regler. Staten ersätter kommunerna för utbetalt bistånd för det år flyktingen erhållit uppehållstillstånd och ytterligare tre år.

Den nu gällande ordningen är inte bra. Risken är uppenbar att flyktingar passiviseras och fastnar i ett bidragsberoende. Bland såväl flyktingar som personal i flyktingmottagningen anses det viktigt att flyktingen så snart som möjligt kommer in i ett "normalt" liv och själv kan svara för sin försörjning, som han gjorde i sitt hemland. Den förhållandevis långa tid som flyktingen nu kan få ekonomiskt bistånd utan motprestationer verkar hämmande på dennes anpassning till ett normalt liv i vårt land.

Den översyn som nu skall ske bör genomföras skyndsamt. Vid översynen bör man ta sikte på att frikoppla det ekonomiska biståndet till flyktingar från socialtjänstlagens bestämmelser. Det ekonomiska biståndet bör kunna kopplas till någon form av motprestation, t. ex. deltagande i SFI-undervisning, arbetslivspraktik eller annan verksamhet som ingår i det kommunala flyktingmottagandet. Möjligheterna att inrätta särskilda hem- eller bosättningslån för flyktingar bör också övervägas.

I ett särskilt yttrande förutsätter vi i centerpartiet att de synpunkter som vi har framfört beaktas.

Debatten i dag handlar huvudsakligen om de nyanlända flyktinggruppernas behov. För den skull får inte de grupper av invandrare glömmas bort som redan har vistats i vårt land ett antal år. För dem betyder deras egna organisationer mycket. Från centerpartiets sida kritiserade vi det förslag till organisationsstöd som riksdagen beslutade förra året. Vi ansåg att stödet skapade besvärande tröskeeffekter för organisationerna och att den totala nivån på stödet var för litet.

Vi återkommer i år i reservation 8 med vårt förslag till organisationsstöd, och vi föreslår dessutom en höjning av det totala anslaget med ca 2,8 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationerna 8 och 15.

Anf. 5 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag skall tala om ett avsnitt av det politiska aktivitetsområdet som har försvunnit. Också i dagens debatt, som handlar om anslag till invandrarpolitiken, har invandrarpolitiken försvunnit. Huvuddelen av talar- nas anföranden handlar om flyktingpolitiken.

Vänsterpartiet kommunisterna har under en följd av år utförligt beskrivit den situation som invandrarna befinner sig i. En rad åtgärder har föreslagits som skulle kunna bidra till uppfyllelsen av invandrarpolitikens målsättningar om reformarbetet på detta område hade fortsatt som förut.

Från 1975/76 t. o. m. början av 1980-talet bedrevs ett positivt reformarbete på invandrarpolitikens område. En omfattande organisationsstruktur har byggts upp av invandrarna själva som har möjliggjort invandrarernas egen aktivering och ett ökat deltagande i samhällsarbetet.

En mycket omfattande organisation har utvecklats av personer som arbetar i de stora kommunernas förvaltningar, skolor och institutioner och som har till uppgift att förverkliga beslut på invandrarpolitikens område. Det har med åren successivt samlats en stor och värdefull erfarenhet hos dessa personer. De är en oerhörd tillgång för samhället.

En avgörande roll i denna utveckling har invandrarverket spelat. Man kan säga att invandrarverkets verkställande, bevakande och undersökande verksamhet har varit en avgörande drivkraft för invandrarpolitikens utveckling, men också för invandrarernas egen organisering och ökade politisering. Men nu finns det uppenbara risker att detta tålmodiga och mödosamma uppbyggnadsarbete med motsvarande kunskaper och erfarenheter raseras om ingenting görs.

Invandrarverkets ständigt otillräckliga resurser, den ökade tillströmning- en av flyktingar och det nya systemet med kommunalt omhändertagande av flyktingar har gjort att invandrarverket i dag inte kan fullgöra sina arbetsuppgifter. Det invandrarpolitiska arbete som verket förut bedrev har nästan försvunnit, till förmån för akuta insatser inom flyktingmottagandet.

Invandrarverket skriver självt i sin anslagsframställning att verkets anställda behöver få en dräglig arbetssituation. En ständig press till följd av akutinsatser inom flyktingmottagningen, uppdämda behov av att utveckla verksamheten samt höga övertidsuttag skapar en situation som kan få allvarliga konsekvenser på sikt. Det finns stor risk för att många inte längre anser sig orka med arbetet och söker andra anställningar. Nyligen genomförde Statshälsan en hälsoundersökning av personalen på tillståndsbyrån som visar att närmare hälften av personalen har allvarliga stressymtom.

Vpk anser att det är ytterst viktigt att förutsättningar skapas för att invandrarverket skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Regeringens förslag i budgetpropositionen om tillförande av medel motsvarande 44 årsarbetskrafter är helt otillräckligt. Det innebär i realiteten en reell minskning av antalet tjänster, både i förhållande till de tjänster som redan finns på verket och i förhållande till den personalstyrka som bedöms nödvändig för budgetåret 1987/88.

Utan nödvändiga resurser är det omöjligt för verket att bevaka och fullfölja invandrarpolitikens praktiska tillämpning i olika kommuner. Man befinner sig i en helt ny situation, med tanke på det kommunala omhänderta-

gandet av flyktingar. Som alla känner till blir flyktingar så småningom invandrare och följaktligen föremål för invandrapolitiska åtgärder med motsvarande ökat ansvar från invandrarverket.

Speciella och ökade insatser krävs på informationsverksamhetens område. Det krävs en ökad kontinuerlig information till de personer som arbetar i de olika kommunala församlingarna liksom på olika nivåer i samhällsapparaten. Den informationen är en viktig förutsättning för invandrapolitikens framgångar och delvis en garanti mot breda invandrarfientliga strömningar.

Invandrarverkets information om invandrarfrågor syftar dels till att ge underlag för planering och beslut på olika nivåer i samhället, som tillgodoser invandrarnas intressen, dels till att påverka opinionen i en för invandrarna positiv riktning. Förhoppningen är att folkrörelserna och fackföreningsrörelsen skall kunna spela en större roll som informationspridare i detta avseende.

Vänsterpartiet kommunisterna har i tidigare framlagda motioner utförligt motiverat behovet av ökade insatser på en rad områden inom invandrapolitiken. De områden som vi anser anslagsmässigt bör prioriteras är bl. a. organisationsstödet till invandrarorganisationerna, stöd avseende invandrarorganisationernas kulturella verksamhet, stöd till verksamhet bland invandrarkvinnor och stöd till vissa avgränsade projekt.

Vad gäller kvinnoverksamheten säger invandrarverket i sin anslagsframställning att den här ökat markant under de senaste åren. I stor utsträckning har invandrarkvinnor organiserat sig inom ramen för de nationella riksförbunden, som i regel är utpräglade familjeorganisationer. Inom flera nationella riksförbund har man bildat kvinnoutskott och sektioner på både central och lokal nivå. Invandrarverkets projekt för greker, turkar och jugoslaver visar tydligt behovet av stödjande verksamhet för kvinnor bland de gamla arbetskräftsinvandrarna. Statens invandrarverks uppfattning vad gäller invandrarkvinnorna sammanfaller helt med de bedömningar som vpk har gjort och de förslag som vi har framställt.

Herr talman! Invandrarorganisationerna utgör en allt viktigare del av folkrörelserna i Sverige. Förutom att de fungerar som intresseorganisationer för invandrades och minoriteters strävan att behålla och utveckla den egna kulturen och det egna språket i det svenska samhället har invandrarorganisationerna stor betydelse som informationsförmedlare och som en viktig förbindelselänk mellan invandrarna och det svenska samhället. I det avseendet skiljer sig invandrarorganisationernas verksamhet mycket starkt från verksamhet som bedrivs i det traditionella svenska föreningslivet med specialisering på vissa ämnesområden.

Vpk delar invandrarverkets bedömning att invandrapolitikens målsättningar kan förverkligas endast om invandrarorganisationerna får bättre möjligheter att arbeta.

Vad gäller flyktingpolitiken har vpk påpekat att en positiv och konstruktiv väg att bidra till lösningen av flyktingproblemen är att regeringen på statsministernivå tar initiativ till internationella överenskommelser, som gör det möjligt att länderna i Europa på ett organiserat sätt tar sin del av ansvaret för de stora flyktingproblemen i världen.

Det har framkommit uppgifter om att Sverige deltar i överläggningar med

andra länder i Europa, som syftar till en harmonisering av flyktingpolitiken. Man vill uppnå en gemensam politik på detta område. Det finns anledning att hysa stark oro för den information som har kommit om dessa överläggningar. Det skulle vara värdefullt om invandrarministern i dag kan komma med garantier eller försäkringar om att de eventuella överenskommelser som Sverige kan komma att träffa på internationell nivå inte kommer att innebära en försämrad praxis vad gäller den svenska flyktingpolitiken.

Kan invandrarministern ge garantier, som innebär att den svenska flyktingpolitiken också i fortsättningen skall utgå från våra egna värderingar, egna möjligheter, egna bedömningar och resurser och inte – i harmoniseringsssyfte – anpassas till en ännu mer restriktiv politik, som i dag bedrivs av olika länder i Europa? Det skulle vara synnerligen värdefullt om invandrarministern kan ge mig ett svar.

Vad gäller situationen för de flyktingar som befinner sig i landet anser vpk att systemet med det kommunala omhändertagandet av flyktingar bör genomgå en grundlig utvärdering. Vi anser att den felaktiga och lagstridiga tillämpningen av socialtjänstlagen för att tvinga flyktingar att bosätta sig i olika kommuner bör upphöra omedelbart. Man kan inte använda lagen på ett sätt vad gäller svenskar och på ett helt annat sätt vad gäller flyktingar.

Vi anser att de asylsökande som finns i olika kommuner måste ha rätt till sjukvård. Den akutvård de får i dag är helt otillräcklig, och den är oftast helt beroende av resp. läkares välvilliga tolkning av vad som är akutvård.

Vad gäller flyktingbarnen säger lagen att i princip får inga minderåriga barn vistas i häkte. I verkligheten tas hundratals barn in på Vistagården årligen med hundvakten som enda personal. Vpk anser att det förhållandet inte kan accepteras.

Herr talman! En viktig princip i svenskt rättsväsende har varit att beslut som fattas av olika myndigheter och organ med verkställande funktion bör motiveras. Det är en förutsättning för granskning av olika myndigheters maktutövning. Samma princip måste gälla invandrarverkets avslagsbeslut i olika asylärenden. Som det är i dag får vare sig flyktingen själv, hans ombud eller de högre instanser som handlägger överklaganden reda på motiven till beslut om avslag på asylansökan. Det innebär bl. a. det förhållandet att flyktingens juridiska ombud inte vet vad man skall grunda ett eventuellt överklagande på. Det innebär också att den politiska kontrollen och debatten kring flyktingpolitiken försvåras avsevärt.

Därför är det ur rättssäkerhetssynpunkt helt nödvändigt att beslutsmotiveringen ges åtminstone till asylsökanden själv och hans juridiska ombud.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer.

Anf. 6 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja mitt inlägg med att konstatera att regeringen genom olika insatser och åtgärder verkar för en fortsatt generös och human flyktingpolitik såväl internationellt som inom landet.

Under 1986 fick ca 17 400 vuxna och barn tillstånd att bosätta sig i vårt land av flyktinguskäl eller flyktingliknande skäl. Det är dubbelt så många som 1985. De siffror som redovisas innebär en mycket kraftig ökning av asylinvandringen, och det motsäger alltså en del inlägg i debatten, som gör gällande att den

svenska flyktingpolitiken är sträng och omänsklig. Det är, som jag ser det, en djupt felaktig beskrivning av vår politik på detta område. Den svenska flyktingpolitiken har legat fast under många år, och den utgår från en human grundsyn.

Enligt nya siffror från invandrarverket kan vi konstatera att det för innevarande år kanske kommer att handla om uppemot 20 000 asylsökande om inga förändringar av betydelse sker i de länder varifrån asylsökande kommer. Den större restriktiviteten i flera europeiska mottagarländer kan ytterligare öka antalet personer som söker sin fristad i Sverige. Jag vill alltså understryka att vår bedömning i varje enskilt fall utgår från en generös och human inställning. Det visar sig också att det stora flertalet får tillstånd att stanna här i Sverige.

Kenth Skårvik sade att flyktingpolitiken inte är bra. Alexander Chrisopoulos sade att invandrapolitiken har försvunnit. Då vill jag än en gång understryka att flyktingpolitiken har legat fast sedan 1970-talet. Vi har en rak och konsekvent tillämpning av reglerna. Det är också många viktiga beslut som har fattats under åren – när det gäller mottagningsförfarandet och mycket annat. Vi har också varje år anvisat ökade resurser på detta område, men till följd av det stora antalet asylsökande är läget ansträngt. Det är dock viktigt att vi inte går till överdrifter utan att vi för en lugn och sansad debatt. Saken tjänas bäst på det sättet. Det är naturligtvis ett oerhört svårt område att hantera, det är känsliga bedömningar, och därför är det viktigt att debatten i dessa frågor blir sansad och saklig.

Som vi kan se har invandrarverket fortlöpande förstärkts med ett stort antal tjänster under åren. Från januari 1986 har verket fått medel motsvarande 18 nya tjänster, och för innevarande budgetår handlar det om 80 personer. Enligt det förslag som nu behandlas för nästa budgetår bör verket permanent tillföras nya medel motsvarande 44 årsarbetskrafter.

Med den snabba ökningen av antalet asylsökande är det naturligtvis svårt att planera verksamheten. Vi kan finna att även motionärerna och de partier som har reserverat sig har svårigheter med detta. De belopp man här tagit upp i reservationerna överensstämmer inte med vad invandrarverket senare har kommit fram till. Det viktiga är därför att regeringen får ett bemyndigande att besluta om tillfälliga resursförstärkningar för handläggning av ärenden och mottagning av flyktingar och asylsökande. Det råder också enighet om att det är klokt att hantera frågan på det sättet. Det är svårt att ange behovet exakt, och därför bör regeringen få detta bemyndigande; så att regeringen och invandrarverket gemensamt får komma fram till resursbehovet för att klara uppgifterna.

Med anledning av den ansträngda situationen har invandrarministern helt nyligen tillsatt två utredningar i syfte att förkorta handläggningstiderna i asylärenden, och det är ett bra initiativ. Den ena utredningen skall belysa möjligheterna till förenklingar inom utlänningslagstiftningen och den andra skall se över organisation och rutiner när det gäller polisens, invandrarverkets, departementets och utlandsmyndigheternas handläggning av utlänningsärenden. Båda utredningarna skall arbeta snabbt och vara avslutade under budgetåret 1987/88.

Dessutom genomför riksrevisionsverket för närvarande två studier avse-

ende flyktingverksamheten: en om kommunernas mottagning och en om upphandlingen inom förläggingsverksamheten. Invandrarverket har också i samarbete med statskontoret just utarbetat en plan för administrativt utvecklingsarbete.

Detta visar på de initiativ och det arbete som pågår för att ytterligare förbättra verksamheten, och det är oerhört viktigt att så sker. Inom utskottet finns det en bred enighet om att nuvarande handläggningstider inte kan accepteras och att åtgärder måste vidtagas för att snabbt förkorta dem. Vi anser alltså att regeringen har tagit ett ytterst värdefullt initiativ genom att sätta i gång översynsarbetet när det gäller utlänningslagen samt rutiner och organisation. Inom utskottet finns en bred enighet härvidlag. Vi hoppas att utredarna kommer fram till förslag som löser problemen med de långa handläggningstiderna och svårigheterna med att ordna kommunplatser för flyktingar och asylsökande.

Till utskottets betänkande har det fogats ett stort antal reservationer. Flertalet av dessa kommer att aktualiseras i översynsarbetet, och vi bör därför som jag ser det avvakta resultatet av detta arbete innan vi går vidare. Jag har därför inte för avsikt att ta upp en debatt om varje reservation.

I några reservationer begärs att vi redan nu anvisar ytterligare medel till invandrarverket. Invandrarverkets behov av extra förstärkningar kan tillgodoses inom ramen för regeringens bemyndigande. Vi vet också att invandrarverket har övertagit de extra handläggare som en tid har funnits i regeringskansliet för att där arbeta av balanserna. Det innebär också en viss förstärkning av invandrarverkets resurser.

Jag vill därefter säga några ord om flyktingbarnen, som flera talare har varit inne på. Flyktingbarnen befinner sig ofta i en mycket utsatt och svår situation i samband med att deras familjer tvingas fly från sina hem och söka en fristad i ett annat land. Det är därför viktigt att barnens situation noga uppmärksammas såväl vid tillståndsgivningen som under förläggningvistelsen och även senare.

I det sammanhanget vill jag peka på socialstyrelsens utredning om just flyktingbarnens situation. I uppdraget ingår att kartlägga den sociala och psykologiska situationen för barnen, vidare socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens skyldigheter samt invandrarverkets och kommunernas ansvar för att barnens sociala och medicinska behov skall tillgodoses. Som vi ser det är detta ett mycket viktigt utredningsarbete och ett led i arbetet för att vi på ett bättre sätt än för närvarande skall kunna möta de barn som kommer hit och ta hand om dem. I samband med att familjerna tvingas fly från sina hemländer rycks barnen upp från sin invanda miljö, och många blir naturligtvis påverkade av ömflyttningen och av flykten. Det är viktigt att dessa barn åter kan komma in i en trygg hemmiljö i Sverige och här möta förståelse, trygghet och respekt. Jag vill understryka hur viktigt detta är. Det pågår alltså ett utredningsarbete inom socialstyrelsen som vi hoppas skall lösa problemen och medföra att vi på ett bättre sätt skall kunna ta hand om barnen i framtiden.

Jag vill också peka på det beslut som regeringen tog den 23 april beträffande starkare skydd för barnen. Man skärpte bestämmelserna i utlänningsförordningen när det gäller att ta barn i förvar. Barn under 16 år får

enligt de nya reglerna aldrig placeras i kriminalvårdsanstalt eller i allmänt häkte. Det är ett viktigt och utmärkt initiativ som invandrarministern har tagit.

Med hänsyn till arbetet med översyn av lagstiftningen, av rutiner och organisation samt utredningen inom regeringskansliet då det gäller de materiella reglerna för ekonomiskt bistånd åt flyktingar och asylsökande finner jag inte anledning att ytterligare kommentera betänkandet. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 7 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag är helt enig med Börje Nilsson om att vi bör föra debatten om flykting- och invandrapolitiken i en lugn och sansad ton. Jag hoppas också att mitt anförande något andades detta, för jag tycker att vi i stort är eniga i de viktiga frågorna.

Som jag sade ser olika partier kanske litet olika på vägarna att nå målet som vi alla strävar efter: en human, medmänsklig flyktingpolitik. Men låt då detta bli en åtgärds katalog, inte minst i det pågående översynsarbetet, som Börje Nilsson här har talat om. Såväl de utredningar som de översyner som görs är oerhört viktiga. Vi väntar också med spänning på vad man kan komma fram till – här är det naturligtvis mycket som bör åtgärdas. Men det är viktigt att vi gör det i en gemensam strävan – det vill jag gärna understryka.

Bara några ord om vårt förslag till anslag till invandrarverket. Det har varit en mycket stor personalomsättning på invandrarverket. Under en period var det faktiskt fler tjänstemän som slutade sina anställningar än som tillfördes verket. De tjänster som är upptagna i regeringsförslaget innebär bara en permanentning av resurser som redan finns där. För att man skall få anställningstrygghet och så stor trygghet i jobbet som möjligt är det viktigt att det inrättas tjänster. Vi har därför velat följa verkets förslag. Men eftersom det är majoritet för detta hoppas jag på ett bemyndigande till regeringen att göra allt för att arbetssituationen på invandrarverket skall bli så bra som möjligt. Jag förstår att det är en oerhört pressad situation man befinner sig i – på samma sätt som alla vi i utskottet och här i riksdagen som känner för de här frågorna är pressade och känner en viss ångest inom oss och verkligen vill åstadkomma en så bra politik som möjligt på det här området.

Anf. 8 KENTH SKÄRVIK (fp) replik:

Herr talman! Jag vill instämma i vad Gullan Lindblad sade i inledningen till sin replik – vi skall föra debatten om flyktingpolitiken på ett fint sätt. Den gäller människor som vi skall hjälpa och ta hand om, och det nyttjar inte på något sätt dem om vi inte är överens om vad vi skall göra. Att det finns vissa skiljaktigheter är klart.

Börje Nilsson sade att jag hade sagt att flyktingpolitiken inte är bra. Det är riktigt. Jag sade: Frågan om invandrare och flyktingar har under senare tid diskuterats på ett oroande sätt i våra massmedia. Bara detta är ett bevis för att den flyktingpolitik vi för i Sverige inte är bra.

Det är inte bra när det diskuteras och debatteras i massmedia så som skett under den senaste tiden. Det måste då vara något fel.

På samma gång vill jag emellertid upprepa vad jag också sade tidigare:

Flyktingpolitiken kan inte vara riktigt bra när människor som i vårt tycke skulle kunna få stanna i Sverige av olika skäl avvisas från vårt land, när flyktingförläggningarna är överfulla och bara fylls med mer och mer flyktingar, när kommunerna vägrar att ta emot flyktingar på grund av att det inte finns medel för svenskundervisning och på grund av att man inte har tillräckligt med bostäder. Då finns det brister i vår flyktingpolitik som gör att vi måste ta bättre och stabilare tag. Det är en av orsakerna till att jag sade att det inte är riktigt så bra som det borde vara. Det är tragiskt att det är många kommuner som av olika skäl måste säga nej till att ta emot flyktingar.

Jag är helt på det klara med – det uttryckte jag också i mitt anförande – att man har en fruktansvärd arbetssituation på invandrarverket. Man kan förstå om människor då säger upp sina tjänster och flyttar. Vi måste ge invandrarverket de resurser som behövs. Jag skulle vilja ha ett besked av Börje Nilsson eller invandrarministern om vad som har hänt med de extra tjänster som tillsattes på regeringsnivå – rycker möjligtvis innehavarna av dem nu in och hjälper till på invandrarverket i Norrköping? Vi vill fortfarande att invandrarverket skall få alla de tjänster som man har begärt, alltså såvitt jag kan förstå 78 för 1988.

När det gäller barnen i det här sammanhanget avvaktar vi med spänning vad som skall hända. Vi vill tro att alla menar vad de säger när de talar om att ge flyktingbarnen det stöd och den hjälp de behöver. Det är en otrolig situation de befinner sig i. Men vi skall i det här sammanhanget också behandla barnen som människor och som enskilda individer. Jag vill tro att det kommer ett beslut på det området, och jag hoppas och ser fram emot det.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 9 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Fru talman! Om man läser det betänkande som vi i dag behandlar i kammaren, finner man att de politiska partierna är mycket överens. När vi från centerns sida säger att vi i vissa avseenden har en omänsklig flyktingpolitik avser vi – det sade jag i mitt anförande – de fall då flyktingar efter en lång vistelse i landet avvisas från Sverige. Skälet till det är då de långa handläggningstiderna. Det är inte något nytt krav från centerns sida att handläggningstiderna skall kortas ned. Vi är naturligtvis nöjda med att man nu har tillsatt en utredning för att komma till rätta med dem.

När det gäller flyktingbarnens situation krävs det mycket av kunskap och resurser ute i kommunerna där barnen hamnar för att ge dem ett riktigt omhändertagande. Det krävs naturligtvis också insatser från många håll – inte minst från organisationernas sida – för att klara av det arbetet.

När det gäller barns vistelse i häkte hälsar vi också med tillfredsställelse att man nu har ändrat utlänningslagen så att det blir omöjligt att hålla barn under 16 år i häkte.

När det gäller de invandrare vi i dag har i Sverige – också frågorna som gäller dem behandlas i det här betänkandet – vill jag säga att vi i centern har vänt oss emot det sätt på vilket man fördelat stödet till invandrarorganisationer. Vi tror att det sätt som vi föreslår och som också har föreslagits av

utredningen är ett bättre och mer lämpligt sätt att fördela de medel som nu finns mellan de organisationer som verkar i vårt land och som har en stor uppgift att fylla. Det vore roligt att höra om Börje Nilsson kan ange några skäl för att säga nej till vårt förslag.

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

Invandring m. m.

Anf. 10 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag uppfattar den sammanblandning av invandrapolitik och flyktingpolitik som förekommer i det här betänkandet som mycket olycklig. Den är olycklig därför att invandrapolitiken – som berör flera hundra tusen människor här i landet och som mellan 1975 och 1980 har varit föremål för ett reformarbete som i dag håller på att försvinna – inte alls berörs av debatten i dag.

Det finns faktiskt reservationer som handlar om t. ex. anslag till invandrarverket för att man skall kunna bevaka och se till att de av riksdagen fattade besluten i praktiken förverkligas i olika kommuner. Det finns vidare reservationer som handlar om anslag till åtgärder för invandrare och till informationsverksamhet.

Om alla dessa reservationer säger utskottets talesman Börje Nilsson att vi skall avvakta. Han vill alltså inte diskutera de reservationer som finns och ta ställning till dem utan säger att vi skall avvakta. Vad är det vi skall avvakta?

Det har faktiskt här i landet gjorts en stor, allomfattande invandrapolitisk utredning som lagt fram ett betänkande fullt med konkreta förslag som skulle förbättra förutsättningarna för invandrarna i samhället och kunna bidra till att invandrapolitikens målsättningar uppfylls.

Det förhåller sig faktiskt så att förutsättningarna för invandrarna i Sverige i dag har förändrats. På grund av strukturomvandlingen inom den svenska industrin håller invandrarna på att omvandlas till ett underproletariat i samhället.

Det pågår en omfattande segregation av invandrare – en yrkesmässig, utbildningsmässig, social och ekonomisk segregation. Från att ha varit en eftersträvanvärd och välkommen produktionsfaktor, som de var på 1960-talet, håller invandrarna på att omvandlas till en grupp av människor som redan är utslagna.

Alla åtgärder, som kan bidra till att förbättra invandrarernas situation i Sverige är välkomna och nödvändiga, om man någon gång skall nå jämlikhetsmålet. Glöm inte att de flyktingar som kommer till Sverige faktiskt blir invandrare när de får politisk asyl, dvs. de blir då föremål för alla de invandrapolitiska åtgärder som kammaren i dag nästan vägrar att diskutera.

Anf. 11 BÖRJE NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi gemensamt kan konstatera att detta är ett svårt område. Det måste ofta göras känsliga bedömningar i de enskilda ärendena. Det är därför viktigt att vi för en sansad och saklig debatt i alla frågor, och det är önskvärt att så sker även i massmedia. Jag tror att invandrapolitiken i stort skulle tjäna på detta.

Självfallet är situationen på invandrarverket ansträngd till följd av det stora antalet asylsökande i Sverige. Det uppgick till 17 400 under 1986, vilket innebar en fördubbling. För innevarande år räknar man med att det kan

komma uppemot 20 000 asylsökande, och resurserna när det gäller handläggning, uppföljning och mycket annat blir då självfallet ansträngda. I det läget är det viktigt – det vill jag säga till Alexander Chrisopoulos – att man i någon mån ser över organisationen. Invandrarministern har därför också tillsatt två utredningar. Jag tycker i motsats till Alexander Chrisopoulos att det är viktigt att vi genomför detta översynsarbete, som kan komma in på handläggningstider, organisationsfrågor, rutiner och mycket annat.

Jag vet att Alexander Chrisopoulos inte har deltagit i behandlingen av detta ärende i utskottet, men jag vill framhålla att vi inom utskottet var överens om att det här gäller ett viktigt arbete, som måste utföras.

När det gäller anslag måste alla också förstå att det är svårt att planera en verksamhet som hela tiden ökar. Eftersom antalet asylsökande stiger är det viktigt att vi ger ett bemyndigande till regeringen att tillsammans med verket gå igenom de resurser som invandrarverket behöver. Det är en klok och riktig uppläggning. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Anf. 12 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! En omorganisation av invandrarverket och även en översyn av dess arbetsrutiner och metoder kan vara välkommen och välbehövlig, men detta har inte någon som helst beröring med frågan om eventuellt ökat stöd till invandrarorganisationernas egen verksamhet. Det berör på intet sätt anslaget till ökade aktiviteter bland invandrarkvinnor – hela denna verksamhet bedrivs av invandrarorganisationerna själva.

Invandrarorganisationernas ekonomiska situation är mycket svår. Invandrarpolitiska kommittén har i sitt betänkande föreslagit att organisationerna skall få bättre ekonomiska förutsättningar för att kunna bedriva sin verksamhet på ett tillfredsställande sätt. Vi ställer faktiskt krav på dessa organisationer. De skall fungera som remissinstanser och som en förbindelselänk mellan statsmakten och invandrarna själva. De skall uppfylla en rad krav som ställs av statsmakten, och de gör det med obefintliga kansliresurser och helt på frivillig grund.

Alla de politiska partierna och invandrarverket gör alltså den gemensamma bedömningen att invandrarorganisationerna för att uppfylla de krav som vi ställer på dem måste få bättre ekonomiska förutsättningar. Det kravet står på intet sätt i motsättning till en omorganisation av invandrarverkets verksamhet och organisationsstruktur.

Anf. 13 BÖRJE NILSSON (s) replik:

Fru talman! Flertalet anslagposter i budgeten har ju räknats upp. Så är fallet beträffande informationsverksamheten, opinionsbildningen och stödet till organisationerna. Redan i fjol fick organisationerna en rejäl ökning, och även i år har man plussat på anslagen. I fjol införde man också en ny bidragskonstruktion. Jag tycker därför att organisationerna har blivit generöst behandlade av statsmakterna i budgeten.

Förste vice talmannen anmälde att Alexander Chrisopoulos anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 14 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Jag uppskattar det sätt varpå debatten har förts här i kammaren. Den har även där meningarna varit delade präglats av förståelse och insikt om att svåra avvägningar måste göras när vi arbetar med flykting- och invandrapolitiken. Debatten här i kammaren har i detta avseende på ett välgörande sätt kontrasterat mot den nu pågående debatten i vissa massmedia.

Flyktingsituationen i världen är utomordentligt oroande. Detta har omvitnats av många talare, och det kan inte nog understrykas. Miljoner människor flyr från sina hemländer på grund av förföljelse, förtryck, diktatur och krig. De flesta som flyr når bara över gränsen till närmaste grannland, och det är ofta ett fattigt u-land med mycket starka begränsningar när det gäller att kunna ge fristad åt de flyende.

De flyende når på ett hopp om att så snart som möjligt få återvända till sina hemländer, men utvecklingen har gång på gång gjort dem besvikna. De som har flytt från Afghanistan har ofta väntat många år, likaså de som flytt från Iran, Chile och andra länder.

Sverige ger ett aktivt bistånd till flyktinginsatser i olika avseenden, och det är kanske viktigt att påpeka det också i denna debatt. Genom internationella organ och genom frivilligorganisationer bistår Sverige med ca 600 milj. kr. innevarande år när det gäller stöd åt flyktingar. Många söker sin tillflykt till Västeuropa. Under förra året var det ca 180 000 människor som begärde asyl i Västeuropa.

17 400 personer beviljades under 1986 uppehållstillstånd som flyktingar eller av flyktingliknande humanitära skäl i vårt land. Det var, som nämnts, en kraftig ökning, en fördubbling i förhållande till 1985. Antalet asylsökande och beviljade uppehållstillstånd fortsätter att öka även under innevarande år. Antalet asylsökande kan, om ökningen fortskrider, beräknas komma att gå upp till över 20 000 det här året.

Vår insats är för all del inte särskilt omfattande mätt i förhållande till de ofantliga behov som finns på grund av den prekära flyktingsituationen i världen, men det är ändå värt att understryka, som jag ofta har sagt, att Sverige ligger i topp. Vi ligger högst i förhållande till andra europeiska länder när det gäller insatser för asylsökande flyktingar. Sverige får mycket stora erkännanden av FN:s flyktingkommissarie.

Detta ger oss inte någon anledning till förhävelse, men jag tycker ändå att det är viktigt att betona detta. Jag är tacksam och glad över att Sverige på det här sättet har kunnat göra så betydande insatser till hjälp för utsatta människor.

Vi fortsätter att med en konsekvent politik följa lagstiftningen på detta område. Andra länder stramar åt, och det torde ha medverkat till att Sverige fått en kraftigare ökning av antalet asylsökande. Mot denna bakgrund tycker jag att kritiken mot vår flyktingpolitik är förvånande. Man kan naturligtvis med hänvisning till enstaka fall komma till olika uppfattningar. Men när enstaka ärenden redovisas i den offentliga debatten är det ofta styckevis och delat. Hela sammanhanget är då inte känt. Dessa enstaka ärenden tas till intäkt för påståendena att tillståndsprövningen har hårdnat. Jag vill på det bestämdaste tillbakavisa påståendena. Tvärtom tar vi nu i tillämpningen

större hänsyn till barnens situation än vi kanske haft möjlighet att göra tidigare.

Grunden för flyktingpolitiken är FN:s flyktingkonvention. Vår asyllagstiftning är i viss mån generösare än konventionen. Den som är flykting får en fristad i vårt land. Många får också stanna av flyktingliknande skäl, t. ex. krigsvägrare, eller av rent humanitära skäl. Därtill kommer ett stort antal anknytningsfall. Där har också en ökning skett.

Sverige har en reglerad invandring. Det är naturligtvis en svår komplikation. Jag tycker att det stärker vår invandrarpolitik att det råder en politisk enighet om grunderna för den. Ingen av dem som står upp här i debatten har krävt någon radikal förändring av dessa grunder. Jag noterar också att ingen i massmedia, där man tar upp enskilda ärenden, har krävt en helt fri invandring. Man vill att just den eller de man själv känner skall få stanna. Man engagerar sig för människor på grund av den personliga kännedom man har och får på det sättet en anknytning till dem. Men någon måste ta ställning i de enskilda ärendena, och det är en svår och grannlaga uppgift.

Gullan Lindblad tog med utgångspunkt i en tidningsartikel upp frågan om huruvida det skulle bli aktuellt att skärpa praxis när det gäller flyktingar som får stanna av humanitära skäl. Jag tillbakavisade det påståendet i går. Jag gör det också i dag. Om vi däremot kan korta ner handläggningstiderna – vilket jag hoppas att vi skall kunna göra inom den närmaste framtiden – undanröjs en rad av de svåra humanitära förhållanden som uppkommer på grund av långa handläggningstider. Det kan möjligen ha legat till grund för rubriksättningen av den nämnda artikeln. Att befria asylsökande från den svåra press som en lång handläggningstid innebär är välgörande och måste vara något att eftersträva.

Kenth Skårvik riktade kritik mot att så många fick uppehållstillstånd först efter regeringens prövning av överklagandena. Jag har svårt att förstå den kritiken. Hittills har kritiken gällt att regeringen inte bifaller tillräckligt många överklaganden. Jag medger att det är viktigt att det finns en överensstämmelse i praxis mellan invandrarverket och regeringen.

I ett par motioner har krävts att vi skall höja flyktingkvoten. Kvoten är för närvarande 1 250 personer, men siffran blev i realiteten 1 384 förra året. Kvoten kan alltså överskridas i viss utsträckning. Regeringen har inte ansett sig kunna föreslå en höjning av kvoten på grund av att spontaninvandringen har ökat så kraftigt. Vi kan naturligtvis inte bortse från den påfrestning på mottagningsresurserna som detta innebär.

Flyktingsituationen är nu så alarmerande att alla länder som har möjlighet måste medverka i flyktingarbetet. Vi arbetar hårt från svensk sida för att få till stånd ett ökat samarbete i Europa och i Norden när det gäller mottagningen av flyktingar. Det arbetet bedrivs inte för att Sverige skall avlastas. Det samlade behovet är så stort att alla fria och rika nationer måste samverka och göra sin insats. Som svar på Alexander Chrisopoulos fråga kan jag säga att vi utformar vår flyktingpolitik själva utifrån de värderingar och de mål vi har satt upp i regering och riksdag.

Kenth Skårvik vände det hela så att Sverige på något sätt skulle vara ansvarigt för den åtstramning som sker i övriga Europa. Jag finner detta mycket märkligt. Vi ser med stor oro på den åtstramning som sker i en rad

länder i Europa. Vårt europeiska samarbete tar naturligtvis sikte på att försöka förmå de europeiska länderna i övrigt att öppna sina gränser något mera och ta emot en större del av de flyktingar som söker en fristad. Det handlar som sagt inte om att avlasta Sverige utan om att avlasta flyktingarna deras börda.

Ett problem som inte berörts i denna debatt är de bristande mottagningsresurserna i vårt land just nu. Det är ett problem som vi måste se i vitögat. Vi gav i fjol uppehållstillstånd till 17 400. Kommunerna har ställt upp välvilligt. Men det antal platser som kommunerna erbjuder understiger 15 000. Det innebär att antalet personer som sitter fast i förläggningar, i slussar, ökar mycket raskt. Det närmar sig nu 7 000. Vid årets slut kan antalet människor som sitter i förläggningar uppgå till 10 000. Här måste det till extra insatser ute i kommunerna. Det är bara genom kommunalpolitiska beslut inom ramen för den kommunala självbestämmanderätten som detta kan ske. Vi kan bara vädja till kommunerna, och vi vädjar intensivt. Jag hoppas att alla partier vill medverka till att genom sina kommunala representanter verkligen öka insatserna.

Mer än hälften av dem som söker asyl i Sverige säger sig sakna identitetshandlingar. Detta är ett växande problem. Enbart att ureda en persons identitet kan väsentligt förlänga väntetiden för beslut om huruvida han får stanna eller ej. Det finns naturligtvis människor som inte har tillgång till pass. Det är inte det vi diskuterar i detta sammanhang. Det som blivit ett bekymmer är att många, tydligen på uppmaning av dåliga rådgivare, före ankomsten till Sverige gör sig av med alla papper om sin identitet. Det är som sagt ett dåligt råd de får, och det ökar inte rättssäkerheten. Om vi skall kunna fatta snabba beslut om uppehållstillstånd är det en förutsättning att vi vet vem den asylsökande är. Den ökande papperslösheten är en starkt försvärande omständighet. Jag vill också betona att FN:s flyktingkommissarie har precis samma uppfattning, att den självvalda papperslösheten måste motverkas.

Under min tid som invandrarminister – och den är ju som bekant inte särskilt lång – har jag ändå vidtagit ganska många åtgärder för att underlätta situationen för asylsökande flyktingar och invandrare. Två snabbutredningar har tillsatts för att göra det möjligt att drastiskt korta ner väntetiderna för tillståndsärenden. Målet är att den asylsökande inom loppet av två månader skall kunna få ett beslut från invandrarverket. Det är en hög målsättning. Rättssäkerheten får inte äventyras med en så drastiskt nerkortad väntetid. Min uppfattning är dock att det i många fall snarare är de nuvarande långa handläggningstiderna som utgör ett hot mot rättssäkerheten.

Under den här vintern har departementet genom extra arbetsinsatser pressat ner ärendebalansen från ca 3 000 till 1 200 fall. Det har inneburit att många har fått ett slutgiltigt beslut och att väntetiden därmed har kortats. Även invandrarverket har fått extra resurser under innevarande budgetår, vilket har debatterats ganska utförligt i kammaren. Jag vill betona att utöver de redan nämnda extra förstärkningarna skall läggas den särskilda insatsstyrka som har börjat arbeta med att minska ärendebalansen hos invandrarverket. Genom en nyligen beslutad förordning har polisens möjligheter att ta barn i förvar begränsats. Det är ett viktigt beslut som ytterligare markerar humanitet i samband med flyktingarbetet.

Alexander Chrisopoulos ville gärna ta upp invandrapolitiken. Det tycker jag är välgörande. Jag smärtas ofta över att debatten i så hög grad är koncentrerad till ett antal enstaka flyktigärenden och att invandrapolitiken försummas i den allmänna debatten. Vi kämpar en ojämn kamp på departementet för att föra ut debatten till allmänheten.

Invandrarernas situation på arbetsmarknaden är svår – det skall vi komma ihåg. Man kan säga att arbetslösheten är dubbelt så hög bland invandrare som bland svenskar i övrigt. Det gäller även invandrare som har vistats länge i Sverige och har gjort betydande insatser i det svenska samhället. Fortfarande står de längst bak i kön när det gäller lediga platser på arbetsmarknaden. I syfte att underlätta för invandrarna på arbetsmarknaden har jag haft en serie överläggningar med arbetsmarknadens parter. Jag hoppas att vi med förenade krafter skall kunna åstadkomma förbättringar på detta område. Jag har också haft överläggningar med utbildningsmyndigheterna, för att på ett rättvisare sätt kunna ge invandrare – med deras utbildningsbakgrund och yrkeserfarenheter – en bättre ställning på den svenska arbetsmarknaden.

Med smärta skönjer vi tendenser till ökad främlingsfientlighet och rasism i vårt land. Detta måste på alla sätt motverkas. Vi måste skapa opinion mot främlingsfientlighet och rasism. Jag har tagit initiativ till den s. k. vänskapsveckan som börjar den 18 maj. Jag hoppas att kammarens ledamöter har noterat detta och att var och en på sitt sätt vill medverka till att skapa kontakter mellan svenskar och invandrare. Folkrörelserna engagerar sig nu i arbetet. Jag hoppas att detta skall bidra till att förbättra invandrarklimatet i vårt samhälle och öka kontakterna mellan svenskar och invandrare och mellan olika invandrargrupper.

Vi måste hålla främlingsfientlighet och misstro mellan olika etniska grupper borta. Det är nödvändigt om vi skall kunna utveckla en bra invandrapolitik. En bra invandrapolitik är också en förutsättning för en fortsatt generös flyktningpolitik. Här finns ett mycket tydligt samband. Den bild av invandrarna som förmedlas via svensk massmedia är nästan alltid fylld av problem. Det är svårigheterna som betonas. Bilder av invandrare som funnits sig väl till rätta, som gjort betydande insatser i svensk näringsliv och kulturliv, är inte så ofta förekommande. Den svenska allmänheten kan få den uppfattningen att det bara är bekymmer med invandringen. Det är en bild som invandrarna själva är mycket oroad över.

Jag anser att vi måste ta fram de positiva sidorna av invandringen – och de positiva sidorna finns! Invandringen ger oss många möjligheter. Sverige har råd att ta emot fler flyktingar, och vi skall också erbjuda dem en bra tillvaro i detta land.

Utan invandrare stannar Sverige, har man sagt, och det är riktigt. Någon sade häromdagen: Tänk om alla invandrare plötsligt skulle lämna vårt land. Vad tomt och trist och grått det skulle bli! Det är värt att tänka på.

Utifrån de värderingarna och den människosynen tror jag att vi gemensamt skall kunna undanröja många brister i invandrapolitiken. Om vi inte klarar att utveckla en bra invandrapolitik, att möta invandrare med tolerans, värme och förståelse, blir det svårt att vidmakthålla en öppen och generös flyktningpolitik. Jag hoppas verkligen att vi med gemensamma ansträngningar, och med det starka engagemang som också finns här i

kammaren för dessa frågor, skall kunna gå vidare och bygga denna goda invandrarpolitik i vårt land.

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

Invandring m. m.

Anf. 15 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Att sköta flykting- och invandringspolitik är en svår uppgift. Jag tror jag träffar rätt när jag säger att invandrarministern har regeringens svåraste uppgift att sköta. När jag en gång i världen var ordförande i en social distriktsnämnd tyckte jag att kommunens svåraste uppgift var att vara barnavårdsnämndsordförande. Det hela handlar så oerhört mycket om enskilda människors väl och ve. Låt mig gärna ge invandrarministern ett erkännande.

Utän att gå in på de enskilda sakfrågorna vill jag ta avstånd från den hetsjakt som för närvarande pågår från massmediernas sida. Den gagnar på intet sätt vår flykting- och invandringspolitik. Hetsjakten är enbart ägnad åt att – återigen – underblåsa politikerföraktet och den håller diskussionen borta från de viktiga sakfrågorna. Jag vet att invandrarministern har tagit en rad bra initiativ. Som jag sade förut väntar vi litet otåligt på de åtgärdsförslag som skall komma ut ur dessa initiativ.

En artikel i Svenska Dagbladet den 30 april var anledningen till att jag ställde min fråga om vi nu skulle få en litet mer restriktiv flyktingpolitik. I Svenska Dagbladet står det att invandrarministern målar upp en hotande kris i den svenska invandringspolitiken. Färre flyktingar kommer att få stanna av rent humanitära skäl, står det. Det kommer att bli en oundviklig förändring, enligt Georg Andersson.

Vi moderater har i olika sammanhang hävdats att man mera strikt skulle se till konventionsparagrafen, dvs. 3 §, men vi har ingalunda sagt att man inte skall ta humanitära hänsyn. Vi har kanske tonat ner debatten något, men jag tror också att vid ett ökat tryck kan det vara skäl att utan övertoner ibland diskutera med varandra vilken flyktingparagraf som skall vara den gällande. Vi vet att den senaste tiden har det förekommit ren agentverksamhet på detta område. Det är naturligtvis till men och till förfång för alla de människor som verkligen behöver få en fristad i vårt land. Det tror jag vi är helt överens om. Vi skall försöka få hit och hjälpa dem som allra bäst behöver vårt stöd.

Jag konstaterar att jag inte fick något svar på min andra fråga om huruvida det är så att människor som har utvisats sedan har blivit utsatta för tortyr och kastats i fängelse. Jag vet att det är svårt att nu gå in på ett enskilt ärende, men det vore bra om invandrarministern betonar att denna fråga bevakas med största uppmärksamhet och att det inte heller får vara på något annat sätt i fortsättningen.

Anf. 16 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Som invandrarministern redan har sagt är invandrarnas situation på arbetsmarknaden vad gäller sysselsättningen faktiskt mycket oroväckande. Arbetslösheten är dubbelt så hög bland invandrare som inom genomsnittet av den svenska befolkningen. För vissa åldersgrupper bland invandrarungdomarna är arbetslösheten mer än dubbelt så hög.

Det pågår faktiskt en segregation av invandrarna som innebär att motsättningarna i samhället ökar och att de rasistiska tendenserna i samhället

ökar. Därför anser vi från vårt partis sida att alla insatser som bidrar till invandrarnas ökade rörlighet i det svenska samhället, dvs. yrkesmässig, utbildningsmässig, ekonomisk och social rörlighet, är insatser som aktivt bekämpar alla de rasistiska tendenser som har gjort sig gällande i dag. Vi skall komma i håg att i första hand handlar det inte om invandrare – även om invandrarna är objektet – utan om kampen mot rasismen i hela vårt samhälle. Därför är det mycket välgörande att invandrarministern tar upp dessa problem till diskussion, och jag hoppas att den diskussionen kommer att fortsätta.

Invandrarministern säger att Sverige ligger i topp vid en jämförelse med andra länder i Europa när det gäller flyktingpolitiska insatser. Det kan man naturligtvis säga. Men jag tycker att detta är att se saken litet för relativt. Det här synsättet innebär att om restriktiviteten ökar i övriga länder i Europa, skulle vår flyktingpolitik, även om den är restriktiv, framstå som bättre än andra länders. Nu vet vi att restriktiviteten i andra länder i Europa verkligen ökar. Naturligtvis kan man säga att Sverige med hänsyn till sin folkmängd har en ganska bra flyktingpolitik i jämförelse med andra länder. Men samtidigt kan man säga att Sverige med hänsyn till sin levnadsstandard, att Sverige med hänsyn till inkomsten per capita, att Sverige med hänsyn till sina demokratiska traditioner och att Sverige med hänsyn till vissa grundläggande principer när det gäller internationell solidaritet – principer som framför allt finns inom den svenska arbetarrörelsen – borde kunna ha en ännu mer generös flyktingpolitik.

Jag återkommer i min nästa replik till frågan om Sveriges insatser på den internationella arenan, eftersom jag inte hinner ta upp den saken nu.

Anf. 17 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra invandrarministerns redogörelse om vad som är på gång och att få en saklig redovisning av situationen på detta område. När man läser vad massmedia skriver om dessa frågor får man en rätt märklig uppfattning om vad som händer i Sverige. Men detta är ju inte hela sanningen. Ord ställs mot ord, och en invandrarminister måste vara aktsam med vad han säger.

Georg Andersson sade att barnens situation beaktas mer nu än tidigare. Det välkomnar vi. Vi kommer naturligtvis att följa även den frågan, eftersom det är så viktigt att flyktingbarnens situation inte blir mer utsatt än vad den nu är.

Kan handläggningstiderna förkortas undanröjer vi väldigt mycket av den ångest och oro som finns bland flyktinggrupperna. Därför bör man pröva alla medel för att minska handläggningstiderna.

Invandrarministern sade också att kommunerna har ett ansvar för att ta emot flyktingar, eftersom alla platser behövs. Vi i centerpartiet och inte minst vår partiledare Olof Johansson har uttalat att vi centerpartister i kommunerna skall ta detta ansvar. Jag hoppas att vi inom centern skall kunna motsvara de krav som ställs på oss på detta område inom kommunalpolitiken.

När det gäller rasismens utbredning hoppas jag att den aviserade vänskapsveckan skall bidra till att väcka insikt hos stora grupper om vad det

innebär att vara flykting i Sverige och om vad invandrargrupperna kan tillföra vårt land i form av nya intryck och nya erfarenheter. Träffar man *en* flykting, får flyktingproblematiken ett helt annat utseende. När man ser de många människorna, blir man inte så personligt engagerad.

Mycket är som sagt på gång, och jag uttrycker min förhoppning om att vi skall få kortare handläggnings- och utredningstider. Jag hoppas också att de utredningar som nu arbetar inom departementet snabbt skall leda till resultat. Om man kommer på bra lösningar, är det viktigt att dessa snabbt prövas – kanske redan innan utredningarna är slutförda.

Anf. 18 KENTH SKÅRVIK (fp) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med invandrarministern om en sak: Om våra invandrare skulle försvinna från oss, skulle det bli fantastiskt tomt i Sverige. Jag tro också att vi skulle komma att sakna dem oerhört, och därför skall vi vara mycket rädda om de invandrare som kommer hit.

Invandrarministern sade att jag hade kritiserat regeringen för att den i efterhand ger många som söker asyl möjligheter att stanna kvar. Detta är en missuppfattning. Jag är glad för att regeringen handlar på detta sätt. Men jag tror att om invandrarverket och andra instanser hade litet större resurser skulle besluten kunna fattas på ett tidigare stadium. Därmed skulle en del av väntetiderna försvinna. Flyktingarna skulle alltså inte behöva vänta så länge innan de får besked. Detta var innebörden av min kritik. Däremot riktade jag inte någon kritik mot regeringen för att den ger flyktingar möjligheter att stanna kvar.

Invandrarministern noterade också att jag sagt att Sveriges samtal med Östtyskland hade påverkat Europa i övrigt. Jag står fast vid att det förhåller sig så. Eftersom vi i Sverige är kända för att ha en generös flyktingpolitik – något som jag tycker att det är bra att vi är kända för – har vi ögonen på oss på ett annat sätt än andra länder. Om vi då vidtar någon åtgärd som gör det sämre för flyktingar och asylsökande som kommer till Sverige, påverkar det utan tvivel de andra länderna, som också har en besvärlig situation i detta läge. Flyktingkommissarien har vid något tillfälle sagt att han har samma åsikt.

Jag beklagar att vi nu inte kan höja kvoten till den nivå som folkpartiet föreslagit. Kvoten har nu legat på samma nivå i cirka tio år, trots att situationen under den tiden försvärats i hög grad. Bara det förhållandet gör att vi borde kunna öka kvoten. Kvoterna har också i flera år underskridits, något som kanske egentligen talar emot vårt förslag. Men jag tror att vi borde komma upp till den kvot på 1 500 som vi föreslagit. Jag vädjar till invandrarministern att verkligen se över denna situation och undersöka om vi inte kan åstadkomma en lösning. Dessutom bör vi hädanefter hålla de kvoter som vi beslutar.

Invandrarministerns vädjan till oss att försöka påverka våra kommunalpolitiker anser jag vara helt riktig. Vi skall ställa upp på detta. Men jag vill fråga invandrarministern varför inte han tillsammans med invandrarverket ville vara med om en skrivelse till kommunerna i syfte att påverka dem att verkligen göra sitt yttersta för att ta emot flyktingar.

Anf. 19 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Jag vill först rikta ett tack till Gullan Lindblad för hennes erkänn samma ord. Jag vill också svara på hennes fråga – en svår fråga: Vad händer med utvisade?

Utgångspunkten vid en utvisning är att det inte föreligger någon risk för förföljelse i hemlandet. Det påstås emellertid ibland att en utvisad trots detta råkat ut för övergrepp. Vi försöker då på allt sätt från departementets sida med hjälp av ambassad och andra att skaffa oss information om vad som faktiskt kan ha hänt. Dess bättre har under den begränsade tid jag kunnat överblicka detta område våra undersökningar i samtliga fall visat att det varit fråga om korta omhändertaganden t. ex. för att kartlägga vederbörandes identitet.

Vi följer alltså dessa frågor med stor uppmärksamhet, och vi tar ytterst allvarligt på dem.

Alexander Chrisopoulos förde ett resonemang om relativitetsbegreppet, och det är i och för sig intressant. Om andra stramar åt, framstår vi som desto bättre utan att vi ökar våra insatser, sade Alexander Chrisopoulos. Det kan man naturligtvis säga. Men nu är det dess bättre så att vi faktiskt ökat våra insatser, även om vi inte gör några jämförelser med andra länder. Jag säger detta som ett bemötande av påståendena att vi skulle ha stramat åt och blivit restriktivare. Alla siffror visar att vi ökat våra insatser.

Karin Israelsson tycker att en invandrarminister skall vara aktsam med orden. Det håller jag med om, men det gäller väl oss alla. Jag tycker att det är viktigt att föra diskussionen om invandrar- och flyktingfrågorna på ett balanserat sätt. Visst kan någon yttra ett förfluet ord i ett upphetsat tillstånd. Men det skall ändå inte, tycker jag, prägla hela den invandrapolitiska debatten här i landet.

Kenth Skårvik säger att vi i Sverige har ögonen på oss. Ja, jag hoppas det, och det gör också flyktingkommissarien när han uttrycker förhoppningen att Sverige fortsättningsvis skall inta en ledande ställning när det gäller flyktingpolitiken och det internationella sammanhanget. Om övriga europeiska länder verkligen riktade ögonen på oss och ville följa vårt exempel, så skulle många länder öka sina insatser för att ta emot flyktingar. Det gäller länder nära intill oss, och det gäller länder längre bort i Europa.

Beträffande invandrarverkets skrivelse – och frågan varför jag inte ville skriva på den – har jag svarat i denna kammare. Jag vill inte skapa nya former för riksdagsuttalanden som inte har grund i konstitutionen. Men när det gäller att göra insatser – och medverka till att kommunerna ökar sina insatser – står vi här alla på samma plattform och är ytterst angelägna. Jag driver den frågan i alla möjliga sammanhang.

Anf. 20 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag vill tacka för förklaringen att regeringen verkligen med uppmärksamhet följer dessa känsliga utvisningsärenden. Som enskild medborgare och medmänniska blir man naturligtvis mycket orolig inför sådana uppgifter som förekommer i pressen. Det är bra om vi kan vara överens om att verkligen vara uppmärksamma på detta.

När det gäller kommunerna och deras insatser håller jag med om att vi alla

får försöka ställa upp så väl som vi kan och vara ambassadörer för en bra flykting- och invandrarpolitik. Jag är litet ledsen över att utskottsmajoriteten kanske inte har sett tillräckligt positivt på de konstruktiva förslag som har kommit från bl. a. moderat håll. Jag tror att en översyn av bidragskonstruktionen – så att den blir enklare, så att man kan få skraddarsydda lösningar, vilket jag var inne på, så att man kan använda prao eller prygo, eller vad man nu vill kalla det, och så att det ges möjlighet till arbetstillstånd under väntan på uppehållstillstånd – skulle bidra till att kommunerna fick en mer positiv inställning i dessa frågor.

Beträffande arbetsmöjligheter vill jag gärna säga att jag är glad över att saker här är på gång. Invandrarministern och jag har tidigare, vid frågestunder, talat om att man skall ta till vara allt det kunnande, all den utbildning och den erfarenhet som flyktingarna har, så att de inte behöver ta jobb som kanske inte alls passar dem – eller t. o. m. vara arbetslösa och passivt uppbära bidrag. De bör i stället så snabbt som möjligt komma ut i produktionen. Det handlar ju här ytterst om flyktingarnas människovärde – att de känner sig som medborgare bland oss andra.

Bostadsfrågorna i kommunerna är ett stort bekymmer. Jag vet att invandrarministern har funderingar på att göra vissa insatser. Det hade kanske varit bra om vi hade fått det litet belyst. Men vi får väl inte svar på alla frågor i dag, utan vi fortsätter med denna debatt. Jag tycker i alla fall att vi har haft en konstruktiv diskussion i dag.

Anf. 21 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Det är ju fråga om något relativt när man säger att Sverige i förhållande till andra länder har en bra flyktingpolitik. För min del var det ett önskemål och ett förslag att invandrarministern, när han nästa gång skall exemplifiera generositeten i den svenska politiken, skall säga att vi i förhållande till vår levnadsstandard, våra demokratiska traditioner och våra grundläggande principer om internationell solidaritet har en generös flyktingpolitik – i stället för att hänvisa till förhållandena i andra länder, vilket innebär något mycket relativt.

När det gäller de svenska ansträngningarna på det internationella planet förekommer fortfarande överläggningar med svenskt deltagande mellan europeiska länder, framför allt länderna inom EG. Dessa överläggningar syftar till en harmonisering av flyktingpolitiken, till en gemensam flyktingpolitik för länderna i Europa. Hittills har framkommit att dessa länder har kommit överens om fyra punkter:

För det första gäller det ökat stöd till första invandrarland, vilket betyder att man ökar stödet till underutvecklade länder som nu tar emot den allra största delen av invandrarna. Det kan tolkas som ett försök att hålla invandrarna borta från Europa.

För det andra gäller det ökade flyktingkvoter. Flyktingkvoterna har aldrig varit något problem för länderna i Europa – inte heller för Sverige.

För det tredje säger man att man skall försöka lösa problemen med passfriheten, och för det fjärde att man skall förhindra att en person kan söka politisk asyl i många länder samtidigt. Dessa två punkter förutsätter en samordning av insatserna mellan de europeiska länderna. De förutsätter

kartläggning och registrering av alla som söker politisk asyl. De förutsätter vidare en kommunikation mellan de olika länderna, och de förutsätter att när en politisk flykting söker politisk asyl i ett land och får avslag, skall han inte kunna söka politisk asyl i ett annat land.

Då vill jag fråga invandrarministern: Är Sverige berett att medverka i en s. k. harmonisering av flyktingpolitiken i Europa som utgår från sådana premisser? Eller anser invandrarministern att de punkter som jag relaterat är positiva inslag och beståndsdelar i en generös flyktingpolitik?

Anf. 22 KENTH SKÅRVIK (fp) replik:

Fru talman! Jag glömde en replik i förra avsnittet. Det gäller väntetiderna, som vi här talat mycket om och som är mycket besvärande för oss som svenskar – och för invandrarministern, skulle jag tro – och även för flyktingarna.

Vi vet att det nu behövs mer resurser till invandrarverket i Norrköping. Min fråga till invandrarministern, som jag inte har fått svar på, är: Varför kan inte invandrarverket få de tjänster som man har begärt för att klara av arbetsbelastningen? Jag förstår att det inte kan vara så lätt att anställa alla dessa människor i Norrköping, för det gäller trots allt avancerade tjänster. Jag frågade förut också vart de extra tjänster har tagit vägen som regeringen beviljat för att man skulle klara av den stora anhopningen av ärenden.

Jag beklagar att vi inte fick höra något ytterligare om kvoterna. Det är synd att regeringen och invandrarministern inte kan visa den välvilja som det skulle innebära att höja kvoten till 1.500, som vi har begärt i vår motion. Vi vet att det inte påverkar flyktingtillströmningen hit. Jag tror att det vore en bra attityd utåt – att visa att vi vill göra någonting, även i det avscendet.

Vi har trots allt ögonen på oss – och det är positivt. Men vi har ju ögonen på oss både när vi gör någonting som är negativt och när vi gör någonting som är positivt. När vi har tagit ett sådant steg som det innebar när vi förde vissa samtal med Östtyskland, kan det lätt hända att de andra länderna följer samma linje. Jag tycker att vi skall markera utåt att vi vill ha en positiv attityd till våra flyktingar, att vi vill visa dem att det i Sverige finns en hemstad även för dem.

Anf. 23 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Alexander Chrisopoulos frågar beträffande det europeiska samarbetet och nämner fyra punkter.

Ökat stöd till första invandrarland är ju ingenting som behöver stå i motsats till att vi tar emot asylsökande flyktingar i våra länder. Behoven i Pakistan, i Sudan och i Somalia är ju omätliga. Att vi behöver öka insatserna för flyktingar som befinner sig där alldeles oavsett hur många flyktingar som vi tar emot i Sverige är otvetydigt. Om vi tillsammans i Europa kan förmå länderna att öka sina flyktingkvoter är det naturligtvis av godo och står inte i motsättning till andra insatser.

Jag har egentligen redan besvarat frågan om problemet med passlöshet. Det är den "frivilliga" passlösheten, där man medvetet gör sig av med identitetshandlingar, som FN:s flyktingkommissarie också menar måste motverkas, för den underminerar rättssäkerheten.

Ett informationsutbyte mellan länderna om asylsökande är inte heller att betrakta som en restriktiv åtgärd. Det är inte särskilt konstruktivt och rationellt att flera länder samtidigt skall pröva asylansökan för samme individ.

Man kan naturligtvis, Kenth Skårvik, alltid hävda att en myndighet skall ha fler tjänster. Känner Kenth Skårvik till någon myndighet som har fått precis det anslag som den har äskat?

Vart tog insatsstyrkan vägen? Jo, många av dem som i regeringskansliet har hållit på med att avarbeta ärendebalansen där – och gjort det med stor framgång – har redan flyttats över till invandrarverket. Även om de fysiskt befinner sig i Stockholm är det många som arbetar för invandrarverket.

Vi har här diskuterat folkpartiets krav på höjning av flyktingkvoten med 250 personer. Det är en mycket marginell ökning. Som jag har visat kan vi gå utöver kvoten på 1 250 personer, och det har vi också gjort. Därmed har vi faktiskt kommit ganska nära det tal som Kenth Skårvik talar sig så varm för.

Förste vice talmannen anmälde att Alexander Chrisopoulos och Kenth Skårvik anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 24 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Motion 1986/87:Sf520, som jag väckte under årets allmänna motionstid, behandlas i det betänkande från socialförsäkringsutskottet som vi nu diskuterar i kammaren. I motionen har jag belyst de svårigheter som de asylsökande möter under väntan på besked om uppehållstillstånd. Jag har pekat på betydelsen av att utökade aktiviteter, bl. a. i form av studier och praktik inom näringsliv och offentlig verksamhet, erbjuds de asylsökande under väntetiden.

Mina partikamrater Erkki Tammenoksa och Oskar Lindkvist har i motion 1986/87:Sf522 berört samma frågeställning på ett snarlikt sätt. De pekar också på behovet av meningsfull sysselsättning, särskilt för de asylsökande som har väntat mer än tre månader. Som exempel på sådan sysselsättning nämner de orientering om det svenska samhället, utbildning och språkövningar.

De asylsökandes väntetider är i dag ofta mycket långa. Inte sällan överstiger väntan på besked från statens invandrarverk ett halvår och med eventuell överprövning av regeringen ett år. Prövas därutöver verkställighetshinder kan den totala väntetiden överstiga två år.

Den långa väntetiden i kombination med ovissheten om huruvida uppehållstillstånd kommer att beviljas eller ej skapar otrygghet och svåra problem för många flyktingar. De kan inte påverka sin situation, inte planera för framtiden. De kan i stort sett bara vänta. Ju längre väntetiden blir, desto svårare blir den psykiska belastningen. Självkänslan bryts ned och många drabbas av depressioner.

Situationen förstärks av sysslösheten. Efter den första tidens praktiska bestyr, dels under förläggningstiden, dels under väntetiden efter utplacering i kommunerna, räcker inte aktivitetsutbudet till för att rå på sysslösheten. Svenskundervisning och fritidsaktiviteter, de senare inte minst tack vare ett

fint folkrörelsearbete, omfattar trots allt en begränsad tid. Som framgick av måndagens interpellationsdebatt om svenskundervisningen för invandrare finns också fortfarande brister i genomförandet av denna.

Dessa förhållanden bidrar också till att ge näring åt olika fördomar mot både flyktingar och invandrare. Det är djupt olyckligt.

Fru talman! Vad skall man då göra åt den här situationen? Ja, den första och viktigaste åtgärden är naturligtvis att radikalt korta väntetiderna på besked om uppehållstillstånd. Det måste hälsas med stor tillfredsställelse att invandrarministern har tillsatt två utredningar med syfte att föreslå åtgärder som snabbt möjliggör en väsentlig förkortning av väntetiderna. Jag tror dock att det blir svårt att nå de mål som anges i kommittédirektiven. Och även om man skulle kunna göra det är det angeläget att stärka insatserna för ett ökat aktivitetsutbud under väntan på besked om uppehållstillstånd.

Utöver att det är angeläget att svenskundervisning och fritidsaktiviteter fungerar tillfredsställande anser jag att ytterligare kompletterande aktiviteter behöver tillföras. Utbildning, samhällsorientering, språkstudier och yrkespraktik ter sig här som lämpliga insatser.

I några motioner framförs förslag om att ge tillfälliga arbetstillstånd. Jag tror inte att detta är rätt väg att gå, särskilt inte om väntetiderna kan kortas väsentligt. Risken är stor att vi med sådana tillfälliga arbetstillstånd får en tredje klassens arbetstagare som kommer att utnyttjas av mindre nogräknade arbetsgivare. En asylsökande som har fått jobb och som sedan utvisas skulle enligt min uppfattning drabbas av en känslomässigt större motgång än den som inte har ett reguljärt arbete. Situationen är svår nog ändå i samband med utvisningar. Det innebär också en uppluckring av principen om den reglerade invandringen. Enligt den rapport som riksdagens revisorer nyligen har avlämnat och som senare skall behandlas i kammaren är problemen stora att skaffa jobb åt dem som har fått arbetstillstånd. Det skulle inte bli lätt att ordna jobb även för dem som inte har fått uppehållstillstånd.

Studier och praktik torde vara ett betydligt lämpligare alternativ. Det ger fördelarna av en ökad aktivitet och en meningsfull sysselsättning men ger inte de nackdelar som tillfälliga arbetstillstånd kan medföra. Oavsett om den asylsökande får uppehållstillstånd eller ej har han eller hon glädje av sådana insatser både i nuet och för framtiden. De ger kunskaper och sociala kontakter, ökad självkänsla och trygghet. Den som får stanna i landet kommer snabbare in i det svenska samhället. Eventuell yrkespraktik minskar också risken för arbetslöshet efter erhållet arbetstillstånd. Såväl den enskilde som samhället tjänar på en sådan här lösning. I några kommuner har dessa insatser också prövats med gott resultat.

Socialförsäkringsutskottet har visserligen i sin hemställan avstyrkt de motioner som lyfter fram dessa tankegångar men har i motivtexten ansett motionerna besvarade. Det framgår också att utskottet ser positivt på de aktiviteter som föreslås i motionerna. Samtidigt menar utskottet att aktiviteter i form av studier, praktik m. m. är lokala frågor som inte kräver något uttalande från riksdagens sida. Jag menar dock att dessa insatser är av så stort värde att man inte bara kan hänvisa till den goda viljan lokalt. Självfallet bör statsmakterna ha en uppfattning i frågan som man också är beredd att driva

och resursmässigt stödja. Kommuner, näringsliv, folkrörelser m. fl. bör enligt min mening aktivt stimuleras att göra sådana här insatser.

Fru talman! Jag avser inte att ställa något särskilt yrkande, eftersom det knappast skulle föra frågan närmare en lösning. Jag hyser i stället den förhoppningen att invandrarministern och socialförsäkringsutskottet i någon mån tar intryck av min argumentation och framdeles ytterligare överväger möjligheterna att bl. a. genom ett statligt engagemang öka aktivitetsutbudet för de asylsökande under väntan på besked om uppehållstillstånd. Därvid förutsätter jag att förslagen om studier och yrkespraktik inom näringsliv och offentlig verksamhet prövas.

Jag ämnar fortsätta att bevaka frågan och ser i sammanhanget med intresse fram emot invandrarministerns kommande redovisning av utredningsarbetet om förkortade väntetider.

Anf. 25 MARGARETA PALMQVIST (s):

Fru talman! Det är ganska välgörande att läsa riksdagstryck ibland. Det står så många vackra ord om att asylsökande skall tas emot och få sin ansökan prövad enligt vår utlänningslag. Det är fint att läsa hur regering och riksdag försöker lägga fast hur lagarna skall tillämpas humant och generöst.

Det sägs på flera ställen att det skall tas hänsyn till förhållanden som inte alltid kan rymmas i anvisningarna och att det skall tas särskild hänsyn till barnen. Men när man läser rapporter om flyktningbarnens situation – t. ex. de som vi åberopat i vår motion Sf512 – blir man varse att verkligheten är helt annorlunda. Det är en verklighet som vi har skyldighet att våga se på. Barnen betraktas ju inte som flyktingar. Polisen frågar efter antal och födelsedata. Det är bara föräldrarnas skäl för att få stanna eller bli avvisade som prövas. Men barnen har inte kunnat blunda och gömma sig, och de har inte skonats från de svåra upplevelser som tvingat föräldrarna att fly från hemlandet.

Det mest alarmerande är dock rapporternas upplysning om att detta gäller de flesta av våra flyktningbarn. De far faktiskt av många anledningar illa under alla de olika skeden som asylsökande måste genomgå, innan beslut om bifall eller avslag kan fattas. Väntarnas barn utsätts för stora påfrestningar, vilkas följder är svåra att hantera.

Detta ökar svårigheterna för barnen att klara av anpassningen här, och det underlättar sannerligen inte för de barn som blir utvisade. Kommunernas ansvar för att åstadkomma ett så bra flyktningmottagande som möjligt blir tyngre än nödvändigt. Kommunernas och landstingens resurser blir mycket hårt ansträngda.

Det är mycket bra att socialstyrelsen har fått i uppdrag att se över flyktningbarnens situation. Men jag vill understryka att det är bråttom, både för de barn som redan finns här och för de barn som kommer i fortsättningen.

Jag hoppas att socialstyrelsen överväger de uppslag till förbättringar som t. ex. återfinns i de utredningar som vår motion hänvisar till.

Det är synnerligen angeläget att polisen får hjälp att bedöma barnens situation redan vid första mötet, innan besked om direktavvisning eller inte fattas. Föräldrarna och barnen behöver hjälp och stöd. Därför har vi i vår motion särskilt tagit fram ett förslag ur rapporterna. Vi föreslår att det redan i inledningen skall ske en social, medicinsk och psykologisk bedömning av

hela familjens situation. Den hjälpen måste vi kunna ställa till förfogande. Den får inte dröja tills ett juridiskt ombud lyckas ta fram den för att använda den vid eventuella överklaganden.

Jag hoppas att jag kan utgå från att socialstyrelsen har möjlighet att pröva också den åtgärden i sin utredning.

Till slut utgår jag från att utredningen sker så skyndsamt som möjligt och att regeringen snabbt återkommer till riksdagen med de förslag som kräver en riksdagsbehandling och att regeringen utnyttjar andra tänkbara vägar till förbättringar. Vi har ett gemensamt ansvar för att alla flyktingar – och kanske framför allt barnen – blir väl behandlade när de kommer till vårt land för att söka skydd.

Fru talman! I motion Sf511 föreslås en anspråkslös ändring av de regler som gäller för ansökan om bidrag till lokal opinions- och kontaktverksamhet i kommuner som har avtal om flyktingmottagande. Enligt gällande regler får kommuner söka sådant bidrag. Det skall tydligt framgå på vilket sätt en eller flera lokala organisationer kommer att medverka. Men om en organisation har för avsikt att starta en sådan verksamhet och kommunen inte bryr sig om, eller kanske vill prioritera annan verksamhet, kan inte organisationen i fråga själv ansöka till invandrarverket om bidrag. Vi anser att detta enkelt skulle kunna ändras genom att invandrarverket fick ett uppdrag från regeringen.

Alla goda försök till lokal opinions- och kontaktverksamhet bör uppmuntras. Även om kommunen i vissa sammanhang avstår från medverkan, bör organisationen ges möjlighet att be om invandrarverkets prövning.

Om vi skall kunna bibehålla en generös flyktingpolitik, som så många här i dag har ställt sig bakom, måste vi stimulera en opinion för detta. Vi kan nämligen inte föra en bättre flyktingpolitik och genomföra ett bättre flyktingmottagande än opinionen tillåter. Organisationer som vill delta i detta arbete skall inte hindras av ansökningsregler. Genom kontakter i t. ex. organisationer kan flyktingar och svenskar lära känna varandra och lära av varandra. Det är värdefulla erfarenheter och kunskaper som båda grupper har nytta och glädje av. Det är en viktig början till förståelse och respekt för varandras olikheter. Det är också en nödvändig förutsättning och ett nödvändigt komplement till olika myndigheters arbete med att ta emot och stödja flyktingar i vårt land.

Med andra ord: Våra folkrörelser har en viktig uppgift när det gäller flyktingmottagandet. Därför förstår jag inte varför utskottet avstyrkt vår blygsamma begäran om att riksdagen skall föreslå en ändring av gällande regler i detta vällovliga syfte. Därför yrkar jag bifall till motionerna Sf511 och Sf522 i motsvarande del.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (statens invandrarverk)

Först biträdades reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl. med 114 röster mot 16 för reservation 2 av Margó Ingvardsson. 170 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 174 röster mot 127 för reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl.

Mom. 3 (tvåmansbeslut i asylärenden)

Utskottets hemställan bifölls med 234 röster mot 66 för reservation 3 av Nils Carlshamre m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (motivering av beslut).

Först biträdades reservation 4 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg med 54 röster mot 16 för reservation 5 av Margó Ingvardsson. 227 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 238 röster mot 60 för reservation 4 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg.

Mom. 6 (publicering av praxis)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (informationsverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Margó Ingvardsson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (åtgärder för invandrare)

Först biträdades reservation 8 av Karin Israelsson och Rune Backlund med 36 röster mot 16 för reservation 10 av Margó Ingvardsson. 247 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 8 av Karin Israelsson och Rune Backlund med 51 röster mot 43 för reservation 9 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg. 204 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 206 röster mot 52 för reservation 8 av Karin Israelsson och Rune Backlund. 43 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 11 (flyktingkvoten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 11 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg i motsvarande del, *dels* reservation 12 av Margó Ingvardsson – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (utredningsföreläggningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (flyktingbarnens behov vid förläggningsvistelse m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 14 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg, *dels* reservation 15 av Karin Israelsson och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

Administration av
socialförsäkring m. m.

Mom. 17 (översyn av bidragskonstruktioner m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 16 av Nils Carlshamre m. fl., *dels* reservation 17 av Margó Ingvardsson – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (sjukvård för asylsökande)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 17 för reservation 18 av Margó Ingvardsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 20 (bidrag för opinions- och kontaktverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion Sf511 av Margareta Palmqvist och Ulla-Britt Åbark samt motion Sf522 av Erkki Tammenoksa och Oskar Lindkvist i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (arbetstillstånd m. m. under väntetid)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 19 av Nils Carlshamre m. fl., *dels* reservation 20 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 §: Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1986/87:16 om administration av socialförsäkring m. m. (prop. 1986/87:100 delvis).

Administration av socialförsäkring m. m.

Anf. 26 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Det betänkande som vi nu skall diskutera – SfU1986/87:16 – behandlar socialförsäkringens administration och därmed anslagen till försäkringsöverdomstolen, försäkringsrätterna, riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

Debatten rörande socialförsäkringens administration har de senaste åren präglats av de alltför långa väntetiderna framför allt i arbetsskadeärenden både vid försäkringskassorna och i besvärinstanserna. Vidare har debatten varit ganska livlig vad gäller försäkringskassornas kontorsnät och risken för försämrade service framför allt i glesbygd i anledning av de besparingskrav som gäller all statlig verksamhet.

De reservationer som lämnats till detta betänkande präglas också av de faktorer jag nämnt.

Vi kan nu konstatera att anslagen till försäkringskassornas förvaltningskostnader nästa budgetår beräknats utifrån riksförsäkringsverkets s. k. tilläggförslag, och kassorna tillförs därigenom icke oväsentliga resurser. Därmed är emellertid inte allt gott och väl. Att tillföra mer pengar till

arbetskadeförsäkringens administration är som att sila mera vatten ur ett ännu större säll, så länge inget radikalt görs åt själva försäkringen. Mera därom senare.

Regeringen har uppenbarligen insett det ohållbara i de ständiga ärendebalanserna och den pressade arbetssituationen vid kassorna, och man talar nu om behovet av en djupare analys, som skall göras av en utredning. Jag vill redan nu fråga utskottsmajoritetens talesman: Vad är det för sorts utredning som skall göras? Är det en utredning inom departementet eller inom riksförsäkringsverket eller rentav en parlamentarisk utredning? När kommer direktiven till denna utredning? Har den kanske redan satt i gång? Den bör åtminstone komma i gång snarast.

Jag övergår nu, herr talman, till att kommentera den reservation och de särskilda yttranden som vi moderater lämnat.

Liksom vid föregående riksmöte stöder vi en motion av Gustav Persson m. fl., och vi har följt upp den i vår reservation nr 1, som jag härmed yrkar bifall till. Liksom motionärerna anser vi att personal och lönedel bör kunna överföras från riksförsäkringsverket till försäkringskassorna. En sådan överföring borde vara helt möjlig, eftersom allt fler uppgifter överförs från verket till kassorna. Denna decentralisering har emellertid inte medfört en tillräcklig anpassning av verkets personalstyrka.

Vi anser därför att en ny översyn av riksförsäkringsverkets organisation och ansvarsområde bör genomföras. Denna översyn, som kanske kan sammanfalla med den utredning som regeringen aviserat, bör inte bara undersöka möjligheterna till en fortsatt decentraliserad handläggning utan framför allt ta konsekvenserna av denna genom att decentralisera personalresurser – kanske främst till kassornas centralkontor.

I det senaste numret av tidskriften Social försäkring säger direktören i försäkringskassan i Stockholm att "decentraliseringen har börjat i fel ände". Han menar att det är brist på konsekvens och helhetssyn att bara tala om lokalkontor och centralkontor. *Hela verksamheten måste analyseras.* Han berättar också om ett aktuellt fall där kassorna själva inte får träffa överenskommelser med kommuner och landsting om ersättning för sjukresor med färdtjänst. Sådana överenskommelser skall fastställas av riksförsäkringsverket.

"Har departementets tjänstemän inte en aning om att vi sedan 1982 har en särskild avkrånglingsminister?" undrar han, och han fortsätter: "Trovärdigheten i hans insatser för decentralisering av statlig verksamhet får en knäck varje gång man hör talas om sådana här förslag."

Så över till våra särskilda yttranden.

I flera reservationer tas frågor upp om försäkringskassornas kontorsnät liksom de långa väntetiderna vid försäkringsdomstolarna. Vi anser givetvis att det är viktigt att försäkringskassorna har ett väl fungerande lokalkontorsnät, men vi har inga ytterligare medel att ställa till kassornas förfogande, av samhällsekonomiska skäl, utan vill understryka vad utskottsmajoriteten sagt om att regeringen noga bör följa utvecklingen på området.

Jag vill också erinra om att jag varnade för risken av en kommande centralisering av försäkringskassornas kontorsnät när riksdagsmajoriteten förra året beslutade om den nya organisationen med socialförsäkringsnäm-

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

*Administration av
socialförsäkring m. m.*

der. Tyvärr var vi moderater ensamma om att inse detta. Även om indragningen av lokalkontor och filialer tillfälligt bromsats upp, tyder mycket på att utvecklingen går mot ett antal regionala kontor i anknötning till socialförsäkringsnämnderna.

När det gäller de långa väntetiderna i besvärshandlingen håller jag helt med om att dessa är en fara för rättssäkerheten inom socialförsäkringen. Det är inte rimligt att människor skall få vänta upp till fem år innan ett ärende är avgjort i högsta instans.

Som jag sagt många gånger tidigare, är arbetsskadeförsäkringen boven i det dramat. Det hjälper inte att ösa ut mera pengar. De extra 52 miljonerna, som anvisats till kassorna för att möta den ökade tillströmningen av arbetsskadeärenden, kommer inte att förbättra situationen på något avgörande sätt. Ärendebalansen är värre än någonsin. Jag skall bara nämna ett exempel från min egen kassa, Värmlandskassan.

På min arbetsplats – utredningsavdelningen vid centralkontoret – har vi varit tolv utredare, som framför allt handlagt arbetsskadeärenden. Skaran av utredare har nu utökats med ytterligare sex tjänster vid lokalkontor. I dag finns mellan 1 600 och 1 700 oavgjorda ärenden. Kassan hade räknat med en 20-procentig ökning av antalet arbetsskadeärenden detta år, men den visar sig bli 40-procentig! 1990/91 kommer ca 9 800 ärenden att vara oavgjorda, trots att arbetsstyrkan växt ut med hälften. "Vi behövde mer än fördubbla personalstyrkan för att hinna i kapp", är kommentaren hos en av de anställda på kassan.

Häromdagen kunde vi i radio höra att arbetsskadefonden behöver ett tillskott om 500 milj. kr. Var och en förstår att detta inte kan fortsätta. Vi kommer senare, kanske i höst, att debattera arbetsskadeförsäkringen i sig, men eftersom det är arbetsskadeförsäkringen som har orsakat försäkringskassornas problem med personalsituationen är det på sin plats, anser jag, att ta upp diskussionen om arbetsskadeförsäkringen här.

Det är ju hur självklart som helst att arbetsskadeförsäkringen måste reformeras. Vi moderater har också föreslagit detta i en motion till årets riksdag, liksom preliminärt en förlängd samordningstid med sjukförsäkringen. Vi skulle då åtminstone nedbringa väntetiderna. Visst kan man skriva önskelistor om förkortade handläggningstider till regeringen, men jag tycker att det är bättre att tala klarspråk om en alldeles omöjlig försäkring, som snedvrider försäkringskassornas hela verksamhet.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1 och i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 27 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! I betänkande 16 från socialförsäkringsutskottet berörs endast administrationen av sjukförsäkring m. m. Från folkpartiets sida har vi framför allt velat påtala de långa väntetiderna hos försäkringsdomstolarna. Men vi är också oroade över att en del lokalkontor inom försäkringskassorna redan försvunnit och dessutom över de rapporter som kommer från en del

försäkringskassor och som visar att vissa kassor har för avsikt att ytterligare minska antalet lokalkontor. Därigenom skulle servicen till allmänheten komma att försämrats avsevärt.

I folktopartimotionen Sf349 framhålles att en viktig del av försäkringskassornas verksamhet är att ge god service till allmänheten. I en god service ingår god tillgänglighet med ett kontorsnät som är väl förgrenat över hela landet. Man bör även ta regionalpolitiska hänsyn när man överväger att kanske dra in lokalkontor.

I reservation 2 säger folktopartirepresentanterna i utskottet att anslagen till försäkringskassornas administration i fortsättningen måste ligga på en sådan nivå att det blir möjligt för kassorna att uppfylla kravet på en god service till allmänheten. Vi vill här gå ett steg längre än utskottsmajoriteten genom att vi yrkar att riksdagen skall ge regeringen detta till känna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

I reservation 5 tar vi från folktopartiets sida upp de långa väntetiderna i försäkringsdomstolarna. Som vi hörde, kan det ta ända upp till fem år innan ett överklagat ärende blir avgjort i den högsta instansen, försäkringsöverdomstolen. Den främsta orsaken till de långa väntetiderna är arbetsskadeärendena, som visat sig vara synnerligen arbetskrävande.

De långa handläggningstiderna är helt oacceptabla. Den rättssäkerhet som möjligheten att överklaga ger blir i praktiken kraftigt urholkad genom de stora ärendebalanserna och de långa väntetiderna i försäkringsdomstolarna. När beslut överklagas, bör handläggningstiderna vara korta.

Måltillströmningen till försäkringsöverdomstolen minskade visserligen något under 1986, men den sista december 1986 fanns trots detta 3 500 ej avgjorda fall hos domstolen. Det innebär att situationen fortfarande är mycket bekymmersam och att klaganden får vänta på besked i cirka ett och ett halvt år enbart i försäkringsöverdomstolen.

Gullan Lindblad har ju redan här talat så utförligt om de stora och svåra problem som gäller arbetsskedeförsäkringen i stort. Med hänsyn därtill och till talmanskonferensens vädjan om att vi ledamöter skall försöka begränsa våra inlägg, skall jag avstå från att ytterligare diskutera den här frågan nu. Den kommer ju upp i ett annat betänkande – även om detta tyvärr inte behandlas förrän till hösten.

I ett av våra motionsyrkanden från folktopartiet, som kommer att behandlas då, framhåller vi att arbetsskedeförsäkringen måste få en mera grundlig genomgång, vilket arbetsskadeutredningen på grund av för snäva direktiv var förhindrad att göra. Vi anser dock att det finns skäl för att överväga en förlängning av samordningstiden, men till detta får vi alltså återkomma.

Från folktopartiets sida vill vi nu i det här betänkandet rikta uppmärksamheten på att ytterligare insatser måste göras för att minska de långa väntetiderna. Därför går vi i denna fråga längre än utskottsmajoriteten. Vi vill nämligen ge regeringen till känna att behovet av förbättringar är mycket stort och att denna angelägenhet är så viktig att den bör åtgärdas snarast.

Herr talman! Jag ber därför till sist att få yrka bifall till reservation 5.

Anf. 28 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Vid behandlingen av socialförsäkringsutskottets betänkande om administration av socialförsäkringen vill vi från centerpartiets sida särskilt framhålla det angelägna i att försäkringskassorna ges förutsättningar att behålla det väl förgrenade kontorsnät som utgör grundvalen för att ge de försäkrade god service.

Att ge de försäkrade god service är ju dessutom ett av de viktiga mål som under ett antal år presenterats i anslagsframställningen från riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Så även budgetåret 1987/88. Som ett led i att förbättra servicen och hålla en likvärdig service i hela landet framhålls vikten av decentralisering. Avsikten med att decentralisera är ju att flytta verksamheten närmare den enskilda människan – i det här fallet att decentralisera arbetsuppgifter till lokalkontoren. En sådan decentralisering förutsätter ett väl utbyggt kontorsnät och en väl utbildad personal.

Riksdagen har vid flera tillfällen klart uttalat att kassornas service skall bibehållas – och då även i glesbygd. Trots detta är läget i dag mycket ansträngt.

Vi har 26 försäkringskassor – en för varje landstingskommun och kommun som inte tillhör landsting. Och vi har i dag kvar 437 lokalkontor och 32 filialexpeditioner i landet. Dessa lokalkontor måste vi vara rädda om och se till att de kan fungera. För att de skall kunna göra det krävs att erforderliga medel tillskjuts.

Vidare måste vi inse – och det har centerpartiet också framhållit i motion Sf306 och i reservation 3 – att arbetsläget hos försäkringskassorna nu är så ansträngt att det snarast behövs ett mer långsiktigt ställningstagande till anslagsbehovet. Det finns ingen tid att – som regeringen föreslår i propositionen – avvakta en djupare analys av läget innan åtgärder vidtas. Enligt vår mening borde regeringen redan nu ha tagit fasta på att riksförsäkringsverket i sin anslagsframställning för försäkringskassorna begärt medel över en treårsperiod. Kassorna måste, som vi ser det i centerpartiet, ges möjlighet till en mer långsiktig planering med längre och lugnare planeringsperioder. Det är inte rimligt med den ryckighet som vi har i dag.

Försäkringskassornas medelsförvaltning skulle kunna effektiviseras, om kassorna tilldelas medel över ett ramanslag i stället för över ett förslagsanslag. Härigenom skulle pengar kunna föras över från ett budgetår till ett annat.

Med en flerårig ekonomisk ram skulle kassornas personalplanering liksom deras inventarieanskaffning underlättas. Det skulle i sin tur leda fram till att det skapades utrymme för projekt och insatser på eftersatta och prioriterade områden, t. ex. inom arbetsskadeförsäkringen. Det är ju vad som verkligen behövs. När det gäller arbetsskadorna är ärendebalanserna oerhört stora för närvarande; det har vi ju hört omvittnas här tidigare. Vi har tagit upp detta i vår motion Sf202.

Jag vill också något beröra väntetiderna hos försäkringsdomstolarna. Målbalanserna hos försäkringsdomstolarna har under flera år varit besvärande. Även om de har förbättrats något är väntetiderna fortfarande alltför långa.

När det gäller försäkringsöverdomstolen var målbalansen vid utgången av

1986 ca 3 500 mål. Väntetiderna för avgörande av mål kan vara upp till 18 månader, och det anser inte vi är acceptabelt. Ofta gäller målen hos domstolen människor som är sjuka och som t. ex. skadats i sitt arbete, och målen gäller också ofta frågor som är helt avgörande för de sjukas försörjning. I flera sammanhang har påpekats att den långa väntan på avgöranden från försäkringsöverdomstolen har varit förödande vid försöken att få arbetsskadesförsäkringen att fungera. Detta omvittnas inte minst av lantbrukare och skogsarbetare som efter skador i sina arbeten fått vänta flera år på ett slutligt avgörande från domstolen.

Försäkringsöverdomstolen har i sin anslagsframställning för budgetåret 1987/88 begärt att domstolen tillförs medel för förstärkningar på personalsidan. Man behöver bl. a. ytterligare en försäkringsdomare och en föredragande. Om domstolen inte tillförs dessa förstärkningar, kan en acceptabel handläggningstid inte uppnås förrän in på 1990-talet. Så kan vi inte ha det.

I centern anser vi att arbetssituationen vid försäkringsöverdomstolen omedelbart måste underlättas. Det kan ske genom att domstolen tillförs de personalförstärkningar som begärts. Anslaget behöver då, som vi framhållit i vår motion Sf307, ökas med 585 000 kr.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 3, 4 och 6.

Anf. 29 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Försäkringsadministrationen har under några år genom rationaliseringar, minskade arbetsuppgifter och effektivare arbete lyckats sänka de administrativa kostnaderna relativt sett. Det har betytt hårdare press på den redan tidigare ofta hårt arbetande personalen.

Personalen har känt sitt ansvar och villigt ställt upp för att göra sin insats i rationaliseringsarbetet och kostnadsjakten. Därför känns det nu bra, när regeringen i årets budgetproposition kunnat avstå från att ytterligare sätta press på de administrativa kostnaderna. Tvärtom innehåller det förslag vi nu skall ta ställning till en förstärkning av resurserna. Det kommer att betyda att den pressade situationen på arbetsskadeområdet mildras. Detta gläds försäkringskassornas personal åt.

De positiva utslagen av den konsekvent och skickligt genomförda politik som den nuvarande regeringen står för ger sig mer och mer till känna.

Herr talman! Hela socialförsäkringsadministrationen är för närvarande inne i en omfattande omstrukturering. Förtroendemannainflytandet har nyligen, när socialförsäkringsnämnderna tillträdde, förstärkts. Ett omfattande decentraliseringsarbete pågår.

Allt fler kvalificerade arbetsuppgifter inom kassaverksamheten flyttas nu ut till lokalkontoren, och en stor utredning om ADB-verksamheten håller på att slutföras, en utredning som med stor säkerhet kommer att föreslå decentralisering av ADB-verksamheten och därmed ge lokalkontoren viktiga bitar av tillgängligt teknisktöd.

Införandet av socialförsäkringsnämnderna har utlöst en entusiastisk aktivitet ute i försäkringskassorna. Jag är förvissad om att den aktiviteten kommer att ge ett mycket gott resultat.

Sunt förnuft-kampanjen, där kassapersonalen för fram förslag om hur arbetet med sjukbidrag, pensioner och arbetsskadesförsäkringen bäst skall

utformas i framtiden, har tagit extra fart. Många goda idéer om hur arbetsskadeutredningsarbetet skall effektiviseras har redan kommit.

För att pröva vissa av dessa förslag kommer säkerligen s. k. projekt att igångsättas. Kanske något eller några redan är i gång.

Enligt min erfarenhet är personalen på både central- och lokalkontoren starkt besjälade av att tillsammans få den nya organisationen på arbetsskadesidan, ja, hela utredningsverksamheten, att fungera väl.

Låt oss förlita oss på att den här entusiasmen ger resultat, och i varje fall vänta in resultat, innan vi tar till fler utredningar och pekpinnar.

Det pågår alltså ett mycket aktivt förändringsarbete inom hela socialförsäkringsadministrationen. Därför kan man påstå att reservationerna som fogats till det nu diskuterade betänkandet bildligt talat slår in öppna dörrar. Reservationerna hade med fördel kunnat lämnats oskrivna.

Reservation 2 av utskottets folkpartister och reservation 3 av centerpartisterna tar upp försvaret av ett väl förgrenat kontorsnät i landet.

Herr talman! Det bästa försvaret för lokalkontoren är att man ger dessa fler meningsfyllda uppgifter. Mycket har redan skett på det området och arbetet pågår alltfört. Låt oss invänta resultatet.

I reservation 4 krävs att medel skall kunna överföras från ett budgetår till ett annat genom ramanslag i stället för, som nu, förslagsanslag.

Regeringen har redan aviserat en försöksverksamhet på området. Vi bör naturligtvis invänta resultatet av den innan vi vidtar andra åtgärder.

I reservationerna 5 och 6 tar folkpartiets och centerpartiets representanter i utskottet upp kostsamma förslag för att förkorta väntetiderna vid försäkringsdomstolarna.

Utskottsmajoriteten är ense med reservanterna om att de långa väntetiderna är olyckliga, men pekar också på att balanssituationen vid domstolarna stadigt förbättras. Därför anser utskottet att vi nu, även med beaktande av den svåra budgetsituationen, inte ytterligare bör höja anslagen till dessa domstolar.

Slutligen har utskottets moderater i reservation 1 hoppat på en motion väckt av Gustav Persson m. fl. (s) med krav att personal och lönedel överförs från riksförsäkringsverket till försäkringskassorna. I reservationen föreslås en ny organisationsöversyn av riksförsäkringsverket.

Utskottet förutsatte vid förra årets behandling av samma ärende att riksförsäkringsverket fortlöpande verkar för en decentralisering av verksamheten så långt det är möjligt.

Det är ett välkänt faktum, att om man skall rationalisera och reducera personalstyrkan vid ett företag eller en förvaltning, börjar man längs ner i organisationen. Oftast blir städningen det första objektet. Protesterna från den personalen bryr man sig inte mycket om. När man kommer upp på chefsplanet, blir det svårare och då mattas intresset. Protesterna blir besvärligare att stå ut med.

Därför kan det finnas litet substans i motionen, men vi tycker ändå att den är orättvis mot riksförsäkringsverket. Vi är övertygade om att riksförsäkringsverket liksom tidigare aktivt arbetar för rationalisering av arbetet i verket. Vi vet ju att åtminstone 30 årsarbeten redan är bortrationaliserade från verket.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga motioner.

Anf. 30 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Ralf Lindström sade att vi reserverar slår in öppna dörrar och att våra reservationer är onödiga. Men, Ralf Lindström, det är en viss skillnad på utskottsmajoritetens och folkpartiets syn på lokalkontoren och deras service till allmänheten. Utskottet anser att det räcker med att regeringen följer utvecklingen, men vi menar att regeringen skall ges till känna att anslagen till försäkringskassornas administration bör ligga på en sådan nivå att det blir möjligt för kassorna att uppfylla kraven på en god service till allmänheten. Vi vågar inte bara lita på att denna inställning verkligen kommer att genomsyra den översyn som skall göras. Vi vill alltså trycka på litet ytterligare genom ett sådant här tillkännagivande.

När det gäller väntetiderna hos försäkringsdomstolarna anvisar vi visserligen nu inga ytterligare medel, men trots det tycker vi inte att man behöver godta att utskottsmajoriteten nöjer sig med att konstatera att balanssituationen hos försäkringsdomstolarna stadigt förbättras eller att målbalansen inte längre ökar. Litet av detta framskymtade även i Ralf Lindströms anförande. Att domstolarna undantas från tillämpningen av huvudförslagets besparingskrav är visserligen bra, men det är inte tillräckligt, tror vi.

Den ohållbara situationen med de långa väntetiderna har rätt alltför länge för att vi skall våga tro på att regeringen skall följa utvecklingen bättre i fortsättningen. Det är därför vi vill ha detta tillkännagivande till regeringen. Den uppmärksamhet som vi begär att regeringen skall ägna denna fråga behöver ju inte bara utgöras av ökade anslag, utan som jag antydde tidigare bör den också kunna bestå av annan prövning och andra utredningar av hela frågan om arbetsskadeförsäkringen.

Som det sades tidigare är det inte heller bara vi från folkpartiet som är oroad över de stora balanserna när det gäller arbetsskadecärenden. Jag vill bara nämna för Ralf Lindström att riksförsäkringsverkets generaldirektör också har sagt att han fruktar att arbetsskadebalansen kommer att öka.

Anf. 31 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är mycket riktigt som Ralf Lindström säger, att kassorna har fått förstärkning. Det var ju alldeles nödvändigt att så skedde. Vi skall ändå vara medvetna om att det tillskott man fick är ett tidsbegränsat resurstillskott för budgetåret 1987/88. Gäller de årliga anvisningarna från regeringen, så har vi fortfarande kravet på besparingar ute på kassorna, och de kommer att bli oförändrat höga. Följden blir en stor osäkerhet beträffande framtiden och svårigheter att planera. Lokalkontorsnätet kommer, under sådana förutsättningar, ingalunda att vara säkert.

Ralf Lindström sade att det har aviserats en försöksverksamhet med flerårig ekonomisk planering. Vi menar att detta inte skulle behöva utredas, utan en sådan planering skulle man omedelbart kunna sätta i sjön. Det skulle i hög grad underlätta både personalplaneringen och investeringarna ute på kassorna. Jag tycker att man borde kunna ha ett sådant förtroende för

kassornas personal. Där finns så mycken vilja och kunskap att de säkert är kapabla att få förtroendet för en flerårsplanering.

Anf. 32 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag konstaterar att jag inte fick något svar av Ralf Lindström, vilket slags utredning det kommer att handla om. Av diverse tidskrifter från mitt fack och tidskriften Social försäkring har jag tyckt mig förstå att det är socialdepartementet som kommer att göra denna översyn. Är det så?

Det är bra personal på kassorna, säger Ralf Lindström. Ja, det är jag den första att framhålla. De anställda där är faktiskt mina värderade kolleger, och jag vet att de gör ett bra jobb och rationaliserar och arbetar på så mycket de förmår.

Men Ralf Lindström tycks inte ha talat med all personal. Har Ralf Lindström aldrig talat med utredarna i arbetsskadeärenden? De fullkomligt dignar under arbetsbördan, och många av utredarna slutar sina tjänster därför att de icke förmår arbeta kvar i vad de ser som ett fullständigt hopplöst arbete.

Att över huvud taget gå förbi boven i dramet, arbetsskade-försäkringen, i den här debatten är detsamma som att i likhet med strutsen gömma huvudet i sanden. Det är ju där orsaken ligger. Sedan kan det kvitta om vi öser på miljön efter miljön. Det händer ändå ingenting förrän försäkringen omvandlas. Jag undrar, Ralf Lindström: Vad säger finansministern i den regering som nu på ett utomordentligt bra sätt för en så förträfflig politik när ytterligare en halv miljard skall pumpas in i den här försäkringen? Det undrar jag verkligen.

Vi moderater har hoppat på en socialdemokratisk motion, som Ralf Lindström uttrycker sig. Ja, det har vi gjort. Men ett bra förslag är ett bra förslag, varifrån det än kommer. I förslaget sägs precis det som försäkringskassedirektören i Stockholm säger, nämligen att vi måste se över hela verksamheten. Vi måste börja från toppen och gå nedåt. Vi skall nog inte bara överföra en del ärenden från centralkontoret till lokalkontoren. I stället är det väl just riksförsäkringsverket som – jag tänker då på översynen i fråga – skall släppa till personal till de olika länen. Därmed har jag absolut inte sagt att det skulle vara något fel på riksförsäkringsverkets tjänstemän. Jag vet att de också utför ett bra arbete. Men det är väl ändå viktigt att vi i samband med decentraliseringen kapar toppen och inte bara så att säga håller på med litet friseringar på botten.

Anf. 33 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Först vill jag rikta ett tack till Gullan Lindblad för hennes fina ord om regeringen, som det var skönt att höra. Jag försäkrar att jag har talat med arbetsskadeutredare, och det gör jag för övrigt varje vecka. Jag har den uppfattningen att man är helt besjälad av strävan att man skall klara den här situationen. Man tror på den nya organisationen. Det är bara det att denna ännu inte så att säga har hunnit sätta sig. Vi kan således inte fordra att den nya organisationen skall fungera helt och fullt – men redan nu tycker jag att den fungerar väl.

Sedan till frågan om riksförsäkringsverkets överföring av jobb och

verksamhet till lägre instanser. Riksförsäkringsverket har ju genomfört rationaliseringar och kommer säkert att fortsätta att göra sådana. Om det skulle behövas en översyn i detta sammanhang, kommer verket säkerligen att göra en sådan. Det finns ju en lekmanstyrelse, där flera ledamöter av denna kammare – åtminstone rör det sig om två stycken – och även representanter för arbetsmarknadens parter sitter med. Dessa kommer säkerligen att se till att något sker. Jag förlitar mig alltså helt på att det här kommer att fungera.

När det gäller utvecklingen ute på lokalkontoren och rädslan där för att verksamheten skall minska alltmer vill jag säga att jag känner mycket litet rädsla i det avseendet. Snärare tror jag att man kan hoppas på en utökning av verksamheten. Den lokalisering av jobb som nu sker på dessa områden kommer att resultera i fler jobb och ett mera meningsfullt arbete på lokalkontoren. Om vi framåt hösten hjälps åt när det gäller att se till att även folkbokföringen läggs på försäkringskassorna, kommer utvecklingen förmodligen att vända. Vi få då en utökad organisation – en organisation som är lyckad, även beträffande folkbokföringen.

Vad gäller frågan om ramanslag i stället för förslagsanslag har jag tidigare sagt att en försöksverksamhet pågår. Naturligtvis skall vi invänta resultatet av denna.

Gullan Lindblad frågade vem som skall göra översynen i fråga. Jag måste då erkänna att jag inte vet det. Jag kan inte utan vidare stå här och säga att det kommer att bli så eller så. Gullan Lindblad får därför ställa sin fråga till regeringen. Om jag säger någonting nu och det är fel, vore det ju inte bra.

Sedan till frågan om väntetiderna. Vi vet inte hur den nya organisationen kommer att påverka kassorna. Jag tror att vi kommer att få en ganska stor omvälvning i och med den här nya organisationen. Jag tror också att det kommer att bli möjligt att minska väntetiderna för arbetsskadeärenden. Jag har en känsla av att något är på gång i detta sammanhang. Redan nu kan man ju konstatera att väntetiderna har börjat minska. Till skillnad från Gullan Lindblad – jag tror att det var hon som gav uttryck för en annan uppfattning – tror jag på regeringen.

Anf. 34 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag måste säga att det är dåligt att utskottets talesman inte ens vet vem det är som skall göra utredningen i fråga. Det skall alltså minoritetsledamöter i utskottet behöva läsa sig till i diverse tidskrifter. Mot den bakgrunden är det väl heller inte särskilt förvånande att Ralf Lindström börjar tala om någonting helt annat än det som betänkandet handlar om. Nu för han ju in frågan om folkbokföringen. Är Ralf Lindström medveten om att belastningen när det gäller arbetsskadeersättning och den fruktansvärt svåradministrerade timsjukpenningförsäkring som har införts förmodligen innebär att försäkringskassans personal inte kommer att ha särskilt mycket tid till förfogande för folkbokföringen. Det är, som sagt, en helt annan fråga. Men vi får väl debattera vidare en annan gång.

Jag är pessimist i det här sammanhanget. Förr eller senare, Ralf Lindström måste vi i utskottet ta ställning till en förändring när det gäller grundorsaken till hela problemet, nämligen arbetsskadeersättning.

Anf. 35 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill fråga Ralf Lindström: Hur länge skall vi behöva vänta på en utvärdering av försöksverksamheten? Enligt min mening måste vi snabbt få en flerårig ekonomisk ram.

Vidare är det viktigt att behålla lokalkontorsnätet. Ralf Lindström är inte orolig när det gäller lokalkontoren. Det är däremot jag. Vi måste vara oerhört vaksamma när det gäller medelsbehovet och tilldelningen. De stora ärendebalanserna i dag gör ju att vi måste se till att tillräckligt med medel anvisas. Om en satsning på kassornas utveckling inte sker, kan det enligt min mening komma att innebära att kostnaderna för försäkringssystemet avsevärt ökar. Det i sin tur kan inverka menligt på samhällsekonomin.

Jag menar att det övergripande målet måste vara att åstadkomma samhällsekonomisk balans. Det målet kan inte uppnås, om man ensidigt tittar på de administrativa kostnaderna. Det är alltså viktigt att det finns ett samband mellan administrativa kostnader och försäkringskostnader. Vidare är det viktigt att det sambandet klarläggs.

Anf. 36 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Helt kort vill jag bara, till skillnad från Gullan Lindblad, instämma i det som Ralf Lindström här sade. Han hoppades ju att vi så småningom skall kunna lägga folkbokföringen på försäkringskassorna. Det är klart att Gullan Lindblad är oroad över den belastning som man där redan känner av och som då alltså skulle bli ännu större. Men i så fall måste försäkringskassorna givetvis få ökade resurser. Den frågan får vi dock återkomma till så småningom.

Ralf Lindström får ursäkta, men jag och många med mig har inte samma tilltro till regeringen som han när det gäller att snabbt försöka åstadkomma en minskning av de alltför långa och oacceptabla väntetiderna vid försäkringsdomstolarna och försäkringsöverdomstolen. Det är ju just därför som vi vill att detta ges regeringen till känna.

Anf. 37 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Till Gullan Lindblad vill jag säga att jag inte har ansvaret för utredningsverksamheten i regering och departement. Gullan Lindblad är inte främmande för att ställa frågor till statsråd här i kammaren, och det kan hon göra även i denna fråga – mer bråttom med besked är det knappast. Alla har sagt att arbetsskadeförsäkringen skall diskuteras en annan gång, och då skall vi inte diskutera den nu.

Till Kersti Johansson vågar jag säga att vi nog inte behöver vänta så värst länge på en utvärdering av denna verksamhet, men hur länge det blir kan jag inte uttala mig om. Jag har, vilket är ganska naturligt, en betydligt fastare och bättre tro på att regeringen, departementet och riksförsäkringsverket kommer att se till att verksamheten fungerar lika väl som den har gjort hittills, och kanske den fungerar ännu bättre.

Anf. 38 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag kan mycket väl ställa en fråga till socialministern om vem som skall ha ansvaret för denna utredning, men det må ursäktas mig om jag tycker att det är dåligt att utskottsmajoritetens representant inte har så pass mycket kontakter med sin egen regering att han kan ge ett enkelt svar på en fråga.

Jag konstaterar att Ralf Lindström icke vill diskutera den verkliga grundorsaken till problemen inom försäkringskassorna, nämligen en omöjlig arbetsskadeförsäkring, som kräver enorma resurser. Däremot vill han diskutera folkbokföring, som mig veterligt inte alls hör till vårt utskotts arbetsområde.

Anf. 39 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Gullan Lindblad sade i sitt första anförande att arbetsskadesförsäkringen skulle diskuteras senare, och sedan fordrar hon att vi skall ta den debatten nu. Jag förstår inte den debattkonsten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (ansvarsfördelningen mellan riksförsäkringsverket och försäkringskassorna)

Utskottets hemställan bifölls med 226 röster mot 67 för reservation 1 av Gullan Lindblad m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (försäkringskassornas kontorsnät)

Först biträdades reservation 2 av Margareta Andrén och Kenth Skårvik med 46 röster mot 35 för reservation 3 av Rune Backlund och Kersti Johansson i motsvarande del. 214 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 221 röster mot 43 för reservation 2 av Margareta Andrén och Kenth Skårvik. 31 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (försäkringskassornas ekonomiska planering)

Utskottets hemställan bifölls med 260 röster mot 34 för reservation 3 av Rune Backlund och Kersti Johansson i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (anslag till Allmänna försäkringskassor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Rune Backlund och Kersti Johansson – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (väntetiden hos försäkringsdomstolarna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot dels reservation 5 av Margareta Andrén och Kenth Skårvik, dels reservation 6 av Rune Backlund och Kersti Johansson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

Bidrag till sjukförsäkringen m. m.

8 § Tredje vice talmannen meddelade att med hänsyn till den anmälda taletiden för det på föredragningslistan närmast följande ärendet någon ytterligare votering inte skulle äga rum vid dagens sammanträde.

9 § Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1986/87:14 om bidrag till sjukförsäkringen m. m. (prop. 1986/87:100 delvis).

Bidrag till sjukförsäkringen m. m.

Anf. 40 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! I reservation 1 till socialförsäkringsutskottets betänkande 14 framför vi moderater vårt förslag om besparingar i sjukförsäkringen. Det är ett för riksdagen välkänt förslag, och jag behöver inte i dag fälla många ord om det.

Sjukförsäkringen står, som vi alla vet, inför starkt ökade ekonomiska anspråk både genom nya åtaganden och genom ett sedan någon tid raskt stigande sjuktal.

Vi moderater vidhåller att det i ett sådant läge kan vara rimligt att vi alla sjukförsäkrade solidariskt bidrar till försäkringens ekonomi genom att acceptera en viss blygsam självrisk under den första tiden av ett sjukfall. Vi vidhåller den uppfattningen, och jag yrkar, herr talman, bifall till reservation 1.

I detta betänkande behandlas också ett par frågor som under de närmaste månaderna har väckt stor uppmärksamhet och mycken debatt. Jag syftar på förslaget att avskaffa det s. k. fria sjukhusåret för pensionärer och att införa en avgift vid förlossningsvård på sjukhus. I de frågorna har moderaterna anslutit sig till en bred majoritet i utskottet. Jag vill något motivera varför.

När det gäller pensionärerna innebär det förslag som utskottet nu framför genom sin majoritet en för pensionärerna gynnsammare situation än den nuvarande med det s. k. fria sjukhusåret. Det fria sjukhusåret tillförsäkrar visserligen pensionärer helt gratis sjukhusvård under ett helt år, men därefter är de fast för avgiften 55 kr./dag livet ut så länge de behöver sjukhusvård. Med utskottets förslag, som till alla delar sammanfaller med moderata samlingspartiets motion i ämnet, får dessa pensionärer en avgift som är beräknad på samma sätt som för alla andra personer på sjukhus, dvs. med hänsyn till inkomstens storlek, inte inkomstens art – pension, sjukpenning eller något annat. Och den blir lägre, framför allt för de s. k. sämst ställda pensionärerna, under all sjukhusvård livet ut än den blir med nuvarande regler. Det är alltså inte svårt att biträda det förslaget, där vi har fått alla våra synpunkter på regeringens ursprungliga utformning tillgodosedda.

I vad gäller den s. k. BB-avgiften gick vi emot den förra gången förslaget framfördes från regeringen. Vi hade ett antal skäl för det avslaget, och de skälen kvarstod ända fram till riksdagsbehandlingen. Följaktligen röstade vi emot regeringens förslag den gången. I dag gäller inte de skälen, men vi hade ett annat skäl, som fick oss att denna gång yrka avslag på regeringens förslag –

helt enkelt att förslaget var så utformat att det enligt vår mening inte kunde genomföras. Det fungerade inte. Även på den punkten har vi vunnit gehör i utskottet, och den brist i förslaget som vi påtalade kommer att undanröjas innan förändringen träder i kraft. Därmed kvarstår inga skäl för oss att yrka avslag på det förslaget. Vi har alltså kunnat ansluta oss till utskottsmajoriteten i det avseendet.

En liten sak: De olika förändringar som man gör i sjukförsäkringen leder till konsekvenser i vad gäller avgiftsättningen. Det kan bli både plus- och minusposter och inte alltid så lätt att genomskåda. Moderata samlingspartiets beräkningar av vilken avgift som behövs i sjukförsäkringen finns presenterade i reservation 6. Jag hänvisar till den reservationen och yrkar bifall till den.

I övrigt yrkar jag på alla punkter bifall till utskottets hemställan.

Anf. 41 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas bidrag till sjukförsäkringen m. m. Bl. a. berörs kompensationsnivån i sjukpenningförsäkringen, pensionärernas vårdavgifter vid sjukhusvård och avdrag från föräldrapenning vid förlossningsvård. För läkemedels- och resekostnader föreslås också ändringar.

Anslagen till sjukförsäkringen tar en stor del av statsbudgeten. Vad som är särskilt viktigt är att de som drabbas av långa sjukperioder får ett fullgott skydd. Kostnaderna stiger också kraftigt när det gäller vårt sociala skyddsnät.

Man kan därför inte undvika att se över vad man eventuellt kan spara också på detta stora område. Besparingar får dock inte drabba grupper där tryggheten redan nu är dålig eller där den bör byggas ut.

Flera av de frågor som behandlas i betänkandet har vi i utskottet kommit fram till i stor enighet. Ett sådant exempel är att ungdomar under 16 år som förvärvsarbetar bör få rätt att tillhöra sjukförsäkringen. Utskottet anser att regeringen snarast bör lägga fram ett sådant förslag för riksdagen.

De förändringar som föreslagits av regeringen beträffande rese- och läkemedelskostnader råder det också enighet om.

Från folkpartiets sida har vi fått igenom två förslag då det gäller pensionärernas vårdavgift vid sjukhusvård. I båda fallen är det en förbättring för pensionärerna i förhållande till regeringens förslag.

Vi föreslog i vår partimotion att pensionärernas avgiftsfria år skulle upphöra först den 1 januari 1988 i stället för redan den 1 juli 1987, som regeringen föreslagit. Det sker då en samordning med de höjda bostadsbidragen, och många kompenseras därigenom för den kostnad som sjukhusavgiften kan komma att innebära.

Vi har också fått gehör för vår ståndpunkt, som bl. a. framförts i en motion av Barbro Sandberg och Charlotte Branting, att pensionärer som endast har folkpension, pensionstillskott eller låg ATP inte skall betala full avgift för sin sjukhusvård. Socialutskottet framförde ju samma synpunkter i sitt yttrande till socialförsäkringsutskottet.

Samma regler som gäller för sjukpenningplacerade bör tillämpas även för pensionärer, nämligen att högst en tredjedel av sjukpenningen eller i det här

fallet pensionen bör betalas i avgift, när vederbörande ligger på sjukhus. Om denna regel tillämpas kommer de som har lägst pension att behöva betala endast ca 28 kr. per sjukhusdag i dagens läge. Denna beräkningsregel bör vara schabloniserad och enkel att tillämpa. Det bör regeringen, som skall utforma förslaget, tänka på. Dessutom bör nedsättning kunna ske på grund av särskilda behov.

På ett par punkter har vi folkpartister reserverat oss.

I reservation 2 framhåller vi att det statsfinansiella läget gör det nödvändigt att finna besparingsmöjligheter även inom socialförsäkringen. Men det gäller då att finna en metod som innebär att belastningen på varje enskild individ blir så liten som möjligt och att denna mindre belastning sprids på många människor.

Vi föreslog därför redan i vår motion Sf349 att kompensationsnivån inom sjukpenningförsäkringen borde sänkas från 90 till 80 % under de 30 första dagarna under ett år. För den som har en genomsnittlig sjukpenning medför förslaget en sänkt ersättning per dag på ca 23 kr. före skatt. Efter skatt skulle väl bortfallet för många bara bli 12–15 kr. per dag. Statskassan skulle däremot få ett tillskott på 847 milj. kr.

Ungefär tre fjärdedelar av alla sjukfall varar en till sex dagar. I genomsnitt är varje sjukförsäkrad sjukskriven 1,7 gånger per år. För "Genomsnittssvensson" skulle alltså en sänkt kompensationsnivå få ganska marginella effekter.

Herr talman! Jag ber att med detta få yrka bifall till reservation 2.

Det är ett allmänt önskemål – inte minst från regeringens sida – att vi genom olika åtgärder skall försöka få en så lugn avtalsrörelse som möjligt 1988. Härigenom skulle vi ju också kunna begränsa inflationen. Enligt vår mening är det i detta läge inte riktigt att begära höjda uttag av arbetsgivaravgiften och därmed minska utrymmet för nästa avtalsrörelse. Vi yrkar avslag på förslaget om höjda socialavgifter med hänvisning till att andra finansieringsmöjligheter bör sökas.

Höjningen av arbetsskadeavgiften bör dessutom avslås av det skälet att en sådan höjning inte är rätt väg att komma till rätta med problemen inom arbetsskadeförsäkringen, utan andra åtgärder måste vidtas. Vi har från folkpartiet lagt fram förslag till andra tänkbara lösningar i vår motion Sf349, som dock kommer att behandlas i dessa delar i ett senare betänkande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 7.

Från folkpartiet har vi alltså endast två reservationer, som jag alltså yrkat bifall till. På alla andra punkter yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 42 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Regeringens löfte till pensionärerna om stöd till de sämst ställda grupperna klingade tämligen falskt när vi blev varse vilka indragningar i förmåner som regeringen planerade. Eftersom det var de sämst ställda som skulle få tillgång till de förmåner man hade råd att spendera, när engångsskatten på andras pensionsförmåner togs in till statskassan, blev bestörtningen stor när det framgick att man hade förslag om att dra in det kostnadsfria sjukvårdsåret. Hur kunde detta stämma med de givna löftena? Det stämde naturligtvis inte alls. I stället för att fördela till de bäst behövande

gav regeringen mera till dem som hade höga inkomster och smulor till dem med låga pensioner. Om de dessutom var sjuka fick de dyrt betala för sina förmåner. Det var inte någon Robin Hood-anda som låg bakom förslaget utan i stället en snål finansminister, som på alla sätt försökte plocka in pengar till statsbudgeten. Det är i och för sig vad han skall syssla med, men när en sann socialdemokrat gång på gång tar avstånd från solidarisk fördelning, kan man inte längre betrakta regeringen som annat än en grupp människor som försöker att urholka välfärden.

Många äldre har i brev och telefonsamtal hört av sig och visat, genom att berätta om sina försämrade inkomster, att deras vardag inte avspeglar att de sämst ställda pensionärsgруппerna blev de stora vinnarna. Tvärtom har ökade avgifter och taxor, indragen service och osäkerhet i vårdutbudet gjort deras tillvaro än mer problematisk.

Till detta kommer att de inte heller skall kunna vårdas kostnadsfritt som de räknat med. Det hade kunnat ge förutsättningar att bibehålla bostaden och möjliggjort rehabilitering.

Detta gav oss centerpartister anledning att i en motion uttrycka vår uppfattning om ett bibehållande av det avgiftsfria sjukvårdsåret. Under behandlingen i utskottet har regeringspartiet fått anledning att skriva sin minister på näsan att det var illa nog att ta bort friåret med nuvarande regelsystem. Utskottet har valt att uttala att samma regler skall gälla för pensionärer som för andra försäkrade när det gäller sjukvårdsavgiften. Det är en förbättring av förslaget, men det tar inte bort konsekvenserna. Förslaget innebär en betydande merkostnad för en enskild pensionär. Att man sedan senarelägger ikraftträdandet visar väl bara att regeringsförslaget var dåligt genomtänkt.

Trots att förändringar gjorts har vi i centern inte funnit anledning att ändra vårt ställningstagande. Vi anser fortfarande att det finns skäl för att bibehålla det fria sjukvårdsåret. Gruppen pensionärer med låg inkomst är fortfarande mycket stor. Drabbas man dessutom av sjukdom, finns det ytterligare skäl som talar för att detta verkligen är gruppen sämst ställda pensionärer. I centern är vi beredda att ge dessa personer ett verkligt stöd.

När det gäller handläggningen av den s. k. BB-avgiften har vi i centern inte heller ändrat uppfattning. Barnfamiljerna måste kunna få uppleva att samhället vill ge det stöd som är möjligt för att underlätta för föräldrar att välja att föda barn. Att av finansiella skäl ta bort förmåner som funnits under många år anser vi inte vara försvarbart. BB-vistelsen vid en normalförlossning bör alltså även fortsättningsvis vara kostnadsfri.

I samband med förhandlingar före jul med huvudmännen för sjukvården fanns inte någon antydning om att det skulle sättas en avgift på den vården, och det var en smula överraskande att då återfinna den i propositionen. Nu är utskottet berett att följa regeringens förslag, och det är väl bara att beklaga att inte samtliga partier, som ställde upp mot förslaget 1985, gör så även i dag. Vi från centern anser att det borde ha funnits ett utrymme för vissa undantag när det gäller sjukhusvård, detta speciellt då det gäller förlossningsvården. Mödravårdscentralens konsultationer och likaså besöken på barnavårdscentralen är kostnadsfria. Den kedjan borde ha fått vara obruten. Det bör vi kunna bjuda mödrarna på.

I betänkandet återfinns också ett motionskrav som ställts under ett antal år och som gäller egenföretagares karenstid i sjukpenningförsäkringen. Det gäller den nuvarande åldergränsen 55 år för övergång till kortare eller ingen karenstid. Detta krav föreligger inte när det gäller löntagare, och det är då inte logiskt att egenföretagare skall ha sådana restriktioner. Vi har i vår reservation närmare utvecklat skälen till vårt ställningstagande.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationerna 3, 4, 5 och 8.

Anf. 43 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! För några veckor sedan fattade vi beslutet här i riksdagen att höja basbeloppet och att göra vissa förbättringar inom det kommunala bostadstillägget för pensionärer. I dag skall en del av räkningen betalas, genom att pensionärernas fria år på sjukhus slopas.

Pensionärernas fria år på sjukhus har varit en omistlig grundtrygghet. Det vittnar de hundratals brev om som jag har fått sedan förslaget har blivit känt. Det är brev från pensionärsföreningar, som på möten enhälligt antagit protestskrivelser mot regeringens förslag. Det är brev från enskilda, med beskrivningar av vad det skulle ge för ekonomiska konsekvenser i det egna fallet, om sjukdom skulle medföra längre tids vistelse på sjukhus.

Fyra olika pensionärsföreningar och de handikappades samarbetskommitté i Arboga avslutar sitt brev – som jag vill läsa upp, för jag tycker att det mycket bra beskriver vad många brev ger uttryck för – på följande sätt: "Vi finner det anmärkningsvärt att ett politiskt parti som gör anspråk på att värna om de svaga i samhället, över huvud taget väcker ett förslag som detta.

Därför väntar vi oss att regeringsförslaget om slopande av det avgiftsfria året helt skall dras tillbaka, för att på så sätt återge pensionärerna sitt förtroende för samhällets förmåga att skapa trygghet på ålderdomen."

Med den begränsningsregel som införs blir avgiften för pensionärer med enbart folkpension ca 32 kr. om dagen vid sjukhusvård. Givetvis kan vi som har en väl tilltagen lön tycka att 32 kr. är en överkomlig summa. Men för en pensionär, med 96 kr. om dagen, blir det en ekonomisk påfrestning. En månads vård kommer att kosta över 1 000 kr. Därtill kommer att det efter tre månaders sjukhusvård görs en första prövning av om det kommunala bostadstillägget skall dras in. Vad hjälper det att vi har genomfört höjningar av bostadstillägget, om man ändå riskerar att bli av med det helt och hållet.

Reglerna för indragning av det kommunala bostadstillägget bestäms av kommunerna själva, med ledning av rekommendationer från Kommunförbundet. Normalgrunden är att bostadsbidraget dras in för den som stadigvarande vistas på vårdinrättning. Här är det alltså en fråga om tolkning av regler, och ordet stadigvarande tolkas olika i kommunerna. Vid bedömningen tar man hänsyn till patientens ålder och till diagnos. Avgörande betydelse har det också om pensionären kan åka hem på permission. Gränsen för detta har satts till permission en gång per månad. När det inte finns några givna direktiv som talar om efter vilka exakta grunder man skall dra in det kommunala bostadstillägget, finns det en uppenbar risk för godtycke. Givetvis är det lättare för en pensionär som har en anhörig i bostaden att uppfylla kravet på att kunna åka hem en gång i månaden på permission. Men om nu det kommunala bostadstillägget försvinner under sjukhusvistelsen och

pensionären dessutom skall betala en avgift för sjukhusvården, finns det knappast någon möjlighet för den sjuke att behålla sin bostad. Ett överhängande hot om att mista sin bostad och samtidigt vara sjuk gör förmodligen, det tror jag, att den sjuke blir ännu sjukare i stället för frisk.

Regeringen har nu börjat slå in kilar i vårt generella trygghetssystem. Ett fritt år för alla pensionärer, utan prövning, det är en viktig del i den generella trygghetspolitiken. Att införa avgifter, där en del får betala mer och andra mindre och det finns ytterligare möjligheter till nedsättning för de sämre ställda, är en eftergift för den selektiva socialpolitik som främst förespråkas av de borgerliga. Den som har pengar skall betala för sig och den som inte har råd får fattighjälp.

Än så länge får förtidspensionärerna behålla sitt fria år. Men förmodligen är det bara en tidsfråga. Om vi skulle få en borgerlig regering vid nästa val, har faktiskt socialdemokraterna öppnat dörren för de borgerligas politik, med ytterligare försämringar av vårt trygghetssystem. Jag undrar vad socialdemokraterna egentligen skulle ha för argument att sätta emot när de borgerliga kommer att föreslå att även förtidspensionärernas fria år skall dras in. Med den politik som socialdemokraterna har genomfört under den här perioden, har man faktiskt inte mycket att säga.

Det är inte bara pensionärerna som skall betala för sjukhusvård från den 1 januari 1988. Regeringen inför tillsammans med moderater och folkpartister även avgifter för förlossningsvård. När regeringen 1984 första gången försökte att avgiftsbelägga förlossningsvården, avsåg riksdagsmajoriteten förslaget med motiveringen att BB-avgifter står i strid med principen om att mödravården och förlossningsvården bör vara avgiftsfria. Två år efter det att vi skrev i betänkandet att den fria förlossningsvården var en princip som vi borde slå vakt om kan vi se att folkpartiet och moderaterna hoppar av från de här principerna. Det gör att man får känslan av att den gången vi tillsammans avsåg förslaget om BB-avgifterna var det inte av omsorg om mödrarna utan enbart för glädjen att få ge regeringen en knäpp på näsan.

Även BB-avgifterna motiveras av förespråkarna utifrån rättvisekrav, dvs. alla skall betala, oavsett om det är sjukhusvård eller förlossningsvård. Men om man hävdar att förlossningsvården skall betraktas som övrig sjukhusvård är det väl logiskt att även betrakta mödrahälsovården som övrig förebyggande vård inom primärvården. Det måste vara mycket svårt att i fortsättningen hävda att just den förebyggande mödrahälsovården skall ha en särställning. Förmodligen blir nästa steg att avgiftsbelägga även mödrahälsovården. Det går så när man börjar luckra upp gamla principer.

Patientavgifterna inom sjukvården utgör endast en mycket liten del av landstingets inkomster. De motsvarar ca 2 %. Ur finansieringssynpunkt har de alltså nästan ingen betydelse alls. Det vore mycket lätt att ersätta avgifterna med en ökad skatt. Däremot har avgifterna inom vården stor betydelse för den enskilde. Avgifter innebär alltid en begränsning av vårdefterfrågan, och det är också det som är avsikten med avgifter. Man skall tänka sig för innan man söker vård, så att man inte springer i väg i onödan. Just det skälet att ingen skall behöva göra ekonomiska överväganden om huruvida man har råd med mödrahälsovården och att ligga på BB så länge

som man behöver det har varit grunden för den avgiftsfria mödrahälsovården och förlossningsvården.

Införandet av BB-avgifter sammanfaller på ett mycket olyckligt sätt med minskningen av slutenvårdsplatserna inom sjukvården. Försök pågår litet här och där i landet med tidig hemgång från BB. Om den nyblivna mamman själv väljer att gå hem dagen efter förlossningen och får kvalificerad hjälp hemma, så kan den tidiga hemgången givetvis vara bra. Men det är här bara fråga om en försöksverksamhet, och det finns inte på långt när resurser för att alla skall kunna få en kvalificerad hjälp i hemmet. När förlossningsvården inte längre är gratis, utan medför att man i efterskott får ett avdrag på föräldrapenningen, kommer kvinnor från låglönefamiljer att göra en bedömning av hur många dagar de har råd att ligga på BB efter förlossningen. Om de går hem därför att de har gjort bedömningen att detta blir billigare, får de själva ta konsekvenserna. Det är bara i de sjukvårdsområden som har utbyggda resurser för tidig hemgång som mammorna kan räkna med att få hjälp hemma. Vi vet inte vilka konsekvenser den tidigare hemgången kommer att få för hälsan hos mamman och barnet.

Vi har nu i Sverige den lägsta spädbarnsdödligheten i världen. Det råder inga delade meningar om att detta är ett resultat av den vård som alla blivande och nyblivna mammor får. Genom införande av avgifter blir givetvis inte själva vården sämre, men alla kommer inte att i samma utsträckning som tidigare anse sig ha råd att fullt ut ta del av vården. På sikt kan man på detta sätt äventyra omistliga värden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 4, 5 och 9 vid betänkandet.

Anf. 44 LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Sjukförsäkringen, som vi nu behandlar, är av väsentlig betydelse för hela befolkningen, och därför är det av särskild vikt att den är ändamålsenligt utformad och täcker de behov medborgarna har. De sammanlagda utgifterna är imponerande. De uppgår till över 38 miljarder kronor, 85 % bekostas genom socialavgifter och 15 % över statsbudgeten.

Vi har här att ta ställning till en mängd motionskrav och även till förslag från regeringens sida. Jag skall beröra några av förslagen.

Det har framförts motionskrav om ökade möjligheter till anslutning till sjukförsäkringen. Utskottet biträder förslagen om att 16-årsgränsen skall slopas, vilket har berörts även tidigare här i dag.

Jag går så över till frågan om kompensationsnivån. Sjukförsäkringen har under en följd av år varit ett populärt besparingsmål bland de borgerliga partierna. De har dock velat använda olika metoder och lagt fram olika förslag vad gäller de belopp som skall dras in. Gemensamt för förslagen har dock varit att besparingarna har riktat sig mot privatanställda arbetare. Bl. a. var förslaget om karensdagar enbart riktat mot privatanställda arbetare. Nivåbegränsningarna berör en litet större grupp. De drabbar alla arbetare, men inte tjänstemännen.

De nu förevarande förslagen är alltså olika till sin karaktär. Moderaterna vill dra in 2 miljarder kronor från sjukförsäkringen genom sänkning av kompensationsnivån till 80 % för de första tre månaderna av ett år. För

långtidssjukskrivningar gör man dock ett undantag – efter tre månader skall det alltid ges 90 % kompensation. Men samtidigt föreslås en generell sänkning av kompensationsnivån till 80 % för föräldraförsäkringen i dess helhet.

Folkpartiet vill dra in 1 miljard kronor på sjukförsäkringen. Detta föreslås ske genom att endast 80 % kompensation skall ges under de första 30 dagarna per år. Vad som händer vid långtidssjukskrivning har man inte sagt någonting om. Inte heller om föräldraförsäkringens nivå säger folkpartiet någonting, men det finns en automatisk koppling mellan sjukpenningen och föräldraförsäkringens nivå, och folkpartiets förslag innebär alltså ytterligare besparingar. Till det kan man också lägga folkpartiets förslag att ersättning inte skall utgå för insjuknandedagen, vilket vi tidigare diskuterat. De som inte har sjuklön drabbas ju direkt av detta.

Centern har den här gången varit enig med regeringen om en 90-procentig kompensationsnivå. T. o. m. SAF har nu insett att man inte kan ha alltför låg kompensationsnivå i sjukförsäkringen och har tillsammans med LO lagt fram förslag som innebär att nuvarande orättvisor i samband med ersättningen vid korttidssjukdom skall avskaffas.

De tre borgerliga partierna har alltså tre olika förslag i en så viktig fråga som sjukförsäkringen. Från socialdemokratiskt håll yrkar vi avslag på alla besparingar av här nämnd typ i sjukförsäkringen. Man behöver ha en 90-procentig kompensationsnivå när man är sjukskriven.

En annan fråga som har varit uppe till diskussion är pensionärernas vårdavgifter vid sjukhusvård. Vid sjukhusvård utges från försäkringen en ersättning till dem som bedriver vården, alltså till sjukvårdshuvudmännen. För den sjukpenningförsäkrade görs samtidigt ett avdrag från sjukpenningen om 55 kr. per dag, dock högst en tredjedel av sjukpenningbeloppet. För personer med hel pension utgår då ersättning från försäkringen till sjukvårdshuvudmannen för högst 365 dagar. Därefter betalar enligt de nuvarande reglerna den försäkrade en egen avgift.

Motivet till den avgiftsfrihet under 365 dagar som infördes i etapper fram till 1970 var att man skulle förbättra försäkringsskyddet i samband med att vårdavgifterna för sjukhusvård höjdes. Ett annat motiv var att göra sjukhusvård på grund av mer akuta sjukdomar avgiftsfri, till skillnad från vad som var fallet vid varaktigt sjukhusvistelse. Det har dock hänt ganska mycket sedan 1970. Bl. a. har pensionärernas ekonomiska förhållanden avsevärt förbättrats. ATP-pensionärerna har också blivit allt fler, och folkpensionsförmånerna har successivt höjts. Dessutom har vi nyligen på regeringens förslag fattat beslut om att det kommunala bostadstillägget skall höjas kraftigt den 1 januari 1988.

Den ståndpunkt som vi med ganska bred majoritet har kommit fram till i utskottet är att det nu saknas motiv för att ha kvar särbestämmelserna för pensionärer och att det är möjligt att avskaffa dem. Vi har i denna fråga fått ett yttrande från socialutskottet, där man tillstyrker denna förändring men där man också pekar på att det behövs en generell begränsningsregel, vilket har tagits upp i flera motioner. Utskottet föreslår därför den förändringen i regeringens förslag att en generell begränsning införs. Denna kommer, som Nils Carlshamre tidigare påpekat, att innebära att man för all framtid får en

lägre avgift. Förslaget medför alltså inte den belastning på pensionärerna som tidigare bl. a. Margó Ingvardsson gjort gällande. På lång sikt kan förslaget snarare innebära en förbättring.

Vi begär alltså ett förslag från regeringen om en begränsningsregel. Vi begär också att den utvidgade avgiftsskyldigheten inte skall träda i kraft förrän den 1 januari 1988.

En annan fråga som varit uppe till diskussion är avdraget från föräldrapenningen. Jag måste genast säga att det här handlar om 55 kr. per dag. Det låter på centern och vpk nästan som om digerdöden skulle komma över oss, men det handlar alltså om ett avdrag på 55 kr. per dag. Utskottet säger att det inte är motiverat att ha skilda regler för sjukhusvård på grund av sjukdom och sjukhusvård i samband med förlossning. Vi begär att man skall göra en annan lagteknisk reglering än den som föreslås i propositionen. Vi säger från utskottets sida att det också behövs en regelöversyn med hänsyn till besluten om *timberäknad sjukpenning*. Man behöver alltså se över dessa avdrag totalt sett, så att man får gemensamma regler för likadan vård på sjukhus.

När det sedan gäller socialavgifterna har vi olika uppfattningar i partierna. Från socialdemokratisk sida är vi beredda att bekosta en bra sjukförsäkring genom en höjd sjukförsäkringsavgift. Vi behöver också höja arbetsskadeavgiften och arbetsmarknadsavgiften för att klara de åtaganden vi har gjort på arbetskadeförsäkringens och arbetslöshetsförsäkringens områden.

Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter och avslag på samtliga reservationer.

Jag måste få säga några ord till folkpartiet, som menar att besparingarna på sjukförsäkringen ger en så liten belastning på varje individ eftersom man sprider ut dem på så många som möjligt. Ett sådant påstående är inte sant. Som jag tidigare har påpekat riktar sig detta mot de människor som inte har sjuklön. Alla sjukpenningförsäkrade har inte sjuklön. Därför är en sådan beskrivning av förslagen inte sanningsenlig.

Jag tycker nog att centerns företrädare skall vara litet försiktiga med de uttryck de väljer. Vi fick här höra en lång harang om hur man missgynnat de sämst ställda pensionärerna. Man ger smulor till dem som har låga pensioner osv. Debatten om pensionerna har vi fört tidigare. Jag hoppas att Kersti Johansson tar del av resultatet av den debatten, där man kunde visa att de sämst ställda pensionärerna var de som hade låg ATP, och inte fick del av kommunalt bostadstillägg och som dessutom betalade skatt. De fick stöd genom att vi gick in i systemet och gjorde förändringen med hasbeloppet.

Det sägs också från centern att det inte var försvarbart att betala 55 kr. per dag när man ligger på BB, vilket man ju inte gör så ofta. Men för några år sedan var det t. o. m. försvarbart att införa tre karensdagar i sjukförsäkringen, något som riktade sig till alla privatanställda arbetare i vårt land. Jag tycker nog att man skall vara litet försiktig med orden från centerpartiets sida när det gäller de sociala trygghetssystemen.

Anf. 45 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Vad säger pensionsorganisationerna, Lena Öhrsvik, när socialdemokraterna hävdar att pensionärerna har det så bra att det inte längre är motiverat med ett fritt år på sjukhus? Jag har inte sett att en enda

pensionärsorganisation ställer upp på regeringens förslag. Tvärtom har man rakt över uttalat protester mot regeringens förslag att slopa det fria året för pensionärerna.

Antalet ATP-pensionärer har ökat, säger Lena Öhrsvik. Javisst. Men det är fortfarande över 350 000 pensionärer som bara har folkpension. Huvudparten av dessa är kvinnor, Lena Öhrsvik. Detta förslag drabbar kvinnor i högre utsträckning än det drabbar män.

Om man sedan ser på sjukligheten finner vi att vi i det här landet har ett klart samband mellan låg inkomst, låg socialgrupp och hög sjuklighet, dvs. de som har låga inkomster, låga pensioner uppvisar också en större sjuklighet än befolkningen i övrigt. Det finns dokumenterat. Pensionärer i allmänhet är dessutom mer sjuka än folk i arbetsför ålder. 70 % av alla vård dagar under ett år inom slutenvården tas i anspråk av människor över 65 år. Detta drabbar alltså pensionärerna extra hårt. Dels är de mer sjuka än befolkningen i övrigt, dels har de mindre pengar.

Det kommunala bostadstillägget är en kompensation, säger Lena Öhrsvik. Men vad har man för glädje av ett höjt KBT om man riskerar att helt och hållet bli av med det efter tre månaders vistelse på sjukhus?

Jag tycker att det är ovärdigt en socialdemokratisk regering att lägga fram ett sådant förslag. Det är början till en uppluckring av vårt generella trygghetssystem.

När det gäller mammorna och BB-avgiften säger Lena Öhrsvik: 55 kr. om dagen är väl ingenting. Jag tror inte att man riktigt har klart för sig vilken ekonomisk verklighet många unga familjer i dag lever i och vad det kostar att få ett barn, alla utgifter som man har. Då är 55 kr. om dagen i avgift för sjukhusvården en post man måste ta med i beräkningen. Jag fruktar att många gör den beräkningen att de får avstå från förlossningsvården och åka hem några dagar tidigare för att spara de kronorna.

Jag skulle vilja fråga er som förespråkar införandet av BB-avgiften, socialdemokraterna, folkpartisterna och moderaterna: Kan ni ge garantier för att nästa steg inte blir att ni föreslår att man skall avgiftsbelägga mödrahälsovården, och hur länge kommer förtidspensionärerna att få behålla sitt avgiftsfria år på sjukhus?

Man säger nu att det är rättvisa och att alla grupper betalar för sjukhusvården, men så är det inte. Det finns en stor grupp som klarar sig också i framtiden. Det är de offentliganställda – vi riksdagsledamöter t. ex. – som har en fri sjukhusvård under ett obegränsat antal dagar. De offentliganställda har den rätten enligt avtal. Men när regeringen nu har klampat in ordentligt i avtalsrörelsen, finns det väl risk för att man har synpunkter på detta också och kommer med rättvisekrav.

Kommer de offentliganställda att få behålla sin avgiftsfria sjukvård? Om det blir så, tycker i alla fall jag att det kommer att kännas litet-besynnerligt nästa gång jag hamnar på sjukhus och kanske delar rum med en pensionär med låg folkpension som tvingas betala för vården, medan jag, som har min lön, ligger där helt avgiftsfritt.

Prot: 1986/87:119
8 maj 1987

Om ersättning till kommunerna vid bildande av naturreservat

Anf. 46 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Att slopa ålderspensionärernas friår i sjukvården ser vi i centerpartiet som en oacceptabel försäkring för de sämst ställda pensionärerna. Att införa samma regler för pensionärer som för andra försäkrade är, som jag tidigare sade, en förbättring av ett från början mycket dåligt förslag. Vi anser emellertid inte att detta är till fyllest. Vi hävdar att pensionärerna skall ha sitt avgiftsfria år. För de sämst ställda är det absolut nödvändigt. Det är fortfarande alltför många som har alltför låg pension.

När det gäller BB-avgiften handlar det inte alls om, som Lena Öhrsvik uttryckte sig, digerdöden. Det är viktigt för centerpartiet att föräldrarna känner att samhällets resurser står till deras förfogande inför en så livsavgörande händelse som det är att få en ny familjemedlem. Förslaget om avdrag från föräldrampen vid förlossningsvård har ju tidigare varit uppe i riksdagen. Den gången ansågs det att förslaget stod i strid med principen att mödravården och förlossningsvården bör vara gratis. Det har inte framkommit några nya argument sedan detta beslut fattades. Det finns heller ingen anledning att gå ifrån det fattade beslutet.

Lena Öhrsvik säger att när det gäller de sämst ställda skall vi vara försiktiga i centerpartiet. Vi har oändligt många gånger i debatten i riksdagen framfört förslag om hur man skall finansiera ett undanröjande av orättvisor för de grupper som har det sämst. Det är något som vi verkligen har jobbat med i centerpartiet. Vi kommer aldrig att ge avkall på den principen.
(forts. prot. 122)

10 § Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid nästa arbetsplenum.

11 § Svar på interpellation 1986/87:223 om ersättning till kommunerna vid bildande av naturreservat

Anf. 47 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! John Andersson har i en interpellation till mig frågat om jag är beredd att vidta nödvändiga åtgärder så att kommuner kompenseras när sysselsättning förloras i samband med att reservat av riksintresse inrättas.

John Andersson påpekar i sin interpellation att det har rätt en bred enighet om att vissa områden skall skyddas mot exploatering. Jag delar den bedömningen liksom att det vid avsättande av mark för naturvårdsändamål är viktigt att få förståelse och medverkan från berörda kommuner och de människor som bor där.

Skydd och vård av värdefull natur är en betydelsefull uppgift för samhället. Hänsyn tas alltid till olika andra anspråk i samband med förberedelsearbetet inför reservatsbildning m. m. Jag är därför inte beredd att verka för att kommunerna får någon särskild kompensation för de sysselsättningsstillfällen som kan falla bort i samband med avsättande av mark för naturvårdsändamål. Det är ju också så att ett aktivt naturvårdsarbete i vissa fall på sikt kan ge

nya arbetstillfällen. Jag tänker då i första hand på friskvård, rekreation-och turism.

Anf. 48 JOJIN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka miljö- och energiministern för svaret på min interpellation.

Vi är tydligen överens i *några* avseenden. Jag tänker bl. a. på det viktiga i att man får förståelse och medverkan från de berörda kommunernas och deras invånares sida när stora områden avsätts för naturvårdsändamål. Jag anser det skäligen och nödvändigt att olika verksamheter tar hänsyn till naturvärden. Naturvärden får i alltför stor utsträckning ta hänsyn till andra intressen.

Min egentliga fråga var om ministern är beredd att vidta några åtgärder, så att någon form av kompensation lämnas till kommuner där sysselsättning förloras på grund av att restriktioner införs beträffande stora markområden. Men av sväret framgår att ministern är mycket avvisande, tydligen inte ens beredd att diskutera i denna riktning, vilket jag beklagar. Enligt min mening finns det några aspekter man kan lägga på denna fråga och som det borde finnas anledning att diskutera, inte minst från naturvårdssynpunkt.

Först och främst anser jag att man inte skall behöva diskutera olika sorters ersättning så snart restriktioner införs eller när beslut fattas om att vissa områden skall sparas från framtida påverkan. Nej, min fråga avser situationer när det handlar om mycket stora områden och där det finns ett klart uttalat riksintresse för att områdena skall skyddas. Man tycker det borde vara ett riksintresse att man också gör rätt för sig. Jag menar inte att man t. ex. mycket preciserat skall ange visst pris per hektar eller i andra former sätta ett pris. Det är alltså inget stelbent system som jag är ute efter. Birgitta Dahl måste väl ändå hålla med mig om att det kanske har en viss betydelse för att få förståelse och medverkan, om man samtidigt kan få hjälp till att starta verksamheter som ger nya arbeten i stället för dem som förloras när restriktioner införs.

Det är högst troligt att, som ministern antyder i svaret, ett aktivt naturvårdsarbete och tillgång till naturreservat kan ge nya arbetstillfällen. Men det behövs kanske ett aktivt stöd från samhällets sida för att detta skall komma i gång. Det finns *några* kommuner i Norrland där hälften – i en del fall mer än hälften – av kommunernas arealer är skyddade. Man skall ha i minnet att det då handlar om mycket stora arealer. Till detta skall läggas att det i en del fall handlar om små kommuner som också har haft stora befolkningsminskningar. Det är också helt klart att det i ett sådant läge kan bli stora konfliktsituationer som är till skada för både naturvård och andra intressen.

Jag vill än en gång beklaga att ministern inte anser sig kunna diskutera frågan om kompensation i någon form i de fall som jag har aktualiserat i interpellationen. Såvitt jag förstår finns det inga dörrar öppna härvidlag för sådana diskussioner.

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

Om ersättning till kommunerna vid bildande av naturreservat

Anf. 49 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag har ett flertal skäl för att avvisa den väg som John Andersson vill gå.

För det första anser jag att det vore fel att försätta oss i en situation där vi skulle behöva köpslå om naturvärden.

För det andra handlar det visserligen om stora arealer, men det är mycket små arealer som i själva verket är produktiv skogsmark.

För det tredje är det enligt min mening olämpligt att i onödan förstora den redan i dag ofta överdrivna motsättningen mellan naturvård, miljöskydd och sysselsättning.

Den väg man i stället skall gå är den aktiva regionalpolitiska vägen som regeringen har valt. Vi måste arbeta med att skaffa fram varaktig sysselsättning i utvecklingsbara näringar som inte ständigt kommer i konflikt med naturvård i t. ex. Norrlands inland. Det är en mycket klokare och bättre väg att gå. Jag tror mig veta så mycket om norrlänningarna – som är bra – att de inte ställer dessa krav för att de är emot naturvård utan för att de vill ha jobb.

Anf. 50 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag kan hålla med om att det kan vara så att man inte kräver ersättning för att man är emot naturvård. Däremot råder det inget tvivel om – och det torde väl Birgitta Dahl vara medveten om – att det har ställts krav från bl. a. fackliga organisationer som tydligen anser att man går miste om sysselsättning. Organisationerna tycker att de blir orättvist behandlade, eftersom de och även kommunerna skall betala för något som är av riksintresse. Jag anser inte heller att det skall vara någon köpslagan eller auktion om dessa områden. Inte heller är jag ute efter att överdriva de motsättningar som finns. Däremot vet jag att det finns ett motstånd mot att skapa sådana här områden. Jag har ett exempel på en kommun, där varenda remissinstans har sagt nej till inrättandet av ett sådant område. Det är här fråga om tio organisationer, politiska partier, företag och fackföreningar. Jag har förståelse för en sådan reaktion. Det är med den utgångspunkten jag har ställt frågan om det inte vore möjligt att diskutera huruvida samhället bör ställa upp och hjälpa kommunen på traven, så att den i framtiden kan utnyttja området. Jag förnekar inte att ett sådant här område kan ge mycken sysselsättning i framtiden, men det gäller ju att komma i gång med verksamheten.

Vidare är det så att en del av kommunerna i norr inte har någon mark alls som berörs, medan andra kommuner däremot har över 60 % av sin areal skyddad. Jag tror att det vore fel att helt förneka att det här har förekommit konflikter, och det är i avsikt att försöka lösa sådana konflikter som jag har ställt denna fråga. Jag är anhängare av att vi så långt det är möjligt skall skydda vår natur.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 51 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Karl Erik Eriksson har frågat industriministern om han är beredd att vidta åtgärder som innebär att insamlingen av returpapper kan fortsätta oförändrad utan störningar.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Den insamling och återanvändning av returpapper som byggts upp i Sverige är av stort värde utifrån både miljö- och naturressurssynpunkt. Den har medfört att efterfrågan på en av våra viktigaste naturresurser, skogen, har kunnat hållas tillbaka samtidigt som avfallsmängderna minskats. En användning av returpapper kan också minska behovet av energi, t. ex. i form av el, i massa- och pappersindustrin. Det är viktigt att pappersåtervinningen fungerar bra och vidareutvecklas även i framtiden.

Användningen av returpapper har ökat i Sverige från 315 000 ton år 1975 till 748 000 ton år 1986. Returpapper utgör därmed numera drygt 10 % av den svenska pappersindustrins totala förbrukning av träfiberråvara. Förbrukningen av returpapper i form av tidningar och tidskrifter har under perioden 1975–1986 ökat från 90 000 ton till 344 000 ton. Hushållsinsamlingen svarar för större delen av denna mängd. År 1975 användes 62 000 ton som samlats in från hushållen, och år 1986 användes 260 000 ton. Man kan räkna med att omkring hälften av hushållens konsumtion av tidningar och tidskrifter nu återvinns för produktion av nytt papper.

Det är viktigt att det papper som samlas in verkligen kommer till avsedd användning. Det har funnits vissa farhågor för att pappersindustrin inte skall kunna ta hand om allt papper. Av den anledningen kallade jag nyligen de berörda parterna till överläggningar. Vid dessa överläggningar gjordes en noggrann genomgång av utvecklingen av pappersinsamlingen och industrins kapacitet för att ta hand om papperet. Från pappersindustrins sida redovisades härvid bl. a. att man räknar med att kapaciteten byggs ut de närmaste åren till 400 000–430 000 ton/år.

Mot denna bakgrund anser jag inte att det för närvarande finns någon anledning till oro för att insamlat papper inte skall kunna tas om hand. Jag kommer emellertid även i fortsättningen att följa utvecklingen noggrant.

Anf. 52 Andre vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Jag hör ofta från den här talarstolen att man är besviken över det svar som lämnats. Nu vill jag vara så ovanlig att jag tackar för ett som jag tycker bra, klokt och innehållsrikt svar. När det gäller ett avsnitt i svaret hyser jag större oro för framtiden än vad statsrådet gör – men det skall jag återkomma till.

Det är så riktigt som Birgitta Dahl säger i interpellationssvaret, att den vittförgrenade insamlingsorganisation som byggts upp i Sverige har ett stort värde i flera avseenden. Jag har i min interpellation framhållit att det miljömedvetande som finns hos allmänheten, och inte minst hos ungdomen, är oerhört värdefullt. Det är intressant att se, tycker jag, när jag kommer ned med mina tidningsbuntar till KFUM-gården, där det finns containrar

*Om användningen av
returpapper.*

uppställda, hur scouterna jobbar frenetiskt för att få ihop papper, hur de engagerat kommer med telefonkataloger, kartonger och pappersbuntar. Det är utomordentligt fostrande och bra.

Insamlandet av papper har för det första ekonomisk betydelse för många ungdomsorganisationer, som inte bara gör en värdefull miljöinsats. Denna verksamhet är för många ungdomsorganisationer en icke obetydlig finansieringskälla.

För det andra spar vi skog. Det pekade statsrådet på i svaret, och det har jag också nämnt i min interpellation.

För det tredje innebär användningen av returpapper en stark energibesparing. Siw Persson har väckt en motion, som jag har studerat mycket ingående. Hon säger där att vi är bra på pappersinsamling i Sverige, men japanerna är ännu bättre. Skulle vi kunna höja oss till japanernas nivå – genom ungefär 30 % ökning – skulle det innebära att vi genom användning av returpapper i stället för vanlig skogsråvara skulle spara lika mycket energi som de diskuterade utbyggnaderna av Råne älv, Emån, Ammerån och Mellanljusan skulle åstadkomma. Det ger en liten föreställning om vilka energisparande åtgärder det är fråga om.

Det är alltså viktigt att inte denna fina insamlingsorganisation, som statsrådet har talat om och som jag har nämnt i min interpellation, slås sönder. Och risken finns att det händer, om insamlingsresultatet överstiger förbrukningsmöjligheterna.

Industrin har här ett ansvar. Man måste under den svåra tiden, när det nu skapas pappersberg, se till att priserna inte dumpas och att intresset för insamlingen inte minskar. Det är faktiskt så, att man i vissa orter ute i landet har gett upp och säger: Det är ju ingen idé att vi jobbar. Visserligen gör vi en miljöinsats, men vi har räknat med att papperet skall återanvändas – och vi får ingenting betalt.

Vi politiker har ett mycket stort ansvar. Jag har under den senaste tiden haft åtskilliga kontakter i den här frågan, och jag har besökt två av de företag som är beredda att satsa på utbyggnad av maskin- och industrianläggningar för att ta till vara returpapper. Men alla som jag har kontaktat säger att vi måste ha garantier för att vi får behålla råvaran, att den inte eldas upp. Det är då mycket oroande när det kommer ett pressmeddelande om att man t. ex. utanför Göteborg bränner 300 000 ton insamlat, buntat papper därför att industrin inte kan ta emot det.

Nu säger statsrådet i svaret att det har förekommit kontakter med olika parter, och jag vet att detta också är riktigt. Det har berättats från pappersindustrins sida att man varit kallad till departementet dels i januari, dels i april.

Statsrådet pekar också på den utbyggnad som skall ske. Om man i den siffra som angivits har inräknat den stora satsningen i Hyltebruk, som skall vara färdig 1989/90, så vill jag säga att man där är osäker, liksom man är osäker i Fiskeby och Hallsta, om man skall våga satsa eller inte.

Den här punkten, som gäller oron för framtiden, är den enda där Birgitta Dahl och jag har olika stark oro. Jag tror att det vore mycket värdefullt om industrin från det ansvariga statsrådet finge en garanti för att inte insamlat papper – användbart returpapper – eldas upp.

Vi har från folkpartiet krävt en återvinningslag. Det har väckts motioner i detta syfte, och jag har här som exempel nämnt en motion av Siw Persson. Jag vill fråga: Är statsrådet beredd att ge någon garanti, så att inte de utbyggnader som det här talats om går om intet? Jag tror att det vore mycket olyckligt om industrin inte vågade satsa på investeringar i maskin- och fabriksanläggningar för återvinning.

Anf. 53 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Låt mig först säga några ord om bakgrunden till att situationen med ett tillfälligt överskott har uppstått. Den viktigaste orsaken är att pappersinsamlingen har lyckats bättre än planerat och väntat i både Sverige och på kontinenten. Och det är väldigt bra.

Sedan uppstod en offentlig debatt, delvis initierad av dem som ville få ut bättre pris för det returpapper som de ville sälja. Vidare finns det de som är intresserade av att få bränna papper i t. ex. kommunernas avfallsanläggningar. Det är naturligtvis inte så man skall göra, men dessa har också varit aktiva i debatten.

Jag har mycket aktivt engagerat mig i dessa frågor. Bl. a. har jag haft en dialog med Hyltebruk, som jag också besökte den 12 mars. Där var man ett tag osäker i fråga om investeringarna och hänvisade bl. a. till kärnkraftsfrågan. De sade: Om vi beslutar att avveckla kärnkraften kan vi inte få el, och då vågar vi inte göra investeringar.

Efter de diskussioner som vi har haft har de beslutat sig för att göra den här investeringen. Det beslutet är fattat. Det besked jag fick när jag besökte Hyltebruk och vid de diskussioner som vi senare har haft är att enbart den investeringen kommer att innebära att det nu existerande överskottet sugts upp. Man har dessutom i investeringsbeslutet ändrat de tidigare planerna så att man satsar mer på returpapper än man tidigare hade planerat göra med den uttryckliga motiveringen att det är en säkrare råvara än skogsråvara. Det innebär i sin tur att man för hälften av energiförbrukningen kan använda gas i stället för enbart el, vilket är ytterligare en fördel. På den punkten har vi alltså fått en väldigt bra lösning på problemet.

Jag hade så sent som i förrgår överläggningar med representanter för bl. a. industrin om de problem som måste lösas i samband med kärnkraftsavvecklingen. Då kom dessa frågor återigen upp till diskussion och man sade, inte minst från cellulosa- och pappersindustrin, att man nu kände tillförsikt i fråga om att göra investeringar. Vi kom också in på frågan om returpappersanvändningen.

I dag törs jag därför säga att för överblickbar tid skall vi kunna lösa problemet och med tillförsikt kunna säga till allmänheten: Fortsätt pappersinsamlingen!

Anf. 54 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag kan inte underlåta att göra en kommentar när en sann liberal står upp och kräver förbud för att kunna reglera marknaden.

Jag delar i och för sig Karl Erik Erikssons oro för att vi ibland använder en råvara, i detta fall en återvinningsvara, felaktigt. Men jag tror ändå att det är lyckligast för denna verksamhet att de fria marknadskrafterna får fungera

något så när ostört. Speciellt gäller det i den situation vi har i dag, då vi har ett för balans på energimarknaden för lågt oljepris. Då är frestelsen att bränna papper liten. Att det ändå bränns en del beror på att returpapper i allmänhet kan lagras under ganska kort tid för att vara en fullvärdig råvara för papper. Därför är det som miljö- och energiministern säger otroligt viktigt att kapaciteten byggs ut så att det papper som samlas in kan tas om hand. Det är klart att pappersindustrin normalt har en sådan betalningsförmåga att den mycket väl bör klara att konkurrera med dem som eldar papperet om inte oljepriserna stiger mycket kraftigt.

I denna fråga kan liberaler och centerpartister tillsammans verkligen satsa på en ganska fri marknadsekonomi.

Anf. 55 Andre vice talman KARI. ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Först vill jag säga några ord till vännen Ivar Franzén med anledning av att han hävdade att jag har krävt ett förbud. Jag har sagt att jag tror att industrin behöver någon form av garanti för att den får ta hand om huvuddelen av råvaran om den skall kunna göra investeringar. Det borde stå klart även för miljökampen och den praktiske mannen Ivar Franzén, tycker jag, utan att jag skall behöva förtydliga detta.

Sedan vill jag tacka statsrådet för avslutningen på hennes andra inlägg. Det är mycket värdefullt att kontakter har ägt rum och att Hyltebruk sa att säga är på väg härvidlag. Jag utgår från att Hyltebruk i någon mån har fått de garantier som jag har efterlyst när det gäller att ta hand om returpapper.

Jag blev oroad när jag i tidningen i mitt hemlän läste att Stena Returpapper i Karlstad från huvudkontoret hade fått beskedet att insamlandet av papper från hushållen måste minska med 25 % under första kvartalet i år.

Vidare kunde jag läsa:

”- Personligen fick jag nästan en chock av beskedet, säger platschefen Lars-Inge Fröderberg. Vi ligger redan i dag med hela första kvartalets leveranser i lager!”

Det är klart att just dessa uttalanden är allvarliga. Om man ställer dem mot det som har sagts från Göteborg och från Ivar Franzéns hembygd, nämligen att det inte är något fel att ha papper som miljövänligt bränsle, är denna oro motiverad. Nu tycker jag att statsrådet i någon mån har stillat oron. Och jag vill än en gång säga att jag tror att vi är överens om att vi inte får förstöra den anda som finns när det gäller insamling och återvinning av returpapper. Detta är en oerhörd tillgång för oss som vi skall slå vakt om. Det är ju positivt att vi samlar in så oerhört mycket papper att vi inte hinner med att ta till vara det. Men jag menar att industrin inte får dumpa priserna och på så sätt förstöra detta arbete. Vi politiker måste inspirera till att man satsar på denna verksamhet.

Anf. 56 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag har mycket svårt att förstå, och jag tror att även industrin har det, hur man skall kunna skapa garantier om det inte handlar om förbud. Industrin har själv nyligen mycket klart uttryckt önskemål om ett förbud mot eldning av papper. På detta sätt vill industrin skapa garantier.

Jag delar Karl Erik Erikssons uppfattning om vikten av att återvinna

papper. Jag tycker att vi måste ha samma mål när det gäller att öka denna återvinning. Det är därför viktigt att utöka kapaciteten för att man skall kunna ta hand om returpapperet så snabbt som möjligt.

Såvitt jag förstår har det, precis som miljö- och energiministern säger, i princip redan fattats beslut om detta. Under en övergångstid kommer vi att ha ett visst överskott av returpapper. På grund av svårigheter att lagra detta papper kommer man att elda upp en del av papperet.

För att man på längre sikt skall kunna få ett rimligt pris på returpapperet, vilket Karl Erik Eriksson vill ha, är det bra att det råder konkurrens både när det gäller eldning och när det gäller import. Jag tror inte att denna konkurrens kommer att vara störande i normala fall utan bara när oljepriset är mycket högt. Konkurrensen kommer att vara stimulerande.

Anf. 57 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag bara, för att ge mitt bidrag till en utveckling i rätt riktning, säga här i kammaren så att det kommer in i protokollet att den typ av uttalanden som Karl Erik Eriksson läste upp och som jag vet förekommer naturligtvis representerar ett helt felaktigt sätt att arbeta med dessa frågor. Vi måste alla hjälpas åt att se till att returpapper inte bränns utan återanvänds.

Jag har ju kontinuerliga kontakter med Kommunförbundet, med Värmeverksföreningen, med Renhållningsverksföreningen, m. fl. liksom med industrin, och jag brukar säga detta till dem. Jag kommer att upprepa det. Det finns skäl att även säga det här, så att det skall stå klart för alla vad som är riksdagens och regeringens, såvitt jag förstår, gemensamma uppfattning, vilken går över partigränserna, om hur denna fråga skall hanteras.

Anf. 58 Andre vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Jag vill till sist säga att jag känner till att statsrådet hade ett sammanträffande med Kommunförbundet den 19 januari, vilket jag gav henne en eloge för. Jag tycker att det är bra att statsrådet håller så hårt i denna fråga.

Jag har med oro sett att importen inte har minskat särskilt mycket. Den har minskat något, men den ligger fortfarande på en relativt hög nivå. Det är olyckligt. Även om vi båda är irriterade över dessa uttalanden från exempelvis mitt hemlän så är detta verklighet. Jag utgår från att de siffror som cheferna på detta område har lämnat är riktiga. Då är det opsykologiskt att samtidigt fortsätta att importera så mycket.

Anf. 59 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tror att vi skall stå fast vid att Sverige är ett frihandelsland med fri prisbildning. Jag kommer om en vecka att besöka Västtyskland, som är det största importlandet i detta sammanhang, för att diskutera miljöfrågor med min kollega där. Det är naturligt att dessa frågor då tas upp.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om energiförsörjningen i Skåne

Anf. 60 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har mot bakgrund av pågående diskussion om en eventuellt tidigarelagd start av kärnkraftens avveckling i en interpellation ställt följande frågor till mig:

Vad finns det inom tidsperspektivet fem-åtta år för energikällor som kan ersätta den elförsörjning för Skåne och södra Sverige som i dag kommer från Barsebäcksverket och Oskarshamnsverket?

Kan statsrådet garantera att en avstängning av Barsebäcksverket inom fem-åtta år inte kommer att innebära en höjning av elpriset eller en försämring av miljön?

Regeringen arbetar för närvarande med den redovisning av energipolitiken som kommer att lämnas till riksdagen i vår. I detta arbete studeras många olika alternativ och möjligheter.

Mot denna bakgrund är jag inte beredd att nu besvara de frågor som Sten Andersson i Malmö har ställt eller ta upp någon diskussion om dem. Jag är inte heller beredd att kommentera de spekulationer om tidigarelagd stängning av Barsebäcksverket som framförts i massmedia.

Anf. 61 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Som framgick av statsrådets svar vill hon inte svara på dessa frågor nu, utan hon hänvisar till den redovisning som riksdagen senare kommer att få. Men vi har blivit lovade en proposition till den 31 mars, i vilken regeringen skulle ta upp dessa frågor. Propositionen har ännu inte kommit till riksdagen. Min berättigade fråga är därför: När kommer denna redovisning att presenteras för oss i riksdagen?

Den försening som har skett innebär att riksdagen inte kan behandla propositionen under våren, utan den skjuts över till hösten.

Varför har jag då skrivit denna interpellation? Jo, därför att socialdemokraternas verkställande utskott i slutet av mars presenterade någon form av rapport eller uttalande där man sade att 1993-1996 skulle man ta två reaktorer ur drift. Dessa skulle ersättas med nya energikällor och ny energi. Till det sista skall jag be att få återkomma med en fråga.

Statsrådet säger vidare att hon inte är beredd att diskutera de spekulationer som har förekommit i massmedia om Barsebäck. Men vad är orsaken till dessa spekulationer? Det är inte vem som helst som står för dem. Det är inte linje 3-anhängarna, dvs. centerpartisterna och kommunisterna, som har stått för dessa spekulationer. Låt mig nämna några exempel. SSU har sedan länge krävt en tidigare avstängning av Barsebäcksverket. Broderskapsrörelsen har också krävt det. Tidningen Arbetet i Malmö, som är ett trovärdigt organ när det gäller statsrådets åsikter i de flesta frågor, har bedrivit en förlig kampanj för att man i förtid skall stänga Barsebäcksverket. Danmarks miljöminister har ställt kravet att Barsebäcksverket skall stängas under 1987.

Om detta vill jag säga att det hela till stor del baseras på en förlig lögnkampanj. För att ta ett exempel kan jag nämna att motståndarna gång på gång hävdade att Barsebäcksverket är det sämst placerade kärnkraftverket i

hela världen. Det är inte sant. Var och en som vill kontrollera detta kan plocka fram en karta och se var andra kärnkraftverk är belägna. Man ser då att det finns verk som ligger i områden med betydligt större befolkningstäthet än vad som är fallet i Barsebäcksområdet.

Barsebäcksverket svarar för 40 % av elströmmen i södra Sverige. Om man skulle plocka bort detta verk – jag tror inte att statsrådet har kurage nog att stå emot attackerna –, är enligt de flesta experterna kolkraftverk ett trovärdigt alternativ. Skulle någon energikälla i dag snabbstoppas vore det väl kol, för så mycket elände, sjukdomar och fördärvad natur har blivit resultatet av kolanvändning. Man skulle sätta upp som mål att stoppa alla kolkraftverk i stället. Det räcker bara att titta ut i Europa – i Östtyskland, Polen, Västtyskland och Tjeckoslovakien finns stora områden av fördärvad och död natur på grund av överdriven användning av kol.

Det har i de yttersta av dessa dagar talats om att man kanske inte skall satsa på kol utan i stället på gas. Haltenbanken i Norge har nämnts. Men för detta finns ingen färdig teknik nu. Att till 1993 ersätta Barsebäcksverket med gasverk är inte realistiskt: Dels är inte Haltenbanken tekniskt utprovad, dels skall man bygga ganska långa pipelines. Det är inte någonting som man gör på fyra fem år. Vidare kan det tyckas förvånansvärt att man i både Västtyskland och Holland har stängt av gasverk och byggt om dem till kolverk i stället. I Sverige skall vi satsa på gas, någonting som andra inte satsar på, för att tillverka ström. Det kan innebära att vi som bor i Skåne, om Barsebäcksverket skulle stängas, vid flera tillfällen kommer att vara utan elektrisk ström. Det kommer att bli mycket dyrare, och hyrorna kommer att stiga.

Det talas också i dag om att man tvingas till en chockhöjning av elpriset plus en höjning av olje- och bensinpriset.

Till sist, herr talman! Hur går det uttag man tidigare talade om ihop med talet om ny energi? Vad är ny energi? Nya energikällor kan man köpa, men vad är ny energi för någonting? Jag skulle vara tacksam om statsrådet ville ge svar på denna punkt.

Anf. 62 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag har viss erfarenhet av att inte få svar på frågor. I det här fallet kan jag inte annat än tillstå att det finns vissa skäl till försiktighet med svaret, även om vi självfallet riktigt längtar efter att få veta vad som står i den proposition som eventuellt kommer den 14 maj. Jag tycker ändå det är en något överdriven försiktighet när miljö- och energiministern inte ens vågar beskriva verkligheten. Det är vad som behövs för att ge Sten Andersson i Malmö ett ganska korrekt svar på hans fråga.

I dag har vi i Sverige en basproduktion av el i storleksordningen 10 TWh, som vi inte behöver för egen användning och som antingen nettoexporteras eller exporteras i form av icke-utnyttjad kraftvärme. Vi har en basproduktion med vatten, kärnkraft, kraftvärme och mottryck. Det är lätt att räkna ut att den 1986 var i den storleksordning jag nämnde, och den lär inte bli mindre i år. Det finns alltså en basproduktion av energi i Sverige som väl täcker bortfallet vid avstängning av Barsebäcksverket. Borttagande av Barsebäckselen är alltså inte på något sätt ett energiproblem. Så länge vi nöjer oss med

utnyttjande av befintliga anläggningar innebär det inga nya investeringar, inga nya kostnader. Så några nya resurser behöver i och för sig inte tillföras. Kvar står ett effektproblem när det gäller att plocka ner litet extraström till Skåne.

Jag har en fråga till miljö- och energiministern. I energirådet och vid de allra första överläggningarna med partiledarna var frågan uppe om att effektivisera befintliga ledningar ner till södra Sverige. Det är en lönsam åtgärd, och den kan till stor del kompensera den brist på överföringskapacitet som finns för att bibehålla en fullgod leveranstrygghet. Enligt de uppgifter jag har fått lovade miljö- och energiministern vid de första överläggningarna med partiledarna att detta verkligen var någonting som hon omgående skulle ta tag i. Arbetet skulle igångsättas mer eller mindre omedelbart. Hur långt har man kommit i dag? Det är ganska väsentligt att man på ett rationellt sätt utnyttjar befintlig basproduktion i samband med att man påbörjar en kärnkraftsavveckling.

Sten Andersson ondgör sig över kol. Alla skall veta att jag minst av alla älskar kol. Moderater och centerpartister var faktiskt överens om att höja kolskatten. Till sist svajade moderaterna. Trots att Sydkraft har ganska långtgående planer på 300 MW kolkondens i Malmö, behöver inte Sten Andersson ta ett samtal med Sydkraft. Det kan möjligen gälla en planering som görs enbart av förhandlingstaktiska skäl och ur naturgassynpunkt. I så fall har jag viss förståelse för det. I övrigt kan jag knappast se någon logik i sådana planer.

Sten Andersson säger att man i Tyskland och Holland har konverterat från gas till kol. Det är korrekt, men det bör ses i rätt tidsperspektiv. Detta skedde när oljepriset var högt och gaspriset högt. Holland fick vissa dispenser i det sammanhanget. Med nuvarande gaspriser och med tanke på priserna i det korta perspektivet lär det inte finnas någon som vill konvertera från gas till kol. Men, miljö- och energiministern, vore det inte på sin plats att verifiera denna verklighetsskildring? Därmed skulle Sten Andersson få ett fullständigt svar också från mig som är en vanlig riksdagsledamot, även om många kanske inte sätter lika stort värde på sådant som när miljö- och energiministern talar om hur verkligheten ser ut.

Anf. 63 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Vi har vid åtskilliga tillfällen här i riksdagen hört Ivar Franzén tala mycket engagerat i energifrågor. Jag tillåter mig dock att lita på den mängd av experter som talar om att den linje som Ivar Franzén förespråkar inte är realistisk. Borttagande av Barsebäck är inget problem, säger Ivar Franzén. Man plockar ned litet ström till Skåne och effektiviserar ledningarna. Men när den situationen inträffar att där inte finns någon mer ström att plocka ned till Skåne, vad skall vi då göra? Då blir det så att ljuset släcks ofrivilligt.

Det är beklagligt att statsrådet inte vill gå upp i denna debatt, för det hade faktiskt behövts. Ett av de besked som har kommit de senaste dagarna är att man skall "spara bort" 50 % av all kärnkraftsel. Det är målsättningen. Då kan man fråga: Har inte industrin under mycket mycket lång tid sparat el? Jo,

ända sedan den första elchocken i början på 1970-talet. Redan då började man spara och man håller fortfarande på att spara el.

Ibland säger man så här: Vi har ett så lågt energipris i Sverige att det gott tål att höjas. O.K., vi har ett lågt energipris. Men det skall då kompensera annat som är dyrt. Att i det läge som svensk industri i dag befinner sig i, där ett lågt energipris är en konkurrensförutsättning, chockhöja elpriset, det kan innebära att vi förlorar många många jobb framöver.

Nu vet jag inte om statsrådet har rätt att komma tillbaka i debatten, men fortfarande är min fråga: Vad är ny-energi? Här vill många människor ha ett klart besked.

Anf. 64 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Sten Andersson i Malmö, jag har faktiskt rätt mycket kontakter med dem som anses vara experter, och det är inte någon av dem som när vi har resonerat om detta har hävdats att det är ett energiproblem att stänga Barsebäck. Icke en enda har gjort detta. Däremot har jag då klart deklarerat att det är ett effektproblem. Det måste vi alltså åtgärda. Huvuddelen av det problemet kan vi åtgärda på ett mycket lönsamt sätt genom att göra befintliga ledningar effektivare. Sedan måste vi gå vidare på den väg som Sydkraft är inne på, med vägen mot en tids- och säsongavpassad eltaxa, som i och för sig inte nödvändigtvis behöver höja priset över året men som väl höjer det under den tid då vi har den högsta förbrukningen så att vi därmed får en rimlig morot, en rimlig stimulans att försöka använda annan energi.

Sedan är det klart att jag är lika spänd som Sten Andersson på att få en vetenskaplig utläggning av vad ny energi är. Såvitt jag förstår är det på samma sätt med energi som med vatten – den kan aldrig förbrukas. Den kan bara ändra form och förorenas osv. Det är alltid energi som har funnits på något sätt i vår tillvaro och som vi plockar fram i de kvaliteter som vi tycker att vi har behov av just då. I sak kanske någon ny energi inte finns, men kanske i nya former och det är väl det mest intressanta.

Även om jag inte är övertygad om att energiministern skall gå upp i debatten, så låt mig ändå säga så här: Om vi skall prata energi i det längre perspektivet – och det kan inte skada – tycker jag att vi alla skall vara mycket medvetna om att all energi som vi vill använda i större mängd och under längre tid måste på ett naturligt sätt ingå i naturens eget energikretslopp. Gör den inte det, drar vi obevekligen på oss svärlösta och dyrbara, för att inte säga olösliga miljöproblem i det långa perspektivet. Det tycker jag är en sak som vi behöver fundera över litet till mans. Om vi använder den grundregeln för vårt handlande, då måste vi välja bort kärnkraften. Vi måste på sikt också välja bort fossila bränslen.

Jag ser med spänning fram emot att energiministern – jag är inte riktigt klar över hur uttalandet bör utformas – uttalar sig om hur den absolut avgasfria motorn skall se ut och vilket bränsle den skall ha, vätgas eller någonting annat. Vi får väl se.

Anf. 65 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! För sista gången vill jag fråga statsrådet Birgitta Dahl: Vad är ny energi? Det är säkert många som med spänning väntar på en definition av det uttrycket.

Ivar Franzén säger att det bara är ett effektproblem. Han vill ha bort kärnkraften. Han vill ha bort den fossila förbränningen, och han vill inte bygga ut vattenkraften. Var någonstans i sinnevärlden skall vi hämta den energi som vårt land så väl behöver? Sverige konkurrerar i dag faktiskt framgångsrikt på världsmarknaden tack vare en rik tillgång på energi, men vad skall vi konkurrera med framöver, om vi skall följa det recept som Ivar Franzén har presenterat? Det skall bli mycket spännande att se. En sak är säker: standarden för svenska folket kommer att sjunka och det mycket snabbt.

Sedan laborerar Ivar Franzén med olika taxor. Men till syvende og sidst är ju frågan: Vad kostar det totalt? Blir det dyrare enligt Ivar Franzéns modell än vad det har varit tidigare? Man kan ju, herr talman, bara titta litet grand utanför Sveriges gränser. Då kommer man fram till att det faktiskt satsas på en del av de energikällor, fru statsråd, som Ivar Franzén så ivrigt kritiserar.

Jag hoppas ändå att vi, när vi skall fatta de här besluten i Sveriges riksdag, är mycket väl medvetna om vilka alternativ vi skall ha, så att vi inte börjar stänga av, innan vi har sagt ifrån vad vi skall ha framöver. Här är en liten räddningsplanka för statsrådet, för i det uttalande som jag refererade tidigare, står det faktiskt som sista mening att den avvecklingen beror på hur pass mycket man kan hushålla, hur pass mycket ny energi man kan få och hur pass många nya energikällor vi kan komma fram till. Men, fru statsråd, var försiktig ändå och gör inte något som kan bli mycket dyrt för svenska folket.

Anf. 66 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag har en kommentar att göra. Det har varit utomordentligt intressant att åhöra denna debatt mellan två partier som gör anspråk på att bilda regering tillsammans. Det blir mindre intressant om den olyckan skulle inträffa att de ställs inför den uppgiften. Det är nog, herr talman, tryggast när det gäller kärnkraftsavvecklingen, en säker energiförsörjning och omsorg om miljön, att lita till socialdemokratin.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 1986/87:231 om reningen av avloppsvattnet i Öresund

Anf. 67 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att åstadkomma en effektivare rening av avloppsvattnet i Öresund.

Först och främst vill jag poängtera att även om en hel del av de föroreningar som drabbar vårt land kommer från andra länder, är våra egna utsläpp inte alls oväsentliga. Ytterligare åtgärder i vårt eget land har därför

stor betydelse för att skydda miljön. Egna åtgärder är även viktiga för att vi skall ha möjligheter att påverka andra länder i samma riktning.

När det gäller havsföroreningsfrågorna arbetar regeringens aktionsgrupp intensivt. Inom ramen för detta arbete kommer naturvårdsverket att lägga fram ett förslag till aktionsplan i juni i år. Regeringen har nyligen beslutat om åtgärder för att skydda Laholmsbukten, vilka kommer att leda till en kraftig minskning av utsläppen inte minst från jordbruket. Beträffande Kattegatt och Öresund kommer naturvårdsverket och den danska miljöstyrelsen att på resp. regeringars uppdrag presentera utredningar och förslag i slutet av juni i år.

Frågorna om utsläpp från Danmark och Sverige av föroreningar i Öresund behandlas i Öresundskommisionen. Av de redovisningar som lämnats i kommissionen har framgått att utsläppen från Köpenhamnsregionen för närvarande minskas kraftigt.

Den danska miljöministern beslutade i höstas att det fr. o. m. oktober i år får släppas ut högst 440 ton slam, räknat som torrs substans, per halvår från reningsverket för Köpenhamnsregionen. Detta innebär en rening med ca 80 %. Härutöver bör uppmärksammas att det danska folketinget nyligen också beslutat om en aktionsplan för Danmark, vilken kommer att innebära åtgärder mot både fosfor- och kväveutsläppen.

Anf. 68 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Visst är det helt klart att vi producerar ett och ett annat här i Sverige som är skadligt för miljön, men samtidigt har vårt land ett sådant geografiskt läge att vi tvingas ta emot en hel del av vad andra länder "exporterar".

Danska reningsverk har under mycket lång tid släppt ut avloppsvatten i sådant skick att svenska kuster har drabbats av föroreningar. Detta är rätt intressant med tanke på den förra debatten vi hade, när jag sade att Danmarks miljöminister vid ett flertal tillfällen ställt krav på att Barsebäck skall stängas. Det kan tyckas att man borde sopa rent framför sin egen dörr först, innan man begär att andra skall göra det.

De utsläpp som kommer från Köpenhamn drabbar inte i första hand Öresund, för där finns så pass starka strömmar att föroreningarna kommer igenom. Men på grund av vikande strömmar och motvind lägger de sig sedan i Kattegatt och utanför Hallandskusten.

Danskarna är åtminstone på papperet medvetna om det här problemet. Den 18 november i fjol beslutade det danska folketinget i all hast att alla olagliga kommunala utsläpp skulle upphöra före den 1 maj i år. De skall alltså ha upphört.

Det var inte sant, trodde vi, och det blev inte sant. Det enda som är realistiskt för att få dessa olagliga utsläpp lagliga är att med ett penndrag förklara dem för lagliga. Någon annan möjlighet finns inte.

I Köpenhamn finns ett reningsverk som heter Lynetten, och det har aldrig fungerat bra. I ett avtal som slöts mellan Sverige och Danmark i april 1974 sade man att inom fem år skulle allt spillvatten som leds ut i Öresund vara renat. Det är 13 år sedan, och fortfarande kommer mycket orenat vatten ut i Öresund.

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

*Om farhågorna för
cancerfarlig strålning
från högspänningsled-
ningar*

Reningsverket Lynetten är misslyckat av det skälet att skulle det uppstå ett driftstopp där, kan man bara lagra slam under ett dygn. Sedan måste man pumpa ut avloppsvattnet orenat i Öresund. 1982 släppte man ut 28 500 kubikmeter slam – det motsvarar 10 300 ton torrstoff – rakt ut i Öresund.

Nu säger statsrådet att förhållandena har förbättrats, och de har förbättrats något men icke alls i sådan grad att det är nöjaktigt. Det man släppte ut från Lynetten i fjol är ungefär samma mängd som om Malmö kommun med 240 000 invånare inte skulle ha något reningsverk utan kasta allt avlopp rakt i Öresund.

Statsrådet nämner två siffror i svaret. Hon säger att danska miljöministeriet har sagt att man fr. o. m. oktober 1987 endast kommer att släppa ut 440 ton torrstoff per halvår. Varför pratar man om halvår? Man pratar alltid om år annars. Jag talade i morse med en person som i går varit på Lynetten, och han sade att det kommer att handla om minst 3 000 ton nästa år.

I den följande meningen säger statsrådet: "Detta innebär en rening med ca 80 %." Men det har inte med saken att göra. Dessa 440 ton har inte dugt att göra med 80 %. Att det talas om 80 % rening beror på att danskarna inte kan rena mer. De har som regel inte kemisk rening i sina avloppsverk som vi har i Sverige.

Herr talman! Risken finns att vi än en gång blir lurade av danskarna. Danskarna har gång på gång lovat att lösa de här problemen, och gång på gång har de misslyckats. Det är positivt och bra att statsrådet har kontakter med miljöansvariga i Danmark, men nästa gång ni har kontakt, gå då utanför sammanträdesrummen och ta reda på hur det fungerar i verkligheten!

De beslut danskarna har fattat och de avtal de har tecknat med oss skiljer sig avsevärt från verkligheten. Här måste det utövas starka påtryckningar, så att saker och ting sker snabbt. Antagligen kommer det att få den effekten att Lynetten måste läggas ner. Det måste byggas ett nytt reningsverk, för det finns så mycket byggnation runt Lynetten att det inte går att bygga ut det.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 1986/87:247 om farhågorna för cancerfarlig strålning från högspänningsledningar

Anf. 69 TREDJE VICE TALMANNEN:

I Paul Lestanders frånvaro medger jag att Jan Jennehag tar emot svaret.

Anf. 70 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Paul Lestander har i en interpellation till bostadsministern frågat honom dels om han skaffat sig någon överblick om nya kraftledningar planeras och anläggs så att de kan utgöra fara för människor om farhågorna för cancerriskerna skulle besannas, dels vilka initiativ han kommer att ta för att förmå kommunerna att vid nybyggande se till att kraftledningar placeras så att farorna för människor minimeras, och dels om regeringen är beredd att vidta snabba informationsinsatser när de svenska undersökningsresultaten

kommer fram. Arbetsfördelningen inom regeringen är sådan att det ankommer på mig att besvara interpellationen.

Undersökningar av biologiska effekter av de magnetiska fälten kring kraftledningar pågår både i Sverige och utomlands. De hittills framkomna resultaten har ofta varit motsägande. För att regeringen närmare skall kunna följa utvecklingen på området har statens energiverk fått i uppdrag att årligen särskilt redovisa den forskning som bedrivs.

Energiverket har nyligen överlämnat en rapport med verkets aktuella bedömningar dels av eventuella hälsorisker, dels av behovet av ytterligare svensk forskning inom området. I korthet konstaterar energiverket att de forskningsresultat som nu finns innebär att hälsorisker på grund av elektromagnetiska fält inte helt kan avvisas och att fortsatt forskning därför är angelägen. Energiverket presenterar fem forskningsprojekt som verket anser bör prioriteras.

Eftersom hälsorisker inte kan uteslutas, måste forskningen på detta område givetvis fortsätta till dess att vi får klara besked om sådana risker föreligger eller inte. Jag räknar med att de forskningsprojekt som energiverket har prioriterat snarast kommer att påbörjas. Naturligtvis kommer allmänheten att få snabb information om de forskningsresultat som framkommer.

De kraftledningsbyggen som pågår gäller främst ombyggnader och moderniseringar av de äldre delarna av det s. k. stamnätet. Det är viktigt att i detta sammanhang konstatera dels att dessa ombyggnader i stor utsträckning sker i befintliga kraftledningsgator, dels att man vid moderniseringen ökar varje lednings överföringskapacitet så mycket att ett stort antal befintliga ledningar kan tas bort. Eftersom ledningar tas bort och sträckningen för de kvarvarande anpassas med hänsyn till ny bebyggelse bör moderniseringen av stamnätet snarast medföra att befolkningens exponering för magnetiska fält minskar.

Jag vet att kraftbolagen numera anstränger sig mer än tidigare för att finna ledningssträckningar som undviker omedelbar närhet till bebyggelse. Detta är givetvis positivt. Den för elsäkerheten ansvariga myndigheten, statens energiverk, anser inte att det hittills har framkommit skäl att ändra gällande bestämmelser. Om forskningen skulle leda till andra bedömningar så kommer elsäkerhetsbestämmelserna givetvis att ses över.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 71 JAN JENNEHAG (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka miljö- och energiministern för svaret.

Det är alldeles riktigt som Birgitta Dahl säger, att de kraftledningsbyggen som pågår främst gäller ombyggnader och moderniseringar av äldre delar av det s. k. stamnätet. Men en del nya kraftverksbyggen pågår faktiskt, och där blir det ju inte fråga om befintliga kraftledningsgator. Vad vet vi om hur dessa nya kraftledningar dras? Det är möjligt att man då undviker ledningssträckningar nära bebyggelse och att gällande bestämmelser är tillräckliga, men vi vet inte med bestämdhet.

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

*Om farhågorna för
cancerfarlig strålning
från högspänningsled-
ningar*

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

*Om remiss av förslaget
till naturskyddslag*

Att fortsatt forskning är viktig är vi helt överens om. Kraftledningarna är en källa till att människor utsätts för magnetiska fält som kan innebära hälsorisker. Jag utgår från att forskningen inriktas på att kartlägga alla faktorer i vår vardagsmiljö som kan medföra skadliga magnetfält.

Anf. 72 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag vill på den sista punkten bara bekräfta att så är fallet. Det finns ju viktiga arbetsmiljöaspekter. Det handlar också om vanliga företaget i våra hem. Jag vill alltså bekräfta att forskningen inriktas på att ta reda på alla dessa faktorer.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 1986/87:222 om remiss av förslaget till naturskyddslag

Anf. 73 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lars Ernestam har frågat mig dels om regeringen avser att låta utreda miljö- och naturvårdslagstiftningen i syfte att åstadkomma en bättre samordning, dels om regeringen är beredd att skicka ut Svenska naturskyddsföreningens förslag till ny naturskyddslag på remiss.

Svenska naturskyddsföreningens förslag till ny naturskyddslag, som överlämnats till regeringen, har formen av en idéskrift med ett allmänt hållet utkast till bestämmelser som föreslås ingå i en ny naturskyddslag. Föreningen anger också att syftet med förslaget är att vara ett underlag för en diskussion samt för ett initiativ från statsmakterna att utreda miljö- och naturskyddslagstiftningen. Förslaget är inte så utformat att det direkt kan ligga till grund för en ny naturskyddslag.

Det är naturligtvis angeläget att den lagstiftning vi har för att skydda vår miljö och vår natur är effektiv och ändamålsenlig. Nya kunskaper om miljön och ambitioner att stärka miljöintressena leder till ökade krav på lagstiftningen, liksom de erfarenheter vi successivt har vunnit om problem och ofullkomligheter i nuvarande lagstiftning. Jag utesluter inte att tillämpningen av den nya plan- och bygglagen samt naturresurslagen kan få ytterligare konsekvenser för miljölagstiftningen. Även den pågående översynen av miljövårdsorganisationen kan föranleda en anpassning av lagstiftningen.

Inom statens naturvårdsverk pågår en genomgång av naturvårdslagstiftningen. Regeringen har därför funnit det lämpligt att överlämna Naturskyddsföreningens förslag till naturvårdsverket. Jag utgår från att verket utnyttjar förslaget, vid sina fortsatta överväganden.

Anf. 74 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag har med denna interpellation önskat få en diskussion med miljöministern om splittringen i organisationen, om en samordning av lagstiftningen, om olika tillämpning av avgifter och om luckor i lagstiftningen på miljöskyddsområdet. Jag har lojalt fått ett svar från miljöministern, som i

dag inte har mindre än nio interpellationer att besvara, men jag är inte helt nöjd med detta svar.

Miljöfrågornas alltmer ökade betydelse gör att det är nödvändigt att lagstiftningen verkligen fungerar, att den är heltäckande och att organisationen är tillräcklig och smidig. Samtidigt som stora krav måste ställas på organisationen och lagstiftningen måste lagstiftningen var möjlig att tolka – den måste täcka hela miljöområdet och ge möjligheter till så få tolknings- och kompetensvister som möjligt.

Det finns i dag ett stort antal miljölagar: miljöskyddslagen, naturvårdslagen, naturresurslagen, lagen om kemiska produkter och arbetsmiljölagen; jag kan inte här räkna upp alla lagarna på området. Det finns i dag, tror jag, inte mindre än 14 statliga verk som är direkt inblandade i miljöarbetet. Samtidigt finns det i en lång rad lagar föreskrifter inskrivna om miljöhänsyn. Skogsvårdslagen, vattenlagen m. fl. är exempel på det. Men var finns samordningen?

Svenska naturskyddsföreningen, som på ett seriöst sätt representerar miljöopinionen här i landet, har i ett brev till miljöministern hävdad och understrukt en del av de synpunkter som jag här har framfört om att stora delar av naturvårds- och miljöskyddslagstiftningen behöver omarbetas. Föreningen föreslår att regeringen tillsätter en bred parlamentarisk utredning. Naturskyddsföreningen anser att det i direktiven till denna utredning skall ingå att man förutsättningslöst skall utreda hur en miljölagstiftning skall utformas, så att den dels motsvarar nu aktuella miljömål, dels på ett heltäckande sätt för in miljömålen i olika samhällssektorer. En effektiv utredning bör enligt föreningens uppfattning kunna redovisa resultatet inom 18 månader.

Naturskyddsföreningen har också tagit fram en skiss till en ny naturskyddslag. Jag har i min interpellation frågat miljöministern om hon är beredd att sända ut detta förslag på remiss till berörda organ. Statsrådet hänvisar till att förslaget har överlämnats till naturvårdsverket för eventuella överväganden. Dessutom hänvisar hon till att naturvårdsverket har ett uppdrag att gå igenom naturvårdslagstiftningen.

Jag anser att den översyn som naturvårdsverket gör i och för sig kan vara angelägen men att den är otillräcklig. Som stöd för den ståndpunkten kan jag hänvisa till ett svar som Naturskyddsföreningen fått från naturvårdsverket, där det står att direktiven för det utredningsuppdrag som naturvårdsverket har endast delvis tillgodoser de övergripande krav som ställs i Naturskyddsföreningens idéförslag till ny lagstiftning.

Detta svar till Naturskyddsföreningen visar ju att jag har rätt i min uppfattning. Det utredningsarbete som pågår vid naturvårdsverket är begränsat. Det är, kan man säga, ett skummande på ytan. Dessa slutsatser från min sida gör att jag, med försök till någon fördjupning, upprepar mina frågor till miljöministern:

Är inte det utredningsarbete som på frivillig basis utförs av Naturskyddsföreningen så värdefullt, att ett yttrande över idéskissen borde inforas från alla berörda organ? Nu har ju förslaget bara överlämnats till naturvårdsverket för eventuella överväganden. Svaret från naturvårdsverket till Natur-

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

*Om remiss av förslaget
till naturskyddslag*

skyddsföreningen visar ju att verket inte anser sig ha mandat att diskutera alla förslagen.

Visar inte bristerna i lagstiftningen och de alltmer ökande kraven, att det är hög tid att tillsätta en parlamentarisk utredning, som tar sig an lagstiftningen och organisationen på hela miljöområdet?

Anf. 75 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det finns två problem på det här området enligt min mening. För övrigt uttryckte statsministern så sent som häromdagen samma uppfattning som refererats i pressen. Dels är nuvarande lagstiftning i sig själv för svag och splittrad, dels finns det problem med tillämpningen, tillsynen och efterlevnaden av lagstiftningen. Jag vill säga att det alltså under de närmaste åren kommer att behöva ske en uppskärpning i båda avseendena. Jag tror vi är överens på den punkten.

Nästa steg: Hur genomförs detta arbete? För närvarande pågår dels den översyn som naturvårdsverket självt har startat, dels befinner vi oss i det skede när de nya, mycket viktiga lagarna plan- och bygglagen och naturresurslagen skall sättas i sjön och börja tillämpas, dels får vi den 1 september Sven Heurgrens utredning om organisationen på natur- och miljövårdens område.

Jag menar därför att det finns skäl att avvakta något – inte för att försena utan tvärtom för att så effektivt som möjligt utarbeta förslaget, innan vi definitivt bestämmer oss för vilken form vi skall välja för att snabbt få till stånd förbättringar av tillämpningen av miljölagstiftningen. Vissa delreformer, som är mycket viktiga, har för övrigt redan genomförts eller ligger på riksdagens bord.

I den processen menar jag att vi inte skulle föra utvecklingen framåt särskilt mycket genom att skicka ut ett enskilt förslag, hur värdefullt det än är, på allmän remiss, utan det måste ingå i det arbete vi nu har framför oss för att få en bättre och effektivare lagstiftning på detta område.

Anf. 76 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag har med intresse lyssnat på detta svar. Det finns bara några problem som jag vill ta upp i sammanhanget.

Under den tid som går innan statsrådet eventuellt kommer fram till slutsatsen att man behöver göra en övergripande utredning fortsätter man att redovisa delar av olika förslag till riksdagen. Vi har ett sådant förslag nu, om ändring i miljöskyddslagen, som statsrådet mycket väl känner till. Ett sådant delförslag blir inte ordentligt genomarbetat, eftersom det hänförs till den nuvarande organisationen och den nuvarande lagstiftningen. Ta t. ex. detta att man inte kan ta ut miljöskyddsavgifter bara därför att man saknar resurser och organisationen inte är tillräcklig. Så uppfattade jag svaret. Det är i och för sig en fråga som vi får diskutera senare här i riksdagen, men jag tar det som ett exempel på problem som får en otillräcklig lösning genom att man inte kan ta sig an en genomgripande utredning.

Sedan har vi det här med Naturskyddsföreningen. Jag tror att det är ganska ovanligt att en frivillig organisation, utanför den statliga byråkratin, tar fram ett så omfattande förslag som detta, Bättre naturskydd. Om nu en

organisation har tänkt igenom en fråga så här noga, är det väl rimligt att man tar till vara detta. Jag begär inte någon formell remiss, men jag tycker ändå att det kunde vara skäl att; på samma sätt som statsrådet överlämnar förslaget till naturvårdsverket, överlämna det till de övriga 14 verk som är engagerade i miljöarbetet och säga: Här får ni det här förslaget, det vore intressant för mig att få era synpunkter på det. Nu hamnar förslaget bara hos naturvårdsverket, som säger sig inte ha någon egentlig nytta av det.

Anf. 77 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag misstänker inte Lars Ernestam för att vara byråkratisk, men jag ville bara försäkra mig om att han inte är det. Det är klart att förslaget skall tas till vara. Vi har inte skilt oss från saken i departementet bara därför att vi också har sett till att naturvårdsverket använder sig av detta i sitt arbete. Men det kunde ju hända att det vore lämpligt att, om vi kommer fram till en samlad form för översynen, låta förslaget ingå i denna.

Anf. 78 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talmän! Det här börjar se mer tillfredsställande ut. Jag tycker nästan att det syftar fram mot att statsrådet anser att vi måste komma fram till en samlad översyn. Visserligen har hon antytt detta i en del sammanhang, men det är glädjande att den samlade översyn som vi har föreslagit kanske kan komma till stånd. Och kommer den inom rimlig tid så kan naturligtvis detta förslag ingå där. Mina förhoppningar är dock inte så stora att insatserna kommer att göras inom de närmaste åren, utan jag är rädd att man kommer att fortsätta med vad jag upplever som ett lappverk på befintlig lagstiftning.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 1986/87:213 om riskerna med bensen i blyfri bensen

Anf. 79 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har mot bakgrund av vissa pressuppgifter om risker med bensen i den blyfria bensen, frågat mig:

- 1) Vilka åtgärder avser miljöministern vidta för att snarast presentera en analys av nämnda risker med bensen i blyfri bensen?
- 2) Vilka åtgärder avser miljöministern vidta för att snarast försöka eliminera dessa risker?
- 3) Vilka åtgärder avser miljöministern vidta för att informera allmänheten om riskerna med bensen i bensen?

De prover av blyfri bensen som hittills hunnit analyseras har innehållit i genomsnitt 3,4 volymprocent bensen. Detta är samma genomsnittliga bensenhalt som fanns i de prover av blyad bensen som togs år 1985. Den högsta bensenhalt som uppmätts i blyfri bensen är 4,2 %, vilket är lägre än de 4,9 % som uppmättes i prov av blybensin år 1985. Högsta tillåtna bensenhalten är 5,0 %.

Statens naturvårdsverk och kemikalieinspektionen kartlägger för närvarande olika bensintillsatser och deras påverkan på bl. a. utsläpp och hälsorisker. Arbetet syftar bl. a. till nya föreskrifter för motorbensin. Syftet är att nedbringa hälso- och miljöriskerna så mycket som möjligt.

Jag avser att inom kort ta upp överläggningar med naturvårdsverket och oljebranschen för att snarast få till stånd återvinning av den bensen som dunstar av vid tankning av bilar.

Anf. 80 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag tror att svaret till mig är det sjunde i en lång rad i dag, och statsrådet har ett par svar kvar.

"Bly andas vi in. Bensen andas vi också in, men vi får det även direkt genom huden."

Det är alldeles riktigt att jag har hänvisat till pressuppgifter, Birgitta Dahl, och jag skulle vilja göra det här i kammaren också. Så här står det i en uppslagsbok som citeras:

"Bensenförgiftning kan uppstå vid inandning av bensenånga eller genom att bensen upptas genom huden. Av de vanligen förekommande lösningsmedlen är bensen det giftigaste."

När jag hade läst det där i tidningen, gick jag till biblioteket i riksdagen och slog upp en annan bok. Där hittade jag följande: "Bensenförgiftning kan uppstå vid inandning av bensenånga eller nedsväljning av bensen. Akut förgiftning ger till en början upprymd sinnesstämning, ungefär som vid alkoholberusning, senare huvudvärk, illamående, omtöckning och i allvarliga fall död genom andningsförlamning. Bensenångor, även i relativt låg koncentration men under lång tid ger kroniska förgiftningssymtom som irritation, huvudvärk, sömnlöshet, trötthet och så småningom anemi på grund av benmärgsskada."

Det är klart att man blir förskräckt när man läser någonting sådant, Birgitta Dahl!

Hur stora är då riskerna, och när är riskerna som störst? Såvitt jag kan förstå är det vid tankning. Här får jag ett svar av Birgitta Dahl som säger att man skall studera detta. Jag vet att man i andra länder använder "muffar" vid tankning för att det inte skall bli något utsläpp omkring själva pumpen. I samband med interpellationen har jag också fått kontakt med oljebolag i Göteborg, som säger att man där redan använder sådana här "muffar" med gott resultat. Vi får hoppas att den verksamheten skall sprida sig.

Men det gäller ju också den direkta beröringen. Enligt uppgift har vissa skögsbolag förbjudit användning av blyfri bensin i motorsågarna därför att man har upptäckt att skogsarbetarna inte har mått bra av den. Man har t. o. m. sett sjukdomsfall som man tror beror på detta. Det här är någonting som måste observeras.

Dessutom har några privatbilister nämnt för mig att de har känt sig irriterade, framför allt när de tankat i motvind. Då kan man naturligtvis säga att det gäller vanlig bensin också. I varje fall påstår man – det rör sig alltså endast om påståenden – att man känner en annan typ av irritation när det gäller den blyfria bensinen. Det handlar således om bensenet.

Som jag ser saken är den största risken att det inte blir någon katalysatoref-

fekt förrän fordonet når en hastighet av 20–25 km i timmen. Om fordonet kör saktare, lär bensenet också – jag är själv inte kemist – gå direkt ut i luften. Det skulle betyda att hela den bensenmängd som finns skulle gå ut i luften utan att användas i katalysatorprocessen.

Vad skall man då göra? Vilka åtgärder kan bli nödvändiga för att dessa risker skall kunna elimineras? Jag tycker att Birgitta Dahl är på rätt väg när det gäller "muffarna" och återsugning av ångorna – det finns ju sådan också. Men vad jag efterlyser, och det hoppas jag att vi alla är eniga om, är att man sprider informationen om detta så snabbt som möjligt över hela landet, så att åtgärder kan vidtas snarast möjligt.

Jag kan själv inte göra en bedömning och frågar därför: Hur farligt är bensenet när hastigheten är under 20 km i timmen? Går verkligen bensenet rakt ut i luften, och vilka åtgärder vidtas i så fall? Om vi använder blyfri bensin i motorer som saknar katalysator, går ju också den blyfria bensinen rakt ut i luften, och jag vill fråga: Vad gör man i det fallet? Skall man använda blyfri bensin i motorer som saknar katalysator?

Anf. 81 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! För det första vill jag framhålla att det här är en mycket allvarlig och viktig fråga samt att detta är ett mycket bra exempel på hur interpellationsinstitutet bör användas när det gäller att reda ut viktiga problem.

För det andra skulle jag vilja sortera ut ett par av problemen. Vårt gemensamma syfte är ju att problemen måste lösas.

Jag börjar med att säga någonting om motorsågarna. Det är främst av tekniska skäl som man inte använder blyfri bensin. Motorsågarna klarar inte det för närvarande.

Vidare tyckte jag att det kunde vara positivt att i svaret visa på att den blyfria bensinen inte – som man har kunnat läsa i en del tidningar – har en högre bensenhalt än den blyade bensinen. Det hade ju i så fall varit mycket tråkigt, eftersom den blyfria bensinen ur andra synpunkter har så många fördelar när det gäller miljö och hälsa. Jag tycker således att det är bra att få den saken klarlagd.

Men vi är inte slutligt lugnade, och det är därför som kemikalieinspektionen och naturvårdsverket arbetar med dessa frågor. Syftet är att åstadkomma strängare föreskrifter för att minska hälsoriskerna.

Så till ett annat problem som Elisabeth Fleetwood tar upp. Hon frågar: Vad händer vid låga hastigheter? Ja, problemen är desamma när det gäller bensenet vare sig det är fråga om katalysatorbilar eller andra fordon, vare sig man kör med blyad eller blyfri bensin.

Vad det handlar om är att storstäderna och tätorterna har sina alldeles speciella och mycket allvarliga trafikmiljöproblem, som måste lösas genom ganska radikala åtgärder under de närmaste åren. Det gäller t. ex. att i så stor utsträckning som möjligt försöka leda tung genomfartstrafik utanför tätbebyggda områden, så att man inte i onödan får de trafikströmmar som i dag finns. Jag tänker då på de många stoppen, som gör att fordon passerar tätbebyggda områden med låg hastighet.

Detta ingår i det arbete med en ny trafikpolitik som regeringen för

närvarande bedriver. Naturligtvis måste detta också ingå i kommunernas arbete. Både Elisabeth Fleetwood och jag bor i storstadskommuner, där ett sådant arbete måste utföras.

Självfallet bör vi på sikt eftersträva ännu bättre motortyper och motorfordon än dem vi nu har, med den bästa formen av katalytisk rening och samma stränga avgasnormer som vi får. I princip handlar det alltså om helt nya drivmedelssystem och drivsystem. Rent tekniskt är det också möjligt för bilindustrin att ta fram sådana produkter. Men det kräver en internationell samordning, och det är vad regeringens arbete för närvarande syftar till. Vi har ett samarbete mellan miljö- och energidepartementet, kommunikationsdepartementet och utrikeshandelsministrarnas del av utrikesdepartementet.

Anf. 82 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Beträffande motorsågarna tror jag mig vara riktigt underrättad när jag säger att man har märkt att skogsarbetare har mått direkt illa vid användning av blyfri bensin. Jag tror således inte att problemen därvidlag har varit av teknisk art. Man har ju noterat sjukdomsfall. Det är i högsta grad nödvändigt att fästa uppmärksamheten på detta. Det lär vara bensenet som har gjort att skogsbolagen har förbjudit användning av blyfri bensin.

Både statsrådet och jag har varit sjuka i omgångar. Det har därför hunnit gå några veckor sedan jag framställde interpellationen. Jag har under denna tid hunnit få ganska många kontakter. Jag tycker att Birgitta Dahl har en mycket positiv inställning när det gäller att så snabbt som möjligt försöka få en lösning på dessa problem. Därför skall jag inte vara envis i dag. Men jag kan försäkra att jag återkommer när jag vet mer om bensenet och om hur vi skall bära oss åt i detta avseende.

Birgitta Dahl talar om andra typer av motorer. På sätt och vis är det frestande, herr talman, att föra in samtalet på t. ex. frågan om elektriska motorer. Men jag skall inte göra det nu. Interpellationen gäller inte den saken. Jag återkommer i stället vid ett senare tillfälle.

Med detta tackar jag ännu en gång för svaret i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 1986/87:225 om miljöförstörande utsläpp

Anf. 83 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig

- vad regeringen avser att göra för att de av riksdagen antagna utsläppsmålen beträffande svavel- och kväveoxider skall uppfyllas,
- om regeringen anser att samma minskningsmål bör gälla i Stockholm som i övriga delar av landet och
- om beslutet att godkänna oförändrade utsläpp från Värtaverket kan påverka Sveriges möjligheter att få England och Polen att gå med på en 30-procentig minskning av sina svavelutsläpp.

De mål för minskning av svavel- och kväveoxidutsläpp som riksdagen år 1985 beslutade innebär att utsläppen av svaveloxid till år 1995 skall minska med 65 % och utsläppen av kväveoxider med 30 %, räknat från 1980 års nivå. Regeringen anser att det är utomordentligt angeläget att dessa mål uppfylls och att de av riksdagen och regeringen beslutade insatserna syftar till att så skall kunna ske. Naturvårdsverket kommer till sommaren att redovisa en uppföljning av hittills vidtagna åtgärder och ett förslag till fortsatt program för nästa treårsperiod.

Målsättningen i fråga om svaveldioxid bedömer jag kommer att kunna uppfyllas redan med beslutade åtgärder. Jag vill i sammanhanget bl. a. nämna att regeringen har för avsikt att besluta om en minskning av svavelhalten i tunnelja till 0,2 %. Regeringen överväger också möjligheterna att minska svavelhalten i tjockolja.

Läget beträffande utsläpp av kväveoxider är mera komplicerat. Trots att Sverige beslutat införa katalytisk rening på nya bilar fr. o. m. 1989 års modeller, tyder naturvårdsverkets undersökningar på att utsläppen från vägtrafik inte kommer att minska tillräckligt till år 1995, om inte ytterligare åtgärder vidtas. Till åtgärder som för närvarande övervägs hör ett förslag från naturvårdsverket om avgaskrav för lastbilar och bussar. Problemet behandlas också i det trafikpolitiska arbete som nu pågår. När det gäller förbränningsanläggningar har naturvårdsverket och energiverket arbetat fram ett förslag till handlingsprogram med bl. a. riktlinjer för högsta tillåtna utsläpp.

De utsläppsmål som angivits avser de totala utsläppen för hela landet. Dessa utsläppsmål i sig innebär därför inga garantier för att utsläppsminskningen blir av samma storlek på alla håll. Med tanke på den dåliga luft som finns inom de centrala delarna av storstadsregionerna är det dock givetvis önskvärt att minskningen där blir minst lika stor som inom andra delar av landet. Detta kan beaktas bl. a. vid tillståndsprövningen enligt byggnadslagen eller miljöskyddslagen av anläggningar som kräver sådant tillstånd. Här har emellertid även kommunerna ett stort ansvar.

Regeringens beslut om Värtaverket innebär att utsläppen därifrån inte får öka trots en utökning av verksamheten. Tvärtom kommer i vart fall svavelutsläppen att minska. Den fortsatta utbyggnaden av fjärrvärmen leder också till en fortgående minskning av utsläppen av svavel över Stockholms innerstad. Den nya anläggningen i Värtan innebär dessutom introduktion av en ny miljövänlig förbränningsteknik som, om den sprids även till andra länder, skulle bli värdefull i strävandena att minska de försurande utsläppen i Europa. Enligt min mening finns det därför ingen anledning att tro att beslutet att godkänna oförändrade utsläpp från Värtaverket skulle påverka Englands och Polens vilja att gå med på en 30-procentig minskning av sina svavelutsläpp.

Anf. 84 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Birgitta Dahl för svaret på min interpellation.

Interpellationen har framför allt sitt ursprung i situationen i Stockholmsregionen. Häromdagen fanns det i tidningen notiser om att skogsdöden i Stockholmsområdet är betydligt värre än man tidigare har räknat med. Det

är nog ett faktum att försurningsproblemen i denna region är mycket allvarliga. Det är att notera, att även om man allmänt sett konstaterar att mycket av det försurande nedfallet kommer från utlandet gäller inte det på samma sätt för denna region.

I Stockholmsområdet räknar man med att hälften av de försurande utsläppen produceras här, dvs. är av lokal karaktär. Detta är något av en utmaning, därför att det, mer än på andra håll, är vårt eget ansvar att se till att minska de försurande utsläppen. Det spelar alltså mycket stor roll vilka åtgärder som vidtas i regionen.

Det är mot den bakgrunden som vi är många som har tyckt att beslutet att godkänna uppbyggandet av ett koleldat värmeverk i Värtan är ganska anmärkningsvärt. Vi har också tyckt att ambitionsnivån, dvs. att utsläppen av framför allt svavel inte får öka, är väl låg.

Nu säger Birgitta Dahl att det kommer att bli en minskning, därför att Värtaverket har ett större arbetsområde än tidigare verk i Värtan. Det är naturligtvis sant att Värtaverket har ett större arbetsområde, men det ersätter inte bara fossileldad värmeproduktion utan också, såvitt jag vet, värmepumpar.

Under denna vinter räknar man med att ungefär hälften av värmeförsörjningen i Stockholm har kommit från värmepumpar. Detta innebär, i varje fall enligt de uppgifter jag har fått, knappast att de regler som regeringen har satt upp för Värtaverket medför någon reell minskning – det kan möjligen bli en marginell minskning. Det är mycket svårt att bedöma detta på förhand, utan det visar sig i efterhand.

Koncessionsnämnden har visserligen inte sagt sitt ännu, och det finns hittills indikationer på att nämnden kommer att skärpa kraven ytterligare. Helt klart är dock att Stockholm Energi har sagt att deras utgångspunkt är just oförändrade utsläpp och att det först efter ett par år är möjligt att bedöma om det blir en minskning av utsläppen, om de kommer att vara oförändrade eller om de t. o. m. ökar litet.

Det här måste uppfattas som helt otillfredsställande, i ett skede där det är en gemensam ambition att få ner utsläppen så mycket som möjligt. Såvitt jag kan se innebär inte Värtaverket, i varje fall inte på något påtagligt sätt, en förbättrad situation vad gäller utsläppen i Stockholmsområdet. Utgångspunkten för varje nytt energisystem, i synnerhet i denna region, borde vara att det skulle innebära en radikal förändring – det är radikala förändringar som behövs.

Det är riktigt att det inte bara är värmeanläggningar och industrier som förorsakar problemen, utan det är också bilismen. Jag kan bara konstatera att centerpartiet ville införa den katalytiska avgasreningen tidigare än vad som beslutades. Det är beklagligt att man skall behöva vänta så pass länge – även om det bara rör sig om ytterligare något år är det olyckligt.

Jag hoppas att regeringen noga överväger hur utvecklingen ytterligare kan påskyndas för att minska utsläppen från bilismen. Det kan handla om att stimulera framtagandet av nya motortyper, åtgärder för att få till stånd en övergång från bilism till kollektivtrafik m. m. Det krävs alltså åtgärder.

Det finns ytterligare ett fält som borde diskuteras och det är utsläppen från industrier. Centern har föreslagit utsläppsavgifter, som skulle gälla även för

dem som håller sig inom ramen för de regler som koncessionsnämnden har angivit, dvs. en stimulans till industrier och värmeverk att minska sina utsläpp och så att de kommer under det utsläppstak som har angetts. Tyvärr har vi i centern hittills inte fått något stöd från socialdemokratin för den tanken.

Det krävs alltså kraftåtgärder. Jag konstaterar då med beklagande att de åtgärder som regeringen hittills har vidtagit för Stockholms vidkommande inte tyder på att det blir någon radikal förbättring av luftsituationen i Stockholmsregionen.

Anf. 85 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! När vi diskuterar utsläppsfrågor är det angeläget att precisera var partierna står, och det var därför jag begärde ordet. Det finns ingen större skillnad i synsätt när det gäller utsläppsgränser mellan Pär Granstedt och mig, och i många av dessa frågor står också moderaterna på samma sida som centern och folkpartiet. När vi i riksdagen har röstat om dessa frågor har majoriteten bestått av socialdemokraterna och vpk, och de borgerliga partierna, ibland centern och folkpartiet, har stått på den andra sidan.

Det gäller bl. a. en sänkning av de inhemska utsläppen till två tredjedelar. Nu säger miljöministern optimistiskt att hon tror att det målet skall nås. Vad är då kommentaren till att svavelutsläppen har ökat det senaste året?

När det gäller kväve, som bevisligen är farligt, är minskningsnivån ganska lågt satt, och folkpartiet anser att utsläppen måste halveras under perioden fram till perioden 1995. Vad säger statsrådet om perioden efter 1995? Miljöreformen anser att svavelutsläppen måste minska med 80–90 %.

När det gäller kolanvändningen har mina partikamrater i Stockholm ställt upp bakom beslutet att bygga Värtaverket. Tyvärr måste åtgärder vidtas för att behålla energin när kärnkraften skall avvecklas. I fråga om normerna där anser folkpartiet att 0,05 gram svavel per megajoule bör vara den övre gränsen. Det förslaget har socialdemokraterna inte ställt sig bakom i riksdagen, utan vi har fått reservera oss för det.

Om den tjocka eldningsoljan säger statsrådet att en sänkning övervägs från 1,5 till 0,5 %. Kommer det verkligen förslag på den punkten?

Vi fick i dag ett positivt besked om den tunna eldningsoljan, nämligen att kravet på en minskning av svavelhalten till 0,2 %, som folkpartiet har begärt, skall uppfyllas. Det finns en lång rad sådana här frågeställningar där vi har haft olika uppfattningar i riksdagen. Jag vill slutligen ta upp biltrafiken. Vi har inte varit överens om tidpunkten för övergången till katalysatorrening och bättre reningsteknik i övrigt. Men det som står i fokus nu är den befintliga bilparken. De borgerliga partierna har i riksdagen begärt stimulanser för att få bilar från den äldre bilparken att gå över till bättre rening. Vi har ständigt fått negativa svar, men det är en viktig frågeställning. Är statsrådet beredd att medverka till att vi får möjlighet att införa stimulanser för rening av avgaser från de äldre bilar som inte har katalysatorrening?

Anf. 86 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vi skulle kunna göra den här debatten till en diskussion om vem som har varit sämst eller bäst i det förgångna. Vi har många exempel att beslå varandra med om vi skulle önska det. Men det är både tröttsamt och destruktivt att hålla på med det. Jag vill bara ge ett exempel: Under åren 1976–1982 lyckades man inte komma fram till något riksdagsbeslut om kraftfulla åtgärder för att skärpa normerna för utsläpp från koleldade anläggningar. Det var ett av de första förslag som jag som ny energiminister lade fram till riksdagen och som innebar att vi i dag har världens strängaste krav. Vid den tidpunkt då de genomfördes var det många som ansåg att de tekniskt sett var omöjliga att uppfylla. I dag vet vi att vi klarar av dem med bred marginal. Därför är det sannolikt att de kommer att skärpas.

När det gäller utsläpp från oljeeldade anläggningar har vi notifierat GATT. Vi väntar bara på att processen skall bli färdig för att vi skall kunna fatta beslut. Men ännu mer betydelsefullt är att vi genom samlade åtgärder för att minska oljeanvändningen och skärpa bestämmelserna redan nu har fått en minskning av svavelutsläppen med 70 % räknat från 1970 och att vi sannolikt till mitten av 1990-talet – vilket jag anser nödvändigt – kommer att kunna uppnå den 85–90-procentiga reduktion som många talar om.

Vi har också minskat behovet av att använda kol till mellan en tredjedel och hälften av vad vi alla räknade med vid tiden för folkomröstningen om kärnkraft 1980 – och det är betydelsefullt för att minska utsläppsnivåerna. Det är emellertid långt ifrån tillräckligt. Vår ambition är att fortsätta minskningen, bl. a. genom att utveckla ny miljövänlig förbränningsteknik. Värtaanläggningen är en anläggning där vi får pröva sådan teknik, och den kommer bara att få gå under förutsättning att den klarar mycket stränga krav. Totalt sett – genom den utbyggnad av fjärrvärmesystemet vari Värtan ingår – handlar det om en minskning med 300 ton/år i Stockholm. Kväveutsläppen blir oförändrade, men alltså inte högre.

Det är riktigt att man mitt i vintern ibland stänger av värmepumpar. Varför? Jo, mitt i vintern har vi i flera år under lång tid tvingats producera el med oljeeldade kondenskraftverk. Detta är ur miljösynpunkt mycket olämpligt – detta kan låta motsägelsefullt, men det är verkligheten. Och jag tror att Pär Granstedt och jag kan vara överens om att det i den situationen är klokt att göra så.

Det förhållandet att svavelutsläppen har ökat har ett samband med att vi i flera år har haft stränga vintrar, som har ökat oljeanvändningen – tyvärr även för elproduktion i våra kondenskraftverk. Dessutom har den omvända oljekrisen förra året lett till att många, på ett sätt som inte är önskvärt, har börjat använda olja igen. Den utvecklingen bör förhindras.

Till slut vill jag säga att när det gäller storstäder som Stockholm har de bästa resultaten när det gäller minskning av utsläppen hittills nåtts på energisidan. Situationen är betydligt mer bekymmersam vad gäller trafiken. Därför har jag haft överläggningar med kommunalpolitikerna från storstadsområdena om möjligheterna att åstadkomma betydligt bättre insatser när det gäller trafiken för att påtagligt förbättra miljön i dessa områden. Det är verkligen nödvändigt.

Anf. 87 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Miljö- och energiministern ville inte att vi skulle ägna oss åt att diskutera det förgångna. Jag kan ha förståelse för det när jag har hört det exempel som statsrådet tog, nämligen att det under de borgerliga åren inte hade varit möjligt att komma fram till ett riksdagsbeslut om reningskrav. Det var så, som Birgitta Dahl säkert minns, att den dåvarande mittenregeringen lade fram ett sådant förslag våren 1982. Det förslaget fälldes av socialdemokraterna och moderaterna tillsammans. Vad denna heliga eller oheliga allians hade för syfte i det här sammanhanget kan diskuteras. Det sades från socialdemokratiskt håll att det var otillräckligt, från moderaterna att det var litet för strängt. Men resultatet blev att hela processen blev uppskjuten. Socialdemokraterna får alltså tillsammans med moderata samlingspartiet helt ta på sig ansvaret för att det inte då blev något riksdagsbeslut.

Sedan säger Birgitta Dahl att de stora insatserna när det gäller att få ned de försurande utsläppen har varit minskning av användning av fossila bränslen. Det är riktigt och den har varit mycket betydelsefull. Vad har då varit den socialdemokratiska regeringens bidrag i arbetet för att få ned oljeanvändningen och över huvud taget att få en bättre energihushållning här i landet? Jo, den socialdemokratiska regeringen har tagit bort de stimulansbidrag som fanns för energibesparande investeringar. Man har tagit bort anslaget till den kommunala energirådgivningen, som gav kommunerna möjlighet att hjälpa dem som ville göra energibesparande investeringar och man har kraftigt skurit ned statens anslag till energiforskning och utveckling av ny teknik.

Såvitt jag kan förstå har de politiska förändringar som har skett sedan socialdemokraterna kom till makten varit enbart negativa beträffande möjligheterna att få till stånd energihushållning och ny energiteknik. Att det ändå här skett en hel del beror naturligtvis på att energipriserna ett tag låg så pass högt att de stimulerade till energibesparande investeringar. Detta gäller framför allt olja, men däremot inte på elsidan, där det har varit en ganska ordentlig elrea. Numera är priset inte speciellt högt på olja heller, och vi ser resultatet i form av ökade utsläpp.

När det till sist gäller Värtaverket vill jag konstatera, att även om utbyggd fjärrvärme leder till mindre utsläpp kan man i detta fjärrvärmesystem använda flera olika energikällor. En viktig källa i dag är värmepumpar, som delvis kommer att ersättas av koleldning – och det kan inte vara någon fördel ur utsläppsynpunkt.

Anf. 88 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Utöver besparingar, som Pär Granstedt tog upp och som är en mycket angelägen fråga, är också skärpta normer för utsläpp mycket viktiga. Jag kan inte förstå varför inte regeringen och majoriteten här i riksdagen kan ställa sig bakom de krav vi har. Jag skall inte räkna upp alla procenttal, eftersom det är teknikaliteter. Men det visar sig på alla sätt att det finns tekniska möjligheter att skärpa normerna både för koleldning, för den tjocka eldningsoljan och mycket annat. Därför är det förvånande att vi bara har kommit till den lätta oljan. Det är bra att det blir 0,2 %, men också de andra frågeställningarna där socialdemokraterna och vpk har röstat emot i

riksdagen är mycket viktiga. Det är viktigt att få skärpta normer även på dessa områden.

Statsrådet sade att biltrafiken är en stor fråga i det här sammanhanget. Jag hade väl hoppats att ändå få något belyst hur Birgitta Dahl ser på våra synpunkter om miljöstimulanser för den befintliga bilparken. Det är ändå så att bilarna är seglivade. Vi vet att vi har bra bilar som varar många år och att det dröjer oerhört länge innan den bättre reningen slår igenom. Då skulle stimulanser för den befintliga bilparken kanske vara det just nu allra mest effektiva sättet att minska kväveutsläppen.

I övrigt delar jag uppfattningarna om den tyngre biltrafiken, om att vi vill ha Kalifornienkrav osv., men jag tycker inte att det är någon idé att räkna upp alla de krav vi har. Det är bra att statsrådet nu arbetar med de tyngre fordonen, men också ägarna till de befintliga personbilarna bör få stimulans för att skaffa bättre rening på sina bilar.

Anf. 89 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag är näst intill imponerad av det dödsförakt varmed Pär Granstedt kastar sig ut i debatten med några exempel som jag var snäll nog att inte ta upp i mitt förra anförande.

Det är riktigt att förslaget från mittenregeringen föll därför att moderaterna och socialdemokraterna röstade emot, men det var av helt olika skäl. Moderaterna ville inte ha ens de låga krav som mittenregeringen föreslog. Vi krävde betydligt strängare normer. Om ni hade varit kloka hade ni 1980 efter folkomröstningen stött vårt motionsförslag om att kärnkraftsavvecklingen skulle vara avslutad senast år 2010. Det förslaget fördes fram i en socialdemokratisk motion efter folkomröstningen. Om ni hade varit lika kloka och röstat med oss när det gällde strängare utsläppskrav, hade denna fråga inte blivit försenat ett par år till dess att vi fick en socialdemokratisk regering.

När det sedan gäller de samlade insatserna för hushållning och utveckling av ny miljövänlig teknik är det ett faktum att av de sammanlagt 10 miljarder som har satsats de senaste drygt tio åren har 7 miljarder satsats efter det socialdemokratiska regeringstillträdet i oktober 1982, alltså nästan tre fjärdedelar. Det är också under den tiden som halveringen av oljeanvändningen och den mycket kraftiga reduktionen av behovet av att använda kol har genomförts. Jag säger inte detta för att jag vill påstå att insatserna hittills varit tillräckliga. Vår ambition är att öka dem.

Vad vi måste ge oss på med mycket stor kraft är trafiksystemet. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på en sak, och det är att de socialdemokratiska lokala organisationerna och deras kommunala företrädare i Stockholm, Göteborg och Malmö när det gäller trafiken har lagt fram mycket långtgående förslag till förändringar för att förbättra miljön, bl. a. i sina program i kommunerna men också i form av motioner till den socialdemokratiska partikongressen. Dessa frågor kommer att behandlas där, och riktlinjer som kommer att påverka arbetet så länge vi har en socialdemokratisk regering kommer att läggas fast vid kongressen.

Anf. 90 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Vem som är mest dödsföraktande, Birgitta Dahl eller jag, skall vi kanske inte tvista om. Jag är naturligtvis glad över att Birgitta Dahl tillerkänner mig mod. Däremot tror jag inte att jag visade särskilt mycket mod just i det här fallet, därför att min kritik mot vad socialdemokraterna gjorde våren 1982 är mycket berättigad. Jag sade i mitt inlägg att moderaterna och socialdemokraterna anförde olika motiv, men vad de gjorde tillsammans var att fälla mittenregeringens förslag, och det medförde att inga skärpningar åstadkoms. Man stoppade de skärpningar av kraven som mittenregeringen ville genomföra. Det är faktiskt vad man åstadkommer som räknas, inte vilka haranger man omger sitt agerande med. Socialdemokraterna bromsade alltså en utveckling.

Om man bara hade varit ute efter skärpningar kunde man mycket väl ha låtit mittenregeringens förslag gå igenom och sedan återkommit med förslag till ytterligare skärpningar. Så har vi gjort. Vi godtog det förslaget då och har sedan successivt krävt ytterligare skärpningar. Men när vi har krävt ytterligare skärpningar under senare år, då är det socialdemokraterna som – den här gången tillsammans med vpk – har satt stopp.

Jag kan tyvärr inte riktigt ta ställning till Birgitta Dahls räkneexempel när det gäller satsning på hushållning och alternativ, men vad jag vet är att de uppgifter som jag lämnade i mitt förra inlägg, nämligen att man har skurit ner anslaget till energiforskning och utveckling av ny energiteknik kraftigt under dessa år, är riktiga. Man har också dragit in bidragen till energibesparingsinvesteringar och kommunal energirådgivning. Det är klara och oomtvistliga fakta.

Jag har uppriktigt sagt varit ganska bekymrad över den socialdemokratiska energipolitiken på dessa områden samtidigt som jag uppskattar de otvetydiga uttalanden som Birgitta Dahl ofta gör om vikten av att säkerställa en kärnkraftsavveckling. Det är alltså viktigt att arbeta på ett sådant sätt att vi får ett energisystem som leder till mindre och mindre försurande utsläpp.

Exemplet Stockholm är oroväckande också på det sättet att man upplever gapet mellan regeringens utfästelser – som är tilltalande – och vad man släpper igenom i praktiken. I Stockholmsfallet godtar man alltså i princip en oförändrad utsläppssituation, trots att man borde ha haft chansen att aktivt verka för att få en lösning på energisidan i Stockholm som leder till rejäla minskningar. Det är detta gap mellan i och för sig tilltalande och riktiga målsättningar och vad man sedan gör i praktisk handling som ger anledning till bekymmer.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 1986/87:226 om kemikaliekontrollen

Anf. 91 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att effektivisera kemikaliekontrollen i Sverige.

Kemikaliekontrollen har setts över för endast ett par år sedan. Detta

resulterade i dels en ny lag om kemiska produkter, dels en ny myndighet, kemikalieinspektionen, som började sin verksamhet den 1 januari 1986. Bakgrunden till reformen av kemikaliekontrollen var regeringens bedömning att det var nödvändigt att få till stånd en effektivisering av arbetet inom detta viktiga område av miljöpolitiken. Det är därför naturligtvis nödvändigt att vi nu noga följer upp att reformen ger de avsedda effekterna. De nya arbetsformerna inom kemikaliekontrollen skall därför prövas efter det att verksamheten pågått under en tvåårsperiod. Särskilt resursavvägningen och samverkansformerna mellan de myndigheter som arbetar inom detta område skall då övervägas. Därefter får ställning tas till den fortsatta omfattningen och inriktningen av kemikaliekontrollen.

Genom internationellt samarbete kan myndigheternas resurser för granskning av kemikalier effektiviseras väsentligt. Genom överenskommelser om fördelning av granskningen av olika produkter mellan länderna kan dubbelarbete undvikas och betydligt fler ämnen och produkter granskas ingående. Dessa frågor diskuteras bl. a. inom OECD:s kemikaliegrupp. Sverige deltar aktivt i detta arbete och föreslog nyligen som målsättning att de 1 000 kemikalier som svarar för 99,5 % av den volym kemikalier som används bör kunna granskas inom fem år genom samarbete mellan länderna. Det svenska förslaget fick stöd av övriga länder vid mötet.

När det gäller frågan om ansvarsförsäkring för kemiska produkter vill jag hänvisa till det arbete som pågår inom justitiedepartementet med en produktansvarslag. Enligt vad jag erfarit räknar man med att ett förslag skall vara färdigt i slutet av detta år.

Jag vill vidare erinra om det ansvar som ligger på de kemikalielevererande företagen att se till att produkterna är väl utredda med avseende på sina effekter på hälsa och miljö samt att information lämnas om säker hantering av produkterna.

Stora förändringar har nyligen genomförts inom kemikaliekontrollen. Jag kommer noga att följa hur verksamheten utvecklas. Som jag nämnde inledningsvis kommer en översyn att göras efter det att den nya ordningen varit i kraft under två år. När detta underlag är framtaget kommer regeringen att ta ställning till om och i så fall vilka åtgärder som behöver vidtas.

Anf. 92 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka miljö- och energiministern för svaret också på den här interpellationen.

Försurningen, som vi diskuterade för en stund sedan, är ett av de centrala miljöproblem vi har att brottas med. Kemikalieanvändningen är ett annat problem, som i och för sig delvis sammanfaller med försurningsproblemet, men det är ett huvudproblem på miljöområdet. Det finns en mängd kemiska produkter som cirkulerar i vårt samhälle, ett stort antal nya kemiska produkter dyker ständigt upp – det kan röra sig om tusentals produkter per år – och vi har bristande kunskaper om de effekter som de här kemiska ämnena och produkterna leder till. Hälsoriskeffekter uppträder ofta först efter lång tid. Det kan röra sig om inkubationstider på 10–20 år i vissa fall, vilket gör en bedömning ännu svårare. Även om man lär känna hur en viss kemikalie verkar isolerat, vet vi därmed inte hur den verkar tillsammans med andra

kemiska ämnen. Det kan uppstå olika typer av synergieffekter. Detta är alltså ett allvarligt och komplicerat problem. Mängden av kemiska produkter som ständigt ökar betyder också att detta är ett snabbt växande problem.

Till vårt förfogande har vi bl. a. kemikalieinspektionen som med några handläggares hjälp skall försöka hålla kontroll på den här utvecklingen. När man tittar på deras möjligheter påminner det litet grand om bilden av någon som försöker ösa en sjunkande roddbåt med hjälp av en tesil. Det är inte särskilt effektivt. De fåtaliga handläggarna har i realiteten ingen som helst möjlighet att utöva någon effektiv kontroll över flödet av nya kemiska produkter. Det erkänner de också öppet. Det blir en kontroll som sker stickprovsvis och sporadiskt. I övrigt är man tvungen att lita till vad leverantörerna själva uppger. Man får hoppas att leverantörerna i allmänhet är ärliga, men även om uppsåtet är ärligt kanske man inte lägger ned alltför mycken möda på att ta reda på fakta som ändå aldrig kommer att kontrolleras. En del är kanske inte heller helt ärliga. Det är alltså inte tillfredsställande att i praktiken basera kemikaliekontrollen i vårt land på vad importörer och leverantörer själva uppger. Vi skulle givetvis behöva en effektiv kontroll.

Det som statsrådet säger om möjligheten att genom ett internationellt arbete dela på bördan tycker jag är positivt och lovvärt. Våra problem sammanfaller givetvis med de problem som liknande länder har. Det är samma kemiska produkter i mycket stor utsträckning. Detta tycker jag är bra. Däremot upplever jag kanske svaret som litet intetsägande när det gäller viljan och möjligheten att på ett mer radikalt sätt förändra våra egna möjligheter till kemikaliekontroll. Jag tycker att vi borde kunna vara överens om att den kontrollapparat vi har i dag är helt och hållet otillfredsställande. Den närmar sig inte ens en effektiv kontroll av kemikalierna. Därför borde man överväga att se över läget snabbare än som antyds i svaret.

Det är självfallet alltid ekonomiska problem förbundna med att bygga upp en kontrollapparat. Men här borde rimligen regeln om att förorenaren skall betala gälla. dvs. det bör vara självklart att det är den som vill producera eller importera kemiska produkter som helt skall stå för kostnaden. Med den utgångspunkten borde det inte vara omöjligt att bygga upp en kontrollapparat som är anpassad till det faktiska behovet, vilket innebär att staten genom kemikalieinspektionen kan göra egna kontroller av i princip alla de nya kemiska produkter som söker sig in på den svenska marknaden. Successivt kan man också beta av de befintliga kemiska produkterna. Det är vi alltså väldigt långt ifrån i dag.

Jag skulle gärna vilja höra statsrådet ytterligare utveckla om regeringen är beredd att bygga upp en kemikaliekontroll som innebär att de kemiska produkter som finns på vår marknad så småningom faktiskt kontrolleras och att de kemiska produkter som söker sig in på vår marknad kontrolleras redan från början.

Anf. 93 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Naturligtvis skulle vi önska oss ännu effektivare och bättre resurser. När man står i början av en verksamhet och det gäller att verkligen städa i mycket stora problem förefaller kanske problemen övermäktiga. Men

jag kan inte riktigt skriva under på Pär Granstedts beskrivning, för så hjälplöst omedvetet handlar inte kemikalieinspektionen med de resurser den har.

Jag följer verksamheten mycket noga, och vi är överens om att inspektionen i den här situationen skall tillämpa principen – vilket man också gör – att på ett strategiskt sätt inrikta sig på sådana områden som man bedömer som särskilt angelägna, både i det nationella arbetet och i det internationella arbete man har tagit initiativet till. Det tror jag är det bästa sättet att se till att man får ut det mesta av resurserna för närvarande.

Till skillnad mot alla andra myndigheter fick faktiskt några myndigheter på miljöskydds- och säkerhetsområdet förstärkta resurser i stället för nedskurna resurserna i årets budget. Dit hörde kemikalieinspektionen. Det är ett uttryck för regeringens vilja att man så långt som möjligt skall få bra resurser.

Efter bara två års verksamhet kommer det att ske en översyn av kemikalieinspektionen. Jag tror faktiskt inte att det vore rättvist mot dem som där gör ett mycket ambitiöst arbete att utsätta dem för en översyn tidigare än efter två år. Då kommer man att kunna ta ställning till om och på vilket sätt arbetet ytterligare kan förbättras.

Anf. 94 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill understryka att uttrycken "hjälpöst" och "omedvetet" var Birgitta Dahls, inte mina. Jag har inte sagt någonting sådant om kemikalieinspektionen. Vad jag har hävdad är att man i förhållande till det jobb som behöver göras har fullständigt otillräckliga resurser och att man alltså inte ens kan komma i närheten av en effektiv kontroll av alla de nya kemiska produkter som söker sig in på marknaden, än mindre betä av de kemiska produkter som redan finns där.

Birgitta Dahl noterar att kemikalieinspektionens resurser i alla fall inte har skurits ned, utan tvärtom ökats något. Man får naturligtvis vara glad och tacksam för att inspektionens resurser inte har skurits ned ytterligare, att inte tesilen har bytts ut mot en tårtgaffel. Det skulle vara den ungefärliga effekten om man hade tagit bort några av de få tjänster som finns i dag.

Vad det handlar om är, såvitt jag förstår, att kemikalieinspektionens resurser helt enkelt inte alls är i den storleksordningen att man kan göra det jobb som skulle behöva göras, nämligen att se till att alla nya kemiska produkter faktiskt kontrolleras. Då räcker det inte med en eller annan ny tjänst, även om det är tacknämligt, utan det skulle behövas en organisation av en helt annan storleksordning än den vi har i dag. Jag tror uppriktigt sagt inte att de som arbetar på kemikalieinspektionen skulle bli så hemskt ledsna om man redan nu gjorde en översyn i syfte att ge inspektionen rejält ökade resurser. Det menar jag skulle behövas. De resurserna bör finansieras av de företag som producerar kemiska produkter.

Ett sätt att få resurser för detta ändamål kan kanske vara en sådan ansvarsförsäkring som vi från centerns sida motionerat om. Jag hoppas att det nu kommer ett förslag till en sådan försäkring. Det antyds ju i svaret, och det är i så fall mycket värdefullt. Men förmodligen krävs det ett separat avgiftssystem – det finns ju också redan nu en början till ett sådant – så att de som producerar och importerar kemiska produkter faktiskt får betala

kostnaden för upprätthållande av en betryggande kontroll. Som det nu är släpps det ut kemiska produkter på marknaden vilkas konsekvenser vi inte kan överblicka. Det är orimligt att det skall få fortsätta på det sättet.

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

Om kemikaliekontrollen

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Anmälades och bordlades

Motion

1986/87:Bo133 av Rolf Dahlberg m. fl. (m)

Högre låneandel vid bostadslångivningen till vissa bostadsföretag (prop. 1986/87:155)

21 § Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1986/87:29 Ledningen av den statliga förvaltningen (prop. 1986/87:99 och 1986/87:100 delvis)

Finansutskottets betänkanden

1986/87:19 Betalningar till och från staten

1986/87:22 *Granskningen av riksbankens förvaltning 1986 och dispositionen av riksbankens vinst* (förs. 1986/87:13 samt redog. 1986/87:15 och 19)

1986/87:25 Offentlig upphandling m. m.

Skatteutskottets betänkanden

1986/87:41 Vissa punktskattefrågor

1986/87:42 Beskattningen av vinstandelssystem m. m.

1986/87:43 Dubbelbeskattningsavtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, m. m. (prop. 1986/87:94)

1986/87:45 Anslag till utgivande av statliga medel i visst fall (prop. 1986/87:130)

Justitieutskottets betänkanden

1986/87:26 Anslag till Rättshjälp m. m. (prop. 1986/87:100 delvis)

1986/87:28 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 (prop. 1986/87:109 delvis)

1986/87:29 Ändring i förvaltningsprocesslagen, m. m. (prop. 1986/87:113)

1986/87:30 Överenskommelse mellan Sverige och Tyska Demokratiska Republiken om inbördes rättshjälp i brottmål (prop. 1986/87:96)

1986/87:33 Ändring i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, m. m. (prop. 1986/87:111)

Lagutskottets betänkanden

1986/87:21 Anslag till kronofogdemyndigheterna, m. m. (prop. 1986/87:100 delvis och förs. 1986/87:7)

1986/87:22 Konsumentpolitiska frågor m. m. (prop. 1986/87:100 delvis)

1986/87:24 Ersättning för miljöskador

Prot. 1986/87:119

8 maj 1987

Meddelande om frågor

1986/87:25 Vårdnad om barn m. m.

1986/87:26 Följdlagstiftning till äktenskapsbalken m. m. (prop. 1986/87:86 delvis)

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1986/87:7 Rutiner vid ansökan om svenskt medborgarskap (förs. 1985/86:23)

Socialutskottets betänkanden

1986/87:26 Hybrid-DNA-kontrollen (skr. 1986/87:131)

1986/87:27 Bidrag till allmän sjukvård m. m. (prop. 1986/87:100 delvis)

1986/87:30 Vissa socialtjänstfrågor

Utbildningsutskottets betänkanden

1986/87:22 Anslag till vuxenutbildning (prop. 1986/87:100 delvis)

1986/87:28 Anslag på tilläggsbudget II (prop. 1986/87:109 delvis)

Trafikutskottets betänkanden

1986/87:19 Anslag till Vägvesende m. m. (prop. 1986/87:100 delvis)

1986/87:20 Anslag till Transportrådet, m. m. (prop. 1986/87:100 delvis)

1986/87:21 Försäljning av viss fast egendom (prop. 1986/87:138)

Jordbruksutskottets betänkande

1986/87:22 Jordbruks- och livsmedelspolitiken m. m.

Näringsutskottets betänkande

1986/87:26 Rymdverksamhet (prop. 1986/87:100 delvis)

22 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 8 maj

1986/87:575 av *Pär Granstedt* (c) till försvarsministern om det svenska kärnvapenprogrammet på 1960-talet:

Försvarsdepartementet har nyligen offentliggjort en vitbok om det svenska kärnvapenprogrammet på 1960-talet. Det har dock allvarligt ifrågasatts om denna vitbok ger en fullständig bild av vad som förekommit och om inte verksamheten hade en helt annan omfattning och inriktning än vad vitboken ger vid handen. Det måste vara ett starkt svenskt intresse att frågan klarläggs på ett sätt som inte kvarlämnar någon osäkerhet.

Är regeringen beredd att tillsätta en fristående utredning om frågorna kring det svenska kärnvapenprogrammet på 1960-talet?

1986/87:576 av Ulla Orring (fp) till socialministern om den rättspsykiatriska vården:

Prot. 1986/87:119
8 maj 1987

Meddelande om frågor

Det riktas sedan flera år tillbaka stark kritik mot missförhållanden inom den rättspsykiatriska vården i landet. De långa och besvärliga väntetiderna för dem som skall undersökas är helt otillfredsställande både ur mänsklig och ur rättslig aspekt. Enligt lagen om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål får inte överlämnande till sluten rättspsykiatrisk vård ske förrän en rättspsykiatrisk undersökning företagits.

Skriftligt utlåtande skall avges inom sex veckor, en tidsgräns som alltför ofta överskrids.

Även det oklara läget beträffande huvudmannaskapet bidrar till en allmän osäkerhet i organisationen.

Hur bedömer socialministern arbetsituationen inför sommaren?

Kommer de fyra rättspsykiatriska klinikerna och de tre stationerna att arbeta med fullgod kapacitet?

23 § Kammaren åtskildes kl. 16.16.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Olof Marcusson